

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİ
ve TÜRKİYE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış DURUCAN

ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Övgü KALKAN
KÜÇÜKSOLAK

HAZİRAN-2015

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİNDE
TÜRKİYE’NİN ROLÜ VE İŞBİRLİĞİNDE
KARŞILAŞILAN SORUNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış DURUCAN (127207001)

Enstitü Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Enstitü Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

Bu tez .../06/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanırken bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Üniversitemizde ya da başka bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Barış DURUCAN

29.05.2015

ÖNSÖZ

20.Yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya üzerinde yaşanan teknolojik ilerlemeler, sosyal ve ticari hareketlilikler ve insanoğlunun önceki dönemlerde olmadığı kadar geniş haklara kavuşması, uluslararası ilişkilerin seyrini ve aktörlerini etkilemiştir. Birey, toplum ve devlet hayatını olumlu yönlerde etkileyen bu değişim ve gelişmelerden suç işlemeye meyilli bireyler ve örgütler de azami oranda faydalanmışlardır. Güvenlik algısını etkileyen unsurların da değişime uğraması sonucunda, bu unsurlara bağlı olan güvenlik yaklaşımları da değişim göstermiştir. Suç ve suçluların küresel çapta hareket edebildiği bir alanda, güvenlik algısı da küreselleşmektedir. Bu noktada ihtiyaç duyulan en temel unsurlardan biri ise, devletlerin ve güvenlik alanındaki kuruluşların uluslararası işbirlikleridir. Güvenlik alanında uluslararası işbirliği konusunda Türkiye’de yeterli sayıda akademik çalışmanın olmaması, bu tez konusunun seçilmesindeki en büyük etkendir.

Bu tez, küresel ve bölgesel güvenliğin sağlanmasında Polis İşbirliğinin ne kadar gerekli ve etki alanının ne kadar büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Polis İşbirliği alanında yapılan çalışmaları teorik ve uygulama kapsamlarında ortaya koyması itibari ile gerek günümüzde gerekse de önümüzdeki yıllarda ortaya çıkabilecek sorunların çözümlenmesinde ve işbirliklerinin geliştirilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın altyapısının hazırlanması ve tamamlanması sürecinde verdiği fikirler ve yol göstericiliği sebebi ile kıymetli hocam Yrd.Doç.Dr. Sayın Övgü KALKAN KÜÇÜKSOLAK’a şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca bu çalışma sürecinde her türlü desteğini benden esirgemeyen sevgili eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Barış DURUCAN

29.05.2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLO LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1:ULUSLARARASI GÜVENLİK ANLAYIŞININ GELİŞİMİ	7
1.1.Realist Güvenlik Algısı	10
1.1.1.Soğuk Savaş Dönemi Güvenlik Algısı	14
1.1.2.Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Güvenlik Algısı	19
1.1.3.Değişen Güvenlik Yaklaşımı ve İnsani Güvenlik	21
1.1.4.Küreselleşme Süreci ve Güvenlik Algısı	24
1.2.Neo-liberal Güvenlik Algısı	27
1.3.Kopenhag Okulunun Ortaya Koyduğu Güvenlik Yaklaşımı	33
1.4.Aberystwyth Okulunun Ortaya Koyduğu Güvenlik Yaklaşımı	35
1.5.Güvenlik Algısındaki Değişimler Üzerine	36
BÖLÜM 2:ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİ ORGANİZASYONLARI	38
2.1.Avrupa'da Polis İşbirliğinin Gelişimi	38
2.1.1.TREVI Grupları	42
2.1.2.Avrupa Tek Senedi	45
2.1.3.Schengen Antlaşması	46
2.1.4.Maastricht Antlaşması	48

2.1.5.Amsterdam Antlaşması	50
2.1.6.Tampere Zirvesi	53
2.2.EUROPOL	55
2.2.1.Temel Organlar ve İdari Yapısı	58
2.2.2.Amaçları ve Görevleri	60
2.3.INTERPOL	62
2.4.Diğer Uluslararası Polis İşbirlikleri	65
2.4.1.CEPOL	66
2.4.2.Avrupa Polis Şefleri Operasyonel Görev Gücü	67
2.4.3.Avrupa Birliği Polis Misyonları	68
2.4.4.Birleşmiş Milletler Polis Misyonları	70
BÖLÜM 3: HÜKÜMETLERARASI ORGANİZASYONLAR VE TÜRKİYE’NİN	
ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI	73
3.1.Hükümetlerarası Organizasyonlar-IGO	73
3.2.Türkiye’nin Uluslararası Polis İşbirliklerine Katılım Çalışmaları	75
3.3.Türkiye-EUROPOL İlişkileri	77
3.4.Türkiye-INTERPOL İlişkileri	79
3.5.Türkiye’nin BM Polis Misyonları Çalışmaları	80
3.6.Türkiye’nin AB Polis Misyonları ve AGİT Çalışmaları	82
3.7.Uluslararası Eğitim Faaliyetleri	84
3.7.1.Temel Polislik Faaliyetleri	84
3.7.2.Lisans Düzeyi Eğitim Faaliyetleri	84
3.7.3.Uzmanlık Eğitim Faaliyetleri	85
3.8.Türkiye’nin Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Çerçevesindeki Diğer Faaliyetleri	85

3.8.1.Avrupa Polis Şefleri Görev Gücü Faaliyetleri	87
3.8.2.Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Faaliyetleri	88
3.8.3.Ülkelerle Yapılan İkili Çalışmalar	88
3.9.Türkiye'nin Uluslararası Güvenlik Organizasyonlarına Uyum Sorunları	88
3.9.1.Polis İşbirliğini Olumsuz Etkileyen Faktörler	89
3.9.1.1. Mevzuat Eksikliği ve Ulusal Hukuk Farklılıkları	91
3.9.1.2. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar	91
3.9.1.3. Ortak Politika Uygulamadaki Güçlük	92
3.9.1.4. AB Dönem Başkanlıkları Değişiminden Kaynaklı Sorunlar	92
3.9.1.5. Denetim Problemi	93
3.9.1.6. Karşılıklılık İlkesi	93
SONUÇ ve ÖNERİLER	94
KAYNAKÇA	100
ÖZGEÇMİŞ	106

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİİP	Adalet ve İçişlerine İşbirliği Politikası
AKÇT	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
ASİ	Avrupa Siyasi İşbirliği
AT	Avrupa Topluluğu
ATS	Avrupa Tek Senedi
BM	Birleşmiş Milletler
CEPA	Central European Police Academy (Avrupa Polis Akademisi)
CEPOL	European Police College (Avrupa Polis Koleji)
EDU	European Drug Unit (Avrupa Uyuşturucu Ofisi)
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğu
ELU	EUROPOL Liaison Officer (EUROPOL İrtibat Görevlisi)
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlıları İzleme Merkezi)
ENU	EUROPOL National Unit (EUROPOL Ulusal Birimi)
EPCOTF	European Police Chiefs of Operational Task Force (Avrupa Polis Şefleri Operasyonel Görev Gücü)
EURATOM	The European Atomic Energy Community (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu)
EUROJUST	The European Union's Judicial Cooperation Unit (Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi)
EUROPOL	European Police Office (Avrupa Birliği Polis Ofisi)

ICPC	International Criminal Police Cooperation (Uluslararası Kriminal Polis Komisyonu)
ICPO	International Criminal Police Organization (Uluslararası Kriminal Polis Organizasyonu)
IGO	Intergovernmental Organisation (Hükümetlerarası Organizasyon)
JSB	Joint Supervisory Body (Ortak Denetleme Kurulu)
KOB	Katılım Ortaklığı Belgesi
NSB	National Supervisory Body (Ulusal Denetleme Kurulu)
ODGP	Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası
SIS	Schengen Information System (Schengen Enformasyon Sistemi)
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange (Teknik Destek ve Enformasyon Değişimi)
TREVI	Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence, Internationalism (Terörizm, Irkçılık, Aşırıcılık, Şiddet, Uluslararasııcılık)
TUBİM	Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UNIPTF	United Nations International Police Task Force (Birleşmiş Milletler Uluslararası Polis Görev Gücü)
UNPOL	United Nations Police (Birleşmiş Milletler Polisi)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:	BM Misyonlarında Görevlendirilen Türk Polisi Tablosu	80
Tablo 2:	Türkiye'nin BM Polis Misyonları Destek Tablosu	81
Tablo 3:	AB ve AGİT Misyonlarına Destek Tablosu	83
Tablo 4:	AGİT Misyonlarına Destek Tablosu	83
Tablo 5:	EGM'nin Taraf Olduğu Hukuki Metinler Tablosu	86
Tablo 6:	Türkiye'de Görev Yapan Yabancı Ülke Temsilcileri	87

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1:	EUROPOL Çatı Organizasyon Şeması	59
Şekil 2:	EUROPOL Bilgi Paylaşım Şeması	60
Şekil 3:	INTERPOL İdari Organizasyon Şeması	64
Şekil 4:	AB Polis Misyonları Haritası	69

YAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Uluslararası Polis İşbirliğinde Türkiye'nin Rolü ve İşbirliğinde Karşılaşılan Sorunlar

Tezin Yazarı :Barış DURUCAN Danışman: Yrd.Doç.Dr.Övgü KALKAN KÜÇÜKSOLAK

Kabul Tarihi :18/06/2015 Sayfa Sayısı: 12 (ön kısım) + 106(tez)

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Güvenlik kavramı tarih boyunca birey, toplum ve devletler için önem teşkil etmiştir. Güvenliğin tesis edilmesinde uygulanacak yöntemler, güvenlik algısını oluşturan tehdit unsurlarının çeşitliliğine bağlı olarak değişmektedir. Bu çalışmada temel olarak, Realist ve Neo-liberal ekollerin güvenlik yaklaşımları çerçevesinde uluslararası polis işbirliğinin gerekliliği ve Türkiye'nin bu işbirliklerindeki rolü incelenmiştir. Uluslararası işbirliği örgütlerinden öne çıkanlar seçilerek bu alandaki çalışmaları incelenmiştir. Bu konuda Türkiye'de yazılan basılı eserlerin az olması sebebi ile daha çok yurtdışı kaynaklı akademik makaleler, elektronik kitaplar ve kurumların resmi internet sitelerindeki bilgilerden istifade edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, bir taraftan, küreselleşme sürecinin sadece devletler üzerinde etkili olmadığı, suç örgütlerine de pek çok imkân sunarak küresel nitelikler kazandırdığı ve bunların karşısında güvenliğin ancak uluslararası polis işbirlikleri ile sağlanabileceği sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan da Türkiye'nin de sahip olduğu jeopolitik konum, dış dünyaya açılma ve Avrupa ile bütünleşme çalışmaları doğrultusunda, ulusal polis teşkilatının uluslararası işbirliği alanlarında yaptığı eğitimin, istihbarat paylaşımlarının ve verdiği operasyonel desteğin bölgesel ve küresel güvenliğin sağlanmasında büyük bir rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada, toplumları ve devletleri etkileyen unsurlarda gözlemlenen değişimin güvenlik yaklaşımlarına nasıl yansıdığı, polis işbirliğine niçin ihtiyaç duyulduğu, uluslararası polis işbirliğinin nasıl şekillendiği ve Türk Polis Teşkilatı'nın bu işbirliklerine nasıl bir katkı sağladığı sorularına cevap aranmıştır.

Anahtar kelimeler: Uluslararası Polis İşbirliği, Neo-liberal Yaklaşım, Polis Misyonu, INTERPOL, EUROPOL

Yalova University, Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Turkey's Role in International Police Cooperation and The Problems Witnessed in Cooperation Process

Thesis Author: Barış DURUCAN Advisor: Asst. Prof. Övgü KALKAN KÜÇÜKSOLAK

Date of Acceptance: 18/06/2015 Total Number of Pages: 12(pre text) + 106(main body)

Department: International Relations Department

Throughout the history, the concept of security has fundamental importance for individuals, society and the state. The methods to provide security vary depending on the types of threat elements which form the security perception. In this study basically, the necessity of international police cooperation and Turkey's role in this collaboration are explored within the framework of Realist and Neo-realist Security Approaches.

The foremost International Cooperation Organisations were selected and their facilities were subjected and studied. Because of the scarcity of articles in the subject of International Police Cooperation in Turkey, mostly foreign articles, e-books and official web sites of institutions were used. As a result of this study, it's observed that the process of globalization has not only effected states but also the criminal organizations by offering global opportunities. In this global structure, it is only possible to provide security through International Police Cooperations. It is concluded that Turkey has a major role for ensuring regional and global security with its geopolitical position, integration efforts with Europe, its support through international training programmes and international intelligence sharing.

In this study, answers for the questions of how changes in the elements that affect states and society reflected in security approaches, the need for police cooperation, how the international police cooperation has shaped and how Turkish National Police has contributed to this collaboration are sought.

Key words: International Police Cooperation, Neo-liberal School, Police Mission

INTERPOL, EUROPOL

GİRİŞ

Güvenlik kavramı, tarih boyunca kişilerin, toplumların ve devletlerin öncelik verdiği konuların başında yer almıştır. Tehdit ve güvenlik kavramlarının taşıdıkları anlamlar itibari ile kişiler, toplum ve devletler güvenliklerini sağlama arayışı içinde olmuşlardır. Güvenlik, gerek birey gerekse devletler için, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması noktasında ön şart olagelmıştır. Devletler, güvenliğin sağlanabilmesi için savaflara başvurmuşlar, barış antlaşmaları imzalamışlar ve diğer devletlerle ittifaklar kurmuşlardır.

Gerek Soğuk Savaş sürecinde, gerekse Soğuk Savaş sonrası küreselleşmenin her alanda kendini gösterdiği dönemde, siyasi ve askeri gelişmelere paralel olarak güvenlik ve tehdit kavramlarının içeriğinde bir değişim ve dönüşüm meydana gelmiş, birey, toplum ve devletlerin bu kavramlara yaklaşımında farklılıklar gözlenmiştir. İçinde bulunulan zamanın güvenlik ihtiyaçları doğrultusunda, bu alanda çalışan akademisyenlerin de farklı görüşleri oluşmuştur. Realist ve Liberal Teoriler, mevcut atmosferi kendi görüşleri doğrultusunda açıklamaya çalışmışlar ve bir takım çözüm önerileri geliştirmişlerdir.

Tarihi süreci içinde güvenlik kavramı, askeri güvenlikten, çevre güvenliği, ekonomi güvenliği ve teknoloji güvenliği gibi alanlara doğru genişlemiş, devlet için güvenlikten birey ve toplum gibi unsurları da içine alacak şekilde derinleşmiştir. Bölgesel ve küresel aktör sayıları artmış, devlet harici unsurlar da birer aktör olarak kabul edilmeye başlamıştır. Devletler arasında kısa süreli ve çoğunlukla askeri alandaki işbirliklerinden, devlet dışı aktörler arasında pek çok alanda uzun süreli işbirliklerine doğru bir geçiş yaşanmaya başlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler, geleneksel yaklaşımların değişmesine, yeni kavramların ve yaklaşımların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda, uluslararası alanda aktör sayısı artmış ve küresel düzlemde uluslararası kuruluşların önemi hissedilmeye başlanmıştır.

Küreselleşme sürecinin ulaştığı nokta itibari ile çeşitlenen alanları da içine alan ulusal güvenlik yaklaşımları, bölgesel ve küresel güvenlik yaklaşımlarından büyük oranda etkilenmiştir. Güvenlik kavramının ulusal ve küresel ölçekte birbirinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği düşüncesinin kuvvetlenmesinin de etkisi ile tüm aktörler

için işbirliği organizasyonlarının önemi daha elzem hale gelmiştir. Geleneksel güvenlik algılarının en temel kavramlarından bazıları olan nispi kazanç-mutlak kazanç, salt askeri güvenlik-her alanda güvenlik ve devlet eksenli güvenlik-insan eksenli güvenlik gibi kavramlarda meydana gelen değişim, işbirliği örgütlerinden doğabilecek kazançları daha cazip duruma getirmiştir. Bu noktada INTERPOL, EUROPOL ve Birleşmiş Milletler gibi işbirliği örgütleri, küresel çapta öne çıkan aktörler haline gelmişlerdir.

Küreselleşme sürecinin tüm alanlarda sebep olduğu gelişmeler, sadece birey, toplum ve devletler için yeni imkânlar sunmamıştır. Birey ve devletlere hemen her alanda daha rahat hareket etme imkânı sağlayan bu gelişim süreci, suçlu ve suç örgütleri için de benzer değişimlere sebep olmuştur. Devletler arasındaki sınırların geçişkenliği, mal, para ve hizmet akışının daha kolay ve hızlı olması, suç örgütlerinin hareket alanını genişletmiş ve eylemler daha kolay işlenebilir duruma gelmiştir. Dolayısıyla suç örgütleri ve suçlar da küreselleşmiştir.

Suç ve suç örgütleri karşısında güvenliklerini sağlayabilmek amacı ile devletler de kendi güvenlik yaklaşımlarını gözden geçirmek zorunda kalmışlardır. Mevcut siyasal ve toplumsal atmosferde küreselleşmiş suçlarla tek başlarına mücadele etmenin zorluklarının belirginleşmesiyle birlikte işbirlikleri kaçınılmaz hale gelmiştir.

İşbirliği örgütlerinin uluslararası alanda daha aktif çalışmaya başlamaları ile birlikte, ulus devletlerin tek başlarına üstlenemeyecekleri finansal ve politik riskler, kolektif olarak alınmaya başlanmıştır. Bu örgütlerin çalışmaları doğrultusunda suç ve suç örgütleri ile hem çok daha geniş alanlarda mücadele imkânı belirmiş hem de güvenlik alanında istihbarat paylaşımı, teknik ve eğitim desteği ve hukuki metinlerde yakınlaşma söz konusu olmuştur.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışma çerçevesinde 20.Yüzyılın başlangıcından günümüze uzanan süre zarfında, güvenlik yaklaşımlarının oluşumu, Soğuk Savaş süreci gibi devlet ve toplum ilişkilerini etkileyen olayların etkileri ile ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğin tesis edilmesinde polis işbirliği örgütlerinin ve uluslararası işbirliği faaliyetlerinin katkıları incelenmektedir.

Çalışmada, küreselleşme sürecinin geldiği nokta itibari ile güvenlik ve tehdit algılamalarında sebep olduğu değişim üzerinde durulmaktadır. İşbirliği çalışmalarına örnek olarak ise, INTERPOL, EUROPOL ve Avrupa kıtasındaki polis işbirliği çalışmaları ile bu çalışmaların küresel güvenliğe sağladıkları katkı, Neo-liberal teorinin ortaya koyduğu tanımlar çerçevesinde incelenmektedir. Yine tüm bu işbirliği çalışmalarında Türkiye'nin, Türk Polis Teşkilatı'nın çalışmaları, rolü ve sağladığı katkı ile işbirliğinde karşılaşılan sorunlar incelenmektedir.

Çalışmanın Amacı

Yapılan bu çalışmanın amacı, 20.yüzyıldan günümüze kadar geçen sürede ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğin sağlanmasında etkili olan unsurların neler olduğunu tespit etmektir. Bu unsurların başlıcalarından biri olarak, birey ve toplum güvenliğinin temin edilmesinde polis işbirliği örgütlerinin nasıl bir işleve sahip olduğu, bu işbirliği örgütlerine Türk Polis Teşkilatı'nın nasıl bir fayda sağlayacağı ve işbirliğini engelleyen sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

'Uluslararası Polis İşbirliği örgütleri, ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğin tesis edilmesine katkı sağlar' hipotezi çerçevesinde, 'güvenlik yaklaşımındaki değişim bu işbirliği örgütlerinin oluşturulmasında ve çalışmasında rol oynamış mıdır?' ve 'Türkiye'nin bu işbirliği örgütlerine katkısı ve ihtiyacı nelerdir?' gibi sorulara cevaplar bulunmaya çalışılmıştır.

Önceki başlıklar altında da belirtildiği üzere bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- Güvenlik yaklaşımlarında nasıl bir değişim yaşanmaktadır?
- Bu değişim işbirliklerine nasıl yansımıştır?
- Uluslararası Polis İşbirliğine niçin ihtiyaç duyulmaktadır?
- Türk Polis Teşkilatı uluslararası işbirliklerine nasıl bir katkı sağlamaktadır?

Çalışmanın Yöntemi

Uluslararası Polis İşbirliği alanında Türkçe yazılı çalışmaların azlığı, mevcut çalışmaların da genel itibari ile yalnızca belirli konular üzerine olması sebebi ile bu

çalışmada, mevcut yazılı eserlerden ziyade internet üzerinden erişilebilen elektronik kitaplar, makaleler, işbirliğine taraf olan aktörlerin resmi internet sayfaları ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden istifade edilmiştir.

Bu çalışmada analiz edilen güvenlik yaklaşımları, işbirliği örgütleri ve uluslararası aktörler, içinde buldukları güvenlik ortamı, tehdit unsurları ve siyasi konjonktür çerçevesinde değerlendirildiklerinden, zaman ve mekana bağlı olarak değişiklik gösterebilecektir. Örneğin günümüzde ve yakın geçmişte Neo-liberal güvenlik teorisi, uluslararası polis işbirliği çalışmaları için uygun bir yaklaşım olabilmekle birlikte belki de yakın bir gelecekte, 20.yüzyıl başlarında olduğu gibi o döneme uygun bir yaklaşım olmayacaktır. Bu bağlamda, uluslararası polis işbirliği çalışmalarında yapılan analizlerin sonuçları, doğa bilimlerinde yapılan ve zaman ve mekâna bağlı olmaksızın devamlı aynı bilimsel sonuçların alındığı deneysel-nicel çalışmalar gibi olmayacağından nitel bir çalışma yöntemi kullanılmıştır. Neo-liberal güvenlik teorisi, ulusal-bölgesel ve küresel güvenlik ve uluslararası polis işbirliği kavramları, bütünlükleri bozulmadan ayrı ayrı ele alınarak, tümevarım metodu kullanılarak çalışmanın başında kurulan hipoteze ulaşılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası polis işbirliği konusu, küreselleşme sürecinin geldiği nokta, küresel ve bölgesel sosyal, toplumsal ve ekonomik hareketliliğin artması ve siyasi bütünleşme çalışmaları gibi sebepler dolayısı ile ulus devletlerle birlikte ulus altı yapıları ve uluslar üstü yapıları ve devletlerarası organizasyonları kapsayıcı durumdadır. Bu süreçte, karşılıklı paylaşım ve yardımlaşma kapsamında, bürokratik engellerden arınmış, iç ve dış siyasetten az derecede etkilenen organizasyonlara duyulan ihtiyaç kendisini göstermiştir. Dolayısı ile karşılıklı kazanç ve işbirliğini kabul eden ve ön plana çıkaran, ulus devletlerin haricinde diğer kurumların varlığını, önemini ve etkisini kabul eden ve vurgulayan bir teori olarak Neo-liberal güvenlik teorisi, bu çalışmada kullanılacak en makul yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada uluslararası düzeyde bir değerlendirme ve analiz yapılmıştır. Değerlendirme sırasında, çalışmada kullanılan yaklaşım modelinin bir aktör olarak nitelendirdiği Birleşmiş Milletler, AB Konseyi, EUROPOL, Pompidou Grubu ve Berne Kulübü gibi örgütler üzerinde çalışılmıştır. Uluslararası polis işbirliği örgütlerinin oluşturulması ve işleyişleri sürecinde, bu işbirliği örgütlerinin çalışma alanları itibari ile

sistemin diğerk aktörlerinden olan bireyler ve sivil toplum örgütlerine de temasları olmasına rağmen konu bütünlüğünün sağlanması amacı ile değinilmemiştir.

Analiz Düzeyi

Bu çalışmada uluslararası düzeyde nitel bir değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sırasında, AB, BM, Europol, Pompidou Grubu, Berne Kulübü vb. ulus üstü ve hükümetlerarası örgütler üzerinde çalışılmıştır.

Uluslararası polis işbirliği örgütlerinin oluşturulması ve işleyişleri sürecinde, bu işbirliği örgütlerinin çalışma alanları itibari ile sistemin diğerk aktörlerinden olan bireyler ve sivil toplum örgütleri ile de temasları olmasına rağmen konu bütünlüğünün sağlanması amacı ile bu unsurlara değinilmemiştir.

Ayrıca, analiz düzeylerinde genel olarak bir iç içe geçme durumu olmasına, yani birey, toplum, sivil toplum örgütleri ve ulus devletlerin küresel bir sistemin parçası ve bütüncül yapılar olması ve kavramsal açıdan devletler ve işbirliği örgütleri arasında yoğun bir etkileşim olmasına rağmen, birbirlerinden ayrı aktörler olduklarının vurgulanması amacı ile de hiyerarşik ve organik bir ilinti kurulmamıştır.

Çalışmanın Önemi

Uluslararası sistemde aktör olarak kabul edilsin ya da edilmesin birey, toplum, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve devletlerin, bunların yanında yaşamın ve yaşamı etkileyen siyasi, ekonomik ya da toplumsal her türlü unsurun güvenliklerinin sağlanması gereklidir. Bu çalışmanın, yukarıda belirtilen unsurların ihtiyaçları doğrultusunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kavramları ortaya çıkartan ve savunan teoriler kapsamında yapılan çalışmaları ve bu çalışmaların önemli bir ayağını oluşturan polis işbirliği faaliyetlerini analiz ediyor olması sebebi ile güvenlik literatürüne bir katkı koyacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın Sınırları

Güvenliğe yönelik işbirliği çalışmalarının temelleri daha eski dönemlere dayanmaktaysa bile bu çalışma, 20.Yüzyıldan günümüze kadar olan zaman dilimi içinde yapılan çalışmalar ve kurulan işbirliği örgütleri ile sınırlandırılmıştır. Özellikle de Avrupa kıtası kaynaklı işbirliği organizasyonları konu edilmiştir.

Güvenliğin tesis edilmesine yönelik olarak oluşturulan işbirliği örgütlerinin, ekonomik ya da askeri anlamda gücü elinde bulunduran aktörlerin siyasi tercihlerinden ve bölgesel politikalarından etkilenme durumlarının var olduğu bir gerçek olmakla birlikte bu çalışmada, işbirliği çalışmalarının ve işbirliği örgütlerinin siyasi ve politik unsurlarına değinilmemektedir. Ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğin tesis edilebilmesi ve tüm taraflar için kazanç sağlanabilmesi amacı ile yapılan işbirliği faaliyetleri, teorik yaklaşımlar çerçevesinde anlatılmaya çalışılmaktadır.

Uluslararası işbirliği örgütleri ve çalışmaları, bireyden toplumlara, devletlerden küresel yapılara kadar geniş bir yelpazeyi içine almaktadır. Ancak bu çalışmada yalnızca bölgesel ve küresel özelliği olan yapılar incelenmektedir.

1.ULUSLARARASI GÜVENLİK ANLAYIŞININ GELİŞİMİ

Tarihsel süreçte devletler, mevcut güvenlik ortamı ve siyasal atmosfer doğrultusunda güvenliklerini temin etmeye yönelik çalışmalar yapmışlardır. Özellikle de iki süper güç arasındaki rekabetin sonlandığı Soğuk Savaş sonrası dönemde, devlet kaynaklı askeri saldırı tehditlerinin azalmasıyla oluşan göreceli olarak daha güvenli bir ortam ile birlikte bir takım güvenlik ve işbirliği stratejileri geliştirilmiştir. Bu işbirliklerinin bir bölümü uluslararası örgütler bünyesinde ve belirli bir kurumsal tabana oturtularak gerçekleştirilen çok taraflı işbirliklerinden oluşurken bazıları da yine ikili ya da daha fazla sayıda tarafı içerecek şekilde, karşılıklı antlaşmalar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu işbirlikleri, taraflarının sayısı ve işbirliğine gidilen yöntem ne olursa olsun genel itibari ile devletlerin ulusal egemenliklerini etkilemektedir. Devlet otoritesinin bir kısmı kimi zaman işbirliği doğrultusunda oluşturulan bir organizasyona devredilmektedir. Ancak devletler, suç örgütleri gibi tehditlerle mücadele etmek, maliyetleri düşürmek ve mücadelede etkili olmak gibi olanaklardan yararlanmak amacı ile bu işbirliklerinin tarafları olmaktadır.

Küreselleşmenin teknoloji, ulaşım ve iletişim gibi alanlarda ulaştığı nokta bir yandan devletlerin ve toplumların sosyo-ekonomik konumlarına ciddi katkılar sağlamakta, diğer taraftan ise suç örgütlerine illegal alan faaliyetlerini genişletebilecekleri ve derinleştirebilecekleri önemli imkânlar sunmaktadır. İletişim olanaklarının artması, suç örgütlerinin kendi aralarındaki iletişimi kolaylaştırdığı kadar aynı ya da benzer doğrultularda faaliyet gösteren diğer örgütlerle olan iletişimi de kolaylaştırmakta ve tespitini çok daha zor bir duruma getirmektedir. Suç örgütleri de tüm alanlarda yaşanmakta olan değişim ve gelişime ayak uydurarak gelişimin tüm imkânlarından faydalanmaktadır.

Dünya, sınırların muğlâk ve geçişken bir nitelik kazandığı, hareketliliğin arttığı, en uzak nokta ile iletişimin ve ekonomik hareketliliğin saniyelerle ölçüldüğü bir dönüşüm içerisindedir. Bu dönüşüm içerisinde suç örgütleri de hareket alanlarını genişletmişlerdir. Devletlerin suç ve suç örgütleri ile mücadeledeki başarıları, iletişim ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerden maksimum oranda faydalanmaları ile mümkün olabilecektir. Uluslararası nitelik kazanan örgütlerle mücadele yine uluslararası işbirliği yöntemleri ile sağlanabilecektir.

Devletleri, işbirliği yapmaya sevk eden unsur olarak karşımıza çıkan ‘güvenlik’ kavramı, sözlük tanımı itibari ile ‘tehlike bulunmaması hali, emin ve rahat olmak, zarara uğramamak ve korku içinde olmamak’ şeklinde açıklanabilmektedir (Erdoğan,2013). Fiili tehditler açısından, devlet, toplum ve bireylerin mevcut değerlerine yönelik bir saldırının olmaması ve bu değerlere yönelik bir saldırı korkusunun olmamasıdır (Tanrısever,2005:108).

Tehdit ve güvenlik kavramı, Soğuk Savaş döneminin sonuna dek genel itibari ile askeri tehdit ve devlet güvenliği kavramları çevresinde yoğunlaşmıştır. Ancak gerek Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle gerekse yoğunlaşan küreselleşme sürecinin etkisi ile tehdit ve güvenlik kavramları değişime uğramıştır. Toplum ve bireylerin de uluslararası alanda birer aktör olarak kabul edilmeye başlaması ile bu aktörler de güvenlik literatürüne girmişlerdir. Birey ve toplum güvenlikleri, devlet güvenliği ile birlikte değerlendirilmiş, insan refah ve mutluluğunu tehdit eden tüm unsurların bertaraf edilmesini öngören ‘insani güvenlik’ kavramı ön plana çıkmıştır (Aksu ve Turhan,2012).

Bu tanımlardan hareketle, güvenliğe sevk eden asıl unsur olarak ‘tehdit kavramı’ karşımıza çıkmaktadır. Tehdidi ‘devlet, toplum ya da bireye yönelik olumsuz sonuçlar doğurma potansiyeli olan olaylar ya da olgular’ olarak tanımlamak mümkündür (Krahman,2005:4). Olumsuz sonuçlar doğurabilecek olguların varlığı, devletlerin kendi güvenliklerini sağlamaya yönelik olarak takip edecekleri stratejilerinin açısı ve güvenlik algıları ile paralel durumdadır. Her devletin farklı güvenlik algılamalarının olduğunu düşündüğümüzde, bir devletin tehdit olarak algıladığı bir unsur, bir diğerine göre tehdit olarak algılanmayabilmektedir.

Güvenlik kavramının tanımı, tehdit tanımı çevresinde yapılırken, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve küreselleşmenin yakaladığı hız gibi unsurların etkisi ile siyasal atmosferde bir değişim yaşanmış ve güvenliğe yönelik tehditler de farklı bir boyut kazanmıştır (Aksu ve Turhan,2012). Tehdit tanımlamalarında oluşan çeşitlilik sebebi ile güvenlik kavramında da yeni tehdit unsurları karşısında yeni tanımlamalar getirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Akademisyenler, güvenlik tanımlamasında ‘güvenliğin derinleşmesi ve güvenliğin genişlemesi’ kavramlarını kullanmışlardır¹. Yapılan yeni analizlerle birlikte artık devlet güvenliği ile birlikte teknoloji güvenliği, ekonomi güvenliği, birey güvenliği, toplum güvenliği gibi kavramlar uluslararası alanda yerini almaya başlamıştır. Özellikle Soğuk Savaş sürecinin sona ermesi ile birlikte, 1994 yılında Birleşmiş Milletlerin yayımladığı İnsani Gelişim Raporunda insan güvenliğine yönelik tehditlerin ortaya konması, güvenlik açısından önemli bir dönüşüm noktası olmuştur. Bu raporda güvenlik yaklaşımlarının merkezinde birey-insan ön plana çıkartılmıştır (Birleşmiş Milletler¹). Çalışmanın ileriki safhalarında açıklanacağı üzere, özellikle 20.yüzyılın başlarından itibaren günümüze kadar geçen süre içinde, güvenlik yaklaşımlarının merkezinde bulunan ulus devletlerin yanında, insan güvenliği de yer almaya başlamıştır.

Devletler özellikle Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar salt askeri tehditlere dönük olarak savunma ve güvenlik stratejileri geliştirirken, tehditlerin çeşitlenmesi sebebi ile güvenlik ve tehdit kavramlarını daha geniş bir yelpazede ele almak zorunda kalmışlardır (Aydın,2003:43). Dolayısıyla küreselleşmenin de etkisiyle çeşitlenen tehditler kapsamında, devletlerin güvenliklerini sağlamaya yönelik olarak aldıkları tedbirlerin kesin bir güvence sağlayamayabileceğini söylemek mümkündür.

Güvenlik kavramı değişen tehditler karşısında yeniden değerlendirilmesi gereken risk analizleri ile birlikte değişmeye ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Neredeyse yarım yüzyıl boyunca süren savaşlar, güvenlik söz konusu olduğunda akla ilk olarak askeri güvenlik ve sınır güvenliği gibi kavramları getirmektedir. Devletler, yukarıda da belirtildiği gibi gelişen ve değişen teknolojik imkânlar ve yaşanan siyasi hareketlilik karşısında ekonomi güvenliği, bilişim güvenliği ve hatta teknoloji güvenliği gibi unsurları da ulusal güvenlik yaklaşımlarında değerlendirmek zorunda kalmaktadırlar.

Geleneksel güvenlik anlayışı olarak ifade edilebilen ve salt askeri tehditler üzerine odaklanan güvenlik algısının, yeni tehdit unsurları karşısında yetersiz kalıyor olması,

¹ Soğuk Savaş sonrası dönemdeki değişim ve dönüşümle birlikte yeni savunma ihtiyaçları ortaya çıkmıştır (Karabulut,2009:2). Güvenliğin genişlemesi; askeri konulardan çok ekonomik ve çevresel tehditler, insan hakları, sağlık konuları ve göçler gibi konuları da kapsamı, güvenliğin derinleşmesi ise; güvenliğin yalnızca devleti değil, birey, toplum, bölgesel ve küresel unsurları da kapsamıdır (Krause ve Williams,1996:230).

devletleri güvenlik algılarını geliştirmeye yöneltmiştir. Örneğin yeni güvenlik yaklaşımlarında, sınır komşusu devletin silahlanmasını ulusal sınırlara bir tehdit olarak algılayarak klasik güvenlik algılarında olduğu gibi silahlanma yarışına girmek ya da askeri bir saldırı başlatmak çok gerçekçi olmayacaktır. Bu çalışmanın sınırları içinde ele alınmasa da amacı bilinmeyen bir silahlanmaya karşı askeri bir reaksiyon göstermek yerine siyasi çözüm yollarının aranması daha güvenli görünmektedir. Örneğin, Türkiye ile Yunanistan arasında kıta sahanlığı sorunu uzun yıllardır varlığını devam ettirmektedir. Hâlbuki her iki devlet NATO üyesidir ve bu işbirliği örgütü çatısı altında, olası düşman unsurlarına karşı ortak savunma yapısı içinde bulunmaktadır. Ancak 2010 yılı verilerine göre silahlanmaya ayrılan rakamlar Türkiye için; gayri safi milli hasılasının %2,4'ü ve Yunanistan için %2,3'tür. Fakat yine NATO üyesi olan ve her iki devletle de karasal sınırı bulunan Bulgaristan için bu rakam %1,9'dur. Örgüt üyesi olmayan fakat Türkiye ile karasal sınır bulunan diğer bazı devletlerden Gürcistan için %3,9, Ermenistan için %4,1, Irak için %2,4'tür (Stokholm Int.P.R.Inst. 23.05.2015).

Devletlerin, merkezi ulusal sınırlar içinde olmamakla birlikte ulusal topraklara yönelik saldırılarda bulunan terör örgütleri ile mücadelesinde ulusal güvenlik yaklaşımları yeterli olmayacaktır. Sınır komşusu devlette yaşanan çatışmalardan kaçan mültecilerin ulusal sınırları ihlali, insan hakları hukuku dâhilinde ulusal güvenlik yaklaşımları ile paralellik göstermeyebilir. Bu problemlerin, maliyet ve siyasal sorumluluğun paylaşılabilceği bölgesel çözüm arayışları içinde ele alınması, tehdit unsurlarını ortadan kaldıracığı gibi yeni askeri tehditlerin oluşmasını da önleyebilecektir.

Bu iki basit örnekten de anlaşılacağı üzere, ulusal güvenliğin sağlanmasına yönelik başarılı politikaların geliştirilmesi ancak yeni güvenlik yaklaşımlarının üretilmesi, bu yaklaşımların ulusal sınırlamalardan kısmen arınarak çok taraflı ve çoğulcu bir nitelik kazanması ile mümkün olabilecektir.

1.1.Realist Güvenlik Algısı

20. Yüzyılda yaşanan iki Dünya Savaşı'nın ertesinde girilen Soğuk Savaş sürecinde güvenlik, ağırlıklı olarak askeri güvenlik anlayışı ile sınırlı kalmıştır. Sistemin nükleer

silah odaklı iki bloğu arasında sıkışan güvenlik algısı ve yaşanan büyük yıkımlar karşısında Realizm, bu dönemin temel güvenlik yaklaşımını teşkil etmiştir².

Realist teorisyenler, insan doğasında var olan olumsuz kişisel özelliklerin, devletlerin davranış biçimlerine yansıdığını savunmuşlardır. İnsanın var olabilmesinin yegâne koşullarından olan ‘güç’ unsurunu elinde bulundurma isteği ile yönetme ve egemen olma dürtülerinin devletler için de geçerli olduğunu belirterek, devletlerin varlığını ve varlıklarının devamını sahip olunan güce bağlamışlardır (Çomak ve Sancaktar, 2013:71). Teoriye göre, bir ulusal çıkarın korunması ya da bir tehdit unsurunun ortadan kaldırılması için gerekirse bir savaş dahi yapılabilmelidir. Devlet, kendisini koruyabilmek için her türlü tedbiri alma hakkını elinde tutmaktadır. ‘Kendini koruma’ kavramı, oldukça geniş bir alanı içinde barındırmakla birlikte özellikle yayılcı ve sömürgeci emperyalist politikalara da zemin hazırlamaktadır (Arı,2008:80).

Realizm, güvenlik kavramını ‘sürekli bir güvensizlik hali ve güvende olmama durumu’ olarak açıklamıştır (Sandıklı:2014). Önceki paragraflarda da belirtildiği üzere güvenlik için mevcut perspektif güç-tehdit-güvensizlik olarak kendisini göstermiştir. Bunun özünde asıl itibari ile Realizmin doğasında var olan ‘insan doğasının kötü olması’ ve uluslararası arenanın devamlı surette bir ‘anarşi’ ortamı olarak algılanmasıdır. Realistlere göre uluslararası ilişkiler, temel itibari ile bir çıkar ve güç mücadelesidir. Devletler, çıkarlarına ulaşabilmek için ihtiyaç duydukları gücü ellerinde bulundurmaya zorundadırlar. Güç kavramı kapsamında ‘askeri güç’ üzerinde odaklanan Realistler güvenlik kavramı ve yaklaşımlarında ‘askeri güç’ amaç haline getirmişlerdir. Realist kurama göre anarşik olarak kabul edilen uluslararası arenada, ulusal güce sahip olan tek aktör devletlerdir. Güvenliği sağlamak yalnızca devletlerin vazifesidir ve güvenlik salt olarak devlet ve toprak bütünlüğü olarak algılanmaktadır. Güvenlik algısının, ‘*si vis pacem para bellum*’ (barış istiyorsan, savaşa hazır ol!) mantığına dayalı olduğu söylenebilmektedir.

Teorinin önde gelen savunucularından Morgenthau, siyasetin temelinde insanların doğasında var olan gücü elde etme duygusunun yattığını ve siyasetin ana hareket

² Realist Teorinin kökeni Thucydides (M.Ö.460-400), Machiaveli (1469-1577) ve Hobbes (1588-1679) gibi klasik siyaset felsefecilerine kadar uzanmaktadır.(Dougherty ve Pfaltzgraff,1997:63))

noktasının ulusal çıkar kavramı olduğunu ve uluslararası ilişkilerin, ulusal çıkarların çatışma alanı olduğunu belirtmiştir (Morgenthau,1970). Realist teorisyenlerin güç kavramına odaklanmalarının temelinde başlıca beş neden bulunmaktadır.

- Uluslararası sistemin anarşik yapısı,
- Devletlerin birbirlerini ortadan kaldırmaya dönük yeterli askeri kapasiteye sahip olma istekleri,
- Diğer devletlerin emellerinden emin olamamaları,
- Devletin bekasının birincil amaç olması ve
- Devletin stratejilerinin diğer devletlerin stratejilerini karşılayacak biçimde geliştirilmesi gerekliliğinin olmasıdır (Mearsheimer,2008:61).

Güçlü olmayı haklı olmakla eşdeğer tutan yaklaşım, uluslararası ortamı etkileyen diğer unsurları göz ardı etmiştir³. Güç kavramı ile ilgili olarak Neo-realist yaklaşım altında, ‘gücün güvenliği sağlmasını’ vurgulayan ‘savunmacı Realistler’ ve ‘saldırıya dönük gücü’ vurgulayan ofansif (saldırgan) Realistler olarak ikiye ayrılmış olsalar da her ikisi de devlet harici diğer aktörleri yok saymışlardır. Güç kavramı yani bahsedilen askeri güç, tüm uluslararası ilişkilerin hareket noktasına konulmuştur. Teori ‘gücü’ uluslararası ilişkilerin merkezine koymak sureti ile devletler arasında bir güç dengesi oluşturarak devlet güvenliğinin sağlanabileceğini savunmuştur (Waltz,1979:41).

Realist teorisyenlerin savunduğu bu unsurlara karşı bir takım eleştirilerin baş göstermesi ile Neo-realist teori ortaya çıkmıştır. Güç kavramının, uluslararası sistemin tüm özelliklerini karşılayan bir kavram olarak sunulması, insan doğasının kötü özelliklerinin devlet davranışına etkisinin bilime aykırı olması ve ekonominin en az askeri güç kadar etkili olabileceğinin göz ardı edilmesi gibi eleştiriler, Neo-realistlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Dougherty ve Pfaltzgraff,1990:516).

1970’lerde ortaya çıkan Neo-realist kuram, bu dönemin mevcut klasik güvenlik çalışmalarına doğrudan bir katkı koymuştur. Ortaya koydukları, silahlanma ile tehdit algılarının doğru orantılı olduğu anlamını taşıyan, ‘Güvenlik İkilemi’ modeli ile Soğuk

³ Thucydides’e ait History of Peleponnesian War isimli eserin bir bölümü olan ve Atinalılar ile Melos temsilcileri arasında geçtiği belirtilen konuşmaları içeren bölüm Melian Diyalog olarak bilinmektedir. Burada Atinalılar, hak ve adalet gibi kavramların yalnızca güçlüler tarafından belirlenebileceğini savunmuşlardır.(DOĞAN Nejat,2004, Machiavellism, Kantian Deontology and the Melian Dialogue,Ankara Ün.DTCF Dergisi,Cilt 44,s:65-75)

Savaş döneminin güvenlik yaklaşımına bir açıklama getirmiştir. Karşılıklı işbirliği sürecini inkâr etmeyen Neo-realistler, uluslararası ilişkileri ‘sıfır toplamlı bir oyun’ ve devletlerin birbirlerini aldatma ihtimali olan bir durum olarak tanımlayıp, nispi (görelî) kazançlar üzerinde durmuşlardır. Her iki Dünya Savaşının etkileri henüz silinmemiş ve karşılıklı tehditlerin had safhada olduğu küresel sistem içinde devletler kendi güvenliklerini, kendisine tehdit olabileceğini değerlendirdiği devletlerin askeri güçlerinin büyüklüğü ile ölçmektedir. Büyük yıkımların yaşandığı 50 yıllık süreç ve Soğuk Savaşın sebep olduğu tehditlerle dolu sistem, devletler üzerinde bu yönde bir etkiye sebep olmuştur. Nispi kazanç sisteminde, işbirliği yapılması halinde bir taraf devletin kazancı, diğer taraf devlet için kayıp olarak değerlendirilmekte, işbirliğinden doğacak olan kazanç, diğer tarafların kaybı üzerinden hesaplanmaktadır.

Kenneth Waltz ve John Mearsheimer gibi bazı Neo-realistler, devletler arasındaki işbirliklerinin karşılıklı aldatma ihtimalleri ve nispi kazanç üzerinden şekillendiğini savundukları için işbirliklerinin zor kurulduğunu ve ancak sınırlı alanlarda yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bu sebeplerden dolayı da liberallerin siyasi ve ekonomik alanlarda işbirliği görüşlerine eleştirel açıdan bakmışlar ve işbirliklerinde başarının daha çok askeri alanlarda yapılması ile yakalanabileceğini savunmuşlardır (Sandıklı:2014). Çünkü uluslararası sistemin anarşik yapısı ve güvensizlik ortamı, uzun süreli işbirlikleri için bir engel teşkil etmektedir. İşbirliklerini olumsuz yönde etkileyen unsurlar arasında da belirtilen güven faktörü, özellikle güvenlik alanındaki işbirliklerinde en önemli faktörlerden bir tanesidir. Anarşik uluslararası atmosferlerde devamlı surette değişebilen askeri dengeler, oluşturulan askeri ittifaklar gibi sebepler, devletler için dost ve düşman kavramlarında ani değişikliklere sebebiyet verebilmektedir. Karşılıklı güven anlamında devamlılığın sağlanamaması, işbirlikleri için engel teşkil etmektedir.

Neo-realist kuramın öncüsü olan Kenneth Waltz, 1979 yılında yayınladığı Uluslararası Politika Kuramı isimli çalışmasında, özellikle Realist kuramcılarının anarşik bir ortam olarak gördükleri uluslararası sistemin yapısının, devletlerin davranışlarını sınırladığını ve etkilediğini savunmuştur. Örneğin, devletlerin uluslararası politikalarının, iki kutuplu dünya sisteminde ve çok kutuplu dünya sisteminde farklılıklar gösterebileceğini ve iki kutuplu sistemin daha istikrarlı olacağını belirtmiştir (Linklater,1995:244). İki kutuplu

düzende karşılıklı ihtiyat içinde dış politika izleyen devletlerin etki alanlarının ve hayati çıkarlarının net olmasından hareketle diğer aktörler arasında çatışma çıkma olasılığı en aza indirgenecektir. Ancak çok kutuplu düzende, aktörler arasında devamlı surette değişebilecek askeri ittifaklar sebebi ile anarşi ortamı artacaktır. Bu noktada Neo-realistler devletler arası ilişkileri, uluslararası sistemin yapısına vurgu yaparak açıklamaya çalışmışlardır (Arı,2008:15).

Neo-realist yaklaşım devletler arası ilişki ve politikaları karşılıklı etkileşim üzerinden değil sistemin yapısal sebepleri üzerinden açıklamıştır. Dolayısı ile güvensizlik ortamı, çatışma ve savaşlar Realizme göre devletlerin ulusal çıkar politikalarının bir sonucu iken Neo-realizme göre sistemin anarşik yapısından kaynaklanmaktadır (Arı,2008:43).

Neo-realist teori, devletler arasında, güç kullanımına dayalı olmayan bir ilişki tesisini açıklayamamış, sisteme katkı sağlayabilecek kurumsal yapıların geliştirilmesini öngörememiştir. Realistlerden farklı olarak, gücün yalnızca askeri güç olmadığını belirterek bu güç ile birlikte teknolojik ve ekonomik güç kapasitelerini de ön plana çıkartmıştır.

Neo-realist güvenlik yaklaşımının, klasik Realist yaklaşımdan ayrı olarak uluslararası güvenlik literatürüne kattığı bir diğer unsur; devletlerin güvenliklerinin sağlanabilmesi çalışmalarının yanına uluslararası sistem güvenliğinin de eklenmesi olmuştur. Neo-realistlere göre uluslararası sistemin güvenlik içinde olması, devlet ve ulusların da güvenliğini sağlayacaktır. Bu görüş ile güvenlik halkası biraz daha genişlemiştir (Waltz,1979:38-59). Neo-realist teori, Realist teorinin ortaya koyduğu güç ve güvenlik gibi temel kavramlardan yola çıkarak uluslararası ilişkilere farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Kısacası Realist güvenlik anlayışı Neo-realist çalışmalarla olgunlaşıp şekillenmiştir (Sandıklı,2014).

1.1.1.Soğuk Savaş Dönemi Güvenlik Algısı

20.Yüzyılın ilk yarısında yaşanan büyük çaplı savaşlar düşünüldüğünde, yüzyılın ikinci yarısının en dikkat çekici özelliği bir Üçüncü Dünya Savaşı'nın⁴ yaşanmamış olmasıdır (Nye ve Welch,2010:189). Karşılıklı silahlanmanın had safhaya çıktığı bu dönem içinde

⁴ 2.Dünya Savaşı'nın ardından, iki süper güç arasında, karşılıklı husumetin ve kitle imha silahları ile silahlanmanın çok yoğun olduğu bir Soğuk Savaş dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde ABD ve Sovyetler Birliği doğrudan karşı karşıya gelmezken periferilerde sınırlı çatışmalar meydana gelmiştir.

taraflar, karşı tarafın güvenlik tesisi amacıyla silahlanmasını ve aldığı diğer güvenlik tedbirlerini bir tehdit unsuru olarak algılamışlardır. Bu durum da devletler arasında devamlı surette yükselen bir çatışma ihtimalini hâkim kılmıştır.

Liberal ve Neo-Marksist düşünce akımları 1960'ların sonlarına doğru mevcut güvenlik paradigmalarını sorgulamaya başlamışlardır. Ancak yine de Soğuk Savaş dönemi içerisinde, güvenlik çalışmaları bu döneme hâkim olan Realist ve Neo-realist yaklaşımlar üzerinden değerlendirilmiştir.

Realizmin güvenlik anlayışının merkezinde 'insan doğasının kötü olduğu' ve uluslararası ortamın anarşik olduğu varsayımları bulunmaktadır. Söz konusu teori uluslararası ilişkileri sadece ulus devletler düzeyinde görmekte ve devletler arası münasebetleri de güç ve çıkar dengesi üzerine oturtmaktadır. Güvenlik, yalnızca devletin güvenliği ile sınırlı, güç ise yalnızca askeri güç üzerinden tanımlı ve devlet için potansiyel çıkarlarını aktive edebilecek seviyede olmalıdır (Aydın, 2004:39). Realist kurama göre anarşi ve güvensizliğin devamlılık kazandığı uluslararası ortamda güvende olmanın tek yolu güç artırımına gitmektir. Realistlere göre devletler, ulusal güç artırımını imkân ve kabiliyetine dönük yegâne bütüncül yapılardır. Ulusal güvenlik kavramından anlaşılacak olan ve güvenliği sağlanması gereken tek unsur devlettir. Realistler, devlet eksenli bir güvenlik algısı inşa etmişlerdir. Uluslararası anarşi ortamına yoğunlaşmış ve devamlı surette güvensizliğe vurgu yapmışlardır. Güvenlik politikalarının, devletin egemenliği ve bütünlüğü üzerinden yürütülmesini savunmuşlardır.

Realist teorisyenler, devletlerin uluslararası ortamda karşılaştıkları sorunları hiyerarşik bir sıralamaya tabi tutmuşlardır. Birincil politika kapsamında güç merkezli askeri politikayı ve stratejik konumu, ikincil politika kapsamında da ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri tanımlamışlardır. Realistlerin güvenlik tanımlarında askeri güce birincil öncelik vermeleri fakat güvenliği tehdit eden diğer unsurları açıklayamamaları sebebi ile oluşan boşluklar eleştiri konusu olmuştur. Yapılan eleştirilerin kaynağında ise Neo-realist teorisyenler vardır. Başka bir deyiş ile Realist çalışmalar ile ortaya çıkan güvenlik literatürü, Neo-realist analizlerle şekillenmiş ve olgunlaşmıştır⁵

⁵ Neo-realist teorisyenler, ortaya koydukları 'güvenlik ikilemi' kavramı ile Soğuk Savaş döneminde yaşananları tanımlamaya çalışmışlardır. Güvende olmama durumundan ancak silahlanma ile çıkılabileceği düşüncesi, Neo-realistlerin bu savı ile 'karşılıklı silahlanmanın', taraf devletleri bir güvensizlik sarmalına itmesine sebep olacağı düşüncesine evrilmiştir.

(Sandıklı,2014). Neo-realizmin ‘güvenlik ikilemi’ modeli, Soğuk Savaş döneminde, devletlerin konvansiyonel ve nükleer silahlanma çabalarını özetleyen bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Bir devletin, kendi güvenliğinin sağlamak amacı ile silahlanmasının, diğer devlet tarafından tehdit olarak algılanacağını ve silahlanan bu devletin, diğer devletler tarafından bir tehlike olarak görüleceğini demektir. Bu tehlike karşısında yeniden bir silahlanma yarışının başlayacağını savunmuşlardır. Güvenlik ikilemi modeline göre bir devletin güvenliğini sağlamaya yönelik olarak aldığı tüm tedbirler bir diğer devlet tarafından tehdit olarak algılanmakta ve karşılıklı tehdit algılamaları sebebi ile sonu olmayan bir silahlanma ve askeri açıdan güçlü olma çabalarına sebep olmaktadır (Arı, 2004:198).

Bu güvenlik ikilemi açısından devletler, birbirleri ile olan ilişkilerini nispi kazanç sistemine göre değerlendirmektedirler. Her iki tarafın da kazançlı çıkacak olmasını bir kenara bırakarak ‘kim daha kazançlı çıkacak?’ sorusuna cevap arayarak işbirliklerine yanaşmamaktadırlar⁶. Uluslararası ilişkileri anarşinin gölgesinde olan ve kendi içinde rekabeti ve çatışmayı barındırdığını ön gören Neo-realistler aslında işbirliklerini tam olarak da inkâr etmemektedirler.

İşbirliğinin var olduğunu belirtmekle birlikte bu tür bir ilişkinin devletlerin birbirlerini aldatma ve göreceli faydalar kazanmaya yönelik gizli niyetleri içereceğini öne sürmüşler ve bu anlamda işbirliği kurmanın sınırlılığını ve zorluklarını ön plana çıkartmışlardır. Neo-realistler her ne kadar ikincil politika olarak gördükleri çevresel ve sosyal faktörlerin güvenliğe bir etkisinin olacağını belirtmiş olsalar da, askeri ittifakların başarısına dikkat çekmişlerdir.

Neo-realistler, kendi içlerinde de defansif ve ofansif Neo-realistler olarak ikiye ayrılmışlardır. Defansif Neo-realistler, devletlerin birincil amaçlarının güç kazanmaktan ziyade varlıklarını korumak olduğunu öne sürmüşlerdir. Daha fazla gücün, diğer devletler tarafından daha çok tehdit olarak algılanacağını ve güvensizliğe sebep

⁶ Klasik Realistlerin ve Neo-realistlerin temel varsayımlarından olan Nispi Kazanç Sistemine göre devletlerin işbirliği yapmalarında temel amaç; diğer devletten daha fazla kazanmaktır. Ancak işbirliği yapıldığı takdirde X devletinin kazancı üç birim olduğunda Y devleti, X devlete göre eksi üç birime sahip olacağından kazançlar toplamı sıfır olarak değerlendirilecek ve ortaya Sıfır Toplamlı bir sonuç çıkacaktır. Bu sebeple Nispi Kazanç Sisteminde devletler arasında işbirliği mümkün olmayacaktır.(SANDIKLI Atilla (2014) **Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm:** www.bilgesam.org/incele/645/-guvenlik-yaklasimlarinda-degisim-donusum/#.U3ycEmdZrIU)

olacağını belirtmişlerdir. Ofansif Neo-realistler ise devletlerin, sistem içindeki güvenliklerini, sağlayabildikleri kadar çok güç ile sağlayabileceklerini savunmuşlardır⁷.

Neo-realistler, Realistlerden farklı olarak, devletlerin güçleri arasındaki dengenin uluslararası sistemde düzenleyici bir mekanizma görevi üstleneceğini ve dolayısı ile uluslararası sistemde oluşacak olan bu düzen ve dengenin, devletlerin de güvenliğine katkı sağlayacağını öngörmüşlerdir. Yani güvenlik sınırlarını genişleterek, devlet güvenliğinden öte bir de uluslararası sistem güvenliğini, güvenlik algısının içine almışlardır (Waltz,1979:38-59).

Bu dönem içinde Neo-realist teorisyenleri Realistlerden ayıran bir diğer fark ise ekonomik değişkenleri de güvenlik teorilerinin içine ekleme çabaları olmuştur. Zira Vietnam Savaşı'ndan çıkan sonuçlarda, askeri kapasite ve gücün, hedeflere ulaşmakta tek başına yeterli olmayabileceği görülmüştür. Pratikte yaşanan bu durum güvenlik teorisinin içinde yerini almıştır. Bu duruma başka bir örnek 1962 yılında Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasında yaşanan Küba Krizi'dir. Soğuk Savaş sürecinde iki süper güç ilk defa karşı karşıya gelmiştir. Küba'daki Amerikan yanlısı hükümetin devrilmesi sonrasında ABD, Küba'yı işgal etme amaçlı askeri bir çıkartma yapmış fakat bu çıkartma harekâtı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yeni bir Amerikan işgal hareketine karşılık Sovyetler Birliği ile Küba, Küba topraklarına Rus füzeleri yerleştirilmesi konusunda mutabakat imzalamışlardır. Füzelerin fırlatma rampalarını taşıyan Rus gemilerinin, ABD'nin denizden kuşatması altında bulunan Küba sahillerine yaklaşması ile zirveye tırmanan kriz, Soğuk Savaş döneminin nükleer çatışma riskinin en yüksek seviyeye ulaştığı durumu ortaya çıkartmıştır. Yaşanan bu krizin neticelerinden olarak, iki süper güç de nükleer silahların sebep olabileceği olası büyük yıkımları yeniden gözden geçirmeye başlamışlardır. Nükleer silahların test edilmesinin yasaklanması konusundaki uzlaşının ilk adımları atılmıştır (Jonn F.Kenedy Library 25.05.2015).

Dolayısıyla 1970'lerden itibaren devletlerin uluslararası sistemin yegane aktörleri olmadığı, bunların yanı sıra sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve bürokrasi

⁷ Defansif Neo-realistler, devletler için kendi varlığını ve mevcut statükoyu koruyabilecek kadar gücün yeterli olacağını, diğer devletlerin de bu şekilde davranması ile nihayetinde oluşacak güçler dengesi ile güvenliğin sağlanabileceğini savunmuşlardır. Bkz:Chris Brown ve Kirsten Ainley, Uluslararası İlişkileri Anlamak,çev.Arzu Oyacıoğlu, İstanbul ,Yayın Odası Yayınları,2008:39)

gibi unsurların da sisteme dahil edilmesi gerektiği Neo-realist ve Neo-liberal akademisyenler tarafından savunulmuş ve literatür genişletilmeye çalışılmıştır. Çünkü değişime uğrayan sistemin karmaşık yapısı, başta güvenlik olmak üzere sistemin etkilediği tüm alanlardaki unsurların yeniden şekillenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Küba Krizi de söz konusu durumun sebepleri arasında, gösterilebilmektedir. Krizle birlikte olası bir savaşla büyük yıkımlara sebep olabileceklerini anlayan ABD ve SSCB, kriz sonrasında yumuşama dönemine girmişlerdir. İki taraf arasında 1969 yılında Helsinki de yapılan görüşmelerde stratejik silahların (kimyasal ve konvansiyonel) azaltılması yolunda görüşmelere başlanmıştır.

Özellikle 1980’li yıllarla birlikte, askeri ve jeopolitik unsurlarla birlikte, ekonomik ve teknolojik unsurlar da önem kazanmaya başlamıştır. Bu durumu, Joseph Nye’nin sert güç ve yumuşak güç tanımlamaları açıklayabilmektedir. Askeri güç, siyasi ve ekonomik gücü içeren sert güç kadar sivil toplum hareketleri, sosyal yaşam değerleri gibi değerleri içeren yumuşak güç de, uluslararası literatürde konuşulmaya ve önem kazanmaya başlamıştır (Nye,2003:10-15). Fakat bu dönem içinde devletler yine de en güçlü aktörler olarak kabul görmeye devam etmiştir.

Sonuç olarak, Realist Teori ve Neo-realist Teori Soğuk Savaş döneminin hâkim güvenlik teorilerini teşkil etmişlerdir. İki süper güç ile pozisyonlarını bu süper güçlere ve askeri kapasitelerine göre konumlandıran diğer devletleri kapsayan Soğuk Savaş dönemi, karşılıklı silahlanma, tehdit algılamaları ve güvenlik ikilemine üzerinden şekillenen bir atmosferi ifade etmektedir. Bu yaşananlar içindeki güvenlik algılaması ise silahlanma, askeri kapasite artırımı ve bloklar arası gerilim unsurları ile ifade edilebilecek şekilde çok dar ve sınırlı bir çerçevede kalmıştır. İki süper güç ve bloklar arasındaki karşılıklı tehdit algıları sebebi ile güvenlik literatürüne fazla bir katkı yapılamamıştır (Bilgin,2000:78). Bu durumun oluşmasında, dönemin konjonktürel yapısı sebebi ile devletler arası ilişkilerin tehdit ve güvenlik eksenli gerçekleşmesinin önemli payı olmuştur. Diğer taraftan bu kavramları ile hem sonradan ortaya çıkacak olan diğer güvenlik teorilerine ciddi katkıda bulunarak kavramsal ve kuramsal bir alt yapı oluşturmuşlar (Sandıklı,2014).

Realizm, güvenliği devlet merkezli olarak algılamış, ulusal çıkardan başka bir unsuru göz önüne almamıştır. Dolayısıyla bu bakış açısı çerçevesinde güvenlik algısı tek

tipleşmiş, çatışma ve güvenlik ikilemi kavramları öne çıkmıştır. Bu nedenlerle Soğuk Savaş döneminin güvenlik algısı ‘güvende olma durumu’ yerine ‘güvende olmama durumu’ üzerine inşa edilmiş, bu dönemin güvenlik teorileri bir anlamda ‘güvensizlik teorileri’ olarak karşımıza çıkmıştır.

1.1.2. Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Güvenlik Algısı

Soğuk Savaş döneminin en önemli iki aktöründen bir tanesi olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağılmasının ardından Soğuk Savaşın statik yapısı sona ermiştir. Bu dönemin baskısı altında kalan devletler arası ilişkiler normalleşme sürecine girmeye başlamıştır⁸. 1990 sonrasında başlayan bu hareketlilik, başta güvenlik algısı olmak üzere uluslararası sistemin tüm kademelerini etkilemiş ve değişimi gerekli kılmaya başlamıştır. Tehdit algısında nicelik açıdan bir artış ve tehdit unsurlarında da nitelik açısından bir değişim söz konusu olmuştur⁹. Tehdit unsurlarının kaynağının, zamanının ve şeklinin, önceden tahmin edilebilmesinin çok daha zorlaştığı bir döneme girilmiştir. Uluslararası sistemin aktörlerinin çoğalması, güvenlik algılarının değişmesi ve durağan durumdan hareketli ve değişken bir pozisyonun uluslararası ilişkiler alanına hâkim olmaya başlaması ile güvenlik politikalarını oluşturan tehdit unsurları ve güvenlik mekanizmaları da değişime muhtaç hale gelmiştir. Mevcut güvenlik teorileri, bu dönemin getirdiklerini analiz etmekte yetersiz kalmıştır (Erdoğan,2013).

Soğuk Savaş döneminde uluslararası sistemde var olan ‘biz ve öteki’ kavramlarının altında şekillenen iki kutuplu düzende ittifak ve tehdit tanımlamaları çok daha kolay yapılabilmektedir. Ancak bu dönemin sona ermesi ile uluslararası sistemdeki aktörlerin sayısında artış meydana gelmiştir. Realist ve Neo-realist teoriler, çok kutuplu uluslararası düzeni ve çoğulculuk anlayışının benimsenmeye başlamasını açıklamakta yetersiz kalmıştır. Değişen uluslararası düzen, mevcut güvenlik algılarında değişimi

⁸ Soğuk Savaş döneminde hâkim olan güvenlik algısının, Realist Teori çerçevesinde geliştiği önceki paragraflarda belirtilmişti. Bu dönemin en etkili nükleer gücüne sahip iki kutuplu yapısında güvenlik, ABD ve SSCB arasında sıkışıp kalmış ve bu dönemde, nükleer olmayan güvenlik kavramlarından dahi söz edilememiştir (Sandıklı,2014). Soğuk Savaş dönemi sonrasında ise küreselleşme sürecinin de itici etkisi ile güvenlik kavramının temel unsurlarından olan devlet, savaş ve tehdit gibi kavramlar sorgulanmaya başlanmıştır (Miller,2001:18). Bundan hareketle nükleer silah korkusu olmadan ve iki blok arasından kurtulan devletlerin, Soğuk Savaş dönemine nazaran daha normal ilişkiler kurdukları söylenebilir.

⁹ Soğuk Savaş döneminin iki bloklu düzeninin sona ermesi ve devletler arasındaki ilişkilerin ve aktörlerin çeşitlenmesi ile birlikte tehdit kavramı, devletten devlete yalnızca askeri çerçevede olmaktan çıkmaya başlamıştır. Ekonomik, sosyal, ideolojik ve dini alanlardaki değişimler de birer tehdit halini almaya başlamıştır. Ne zaman ve kimden geleceğinin tahmini güçleşmiştir (Erdoğan,2013)

zorunlu kılmıştır. Sistemin aktörlerinde değişim yaşanmış, politikalarda çeşitlilik baş göstermiştir. Bu doğrultuda yeni güvenlik politikalarının geliştirilmesinde yardımcı olabilecek ve güvenlik ortamının oluşturulmasına katkı sağlayabilecek yeni teorik eleştiriler ön plana çıkmıştır. Bu yeni dönemde, Realizmin dar bir perspektiften baktığı güvenlik kavramı derinleşme ve genişleme yönünde gelişim göstermiştir. Salt askeri güç olarak kabul edilen güvenlik artık uluslararası sistemin aktörlerinin davranışlarına, beklentilerine ve birbirleri ile olan ilişkilerine göre şekillenecek bir unsur olarak algılanmaya başlamıştır.

Bu dönemin tehdit kavramı ile ilgili olarak Richard Ullman; ‘Tehdit, bir devletin sınırları içinde ikamet edenlerin hayat kalitesini aniden veya belirli bir zaman sürecinde esaslı bir şekilde düşüren ya da bireye, devlete ya da devlet dışı aktöre ait tercihleri kısıtlayan bir davranış ya da olaylar manzumesidir’ (Ullman,1983:133) şeklinde bir tanım geliştirmiştir. Bu tanım, tehdit kavramının devletin bekasına yönelik salt askeri tehditten birey ve topluma doğru, ekonomik ve ideolojik alanları da kapsayacak bir şekilde nasıl evrildiğine dair bir örnek teşkil etmektedir.

Soğuk Savaş döneminde, dönemin hâkim Realist güvenlik teorisinde uluslararası sistemin temel aktörleri sayılan devletlerin, kendi çıkarlarını gözeten yapılar olduğu ve gücün, nihai amaç olduğu önceki paragraflarda belirtilmişti. Bu dönemin iki kutuplu yapısı, sistem içinde hegemonya kavramını da beraberinde getirmiştir. Kısaca bir devlet ya da toplumun, diğer devlet ya da toplumlar üzerinde egemenlik ve üstünlüğü anlamını taşıyan hegemonya kavramı, anarşik durumdaki uluslararası sistemin kurallarını koyan ve işlemlerini sağlayan devletler için kullanılmıştır (Çomak ve Sancaktar,2013:380). Bu çerçevede Realistler tarafından, kendi yaklaşımlarını destekleyen hegemonik istikrar teorisi adı altında bir teori ortaya konulmuştur. Teori, hiyerarşik üst ve güçlü bir devletin kuralları koyması ve bu kuralların işletilmesinin sağlanarak bir düzen var edilmesinin gerekli olduğunu savunmaktadır. Mevcut düzenin varlığının devamı için bu teorinin, tek başına yeterli olmasa da gerekli bir koşul olduğu savunulmuştur (Gilpin,2001:94). Soğuk Savaş döneminin mevcut durumuna izah getirmeye çalışan Realizm, bu teoriyi de savunduğu unsurlar arasına koymuş ve bu dönemin en etkili teorisi olmuştur.

Soğuk Savaş öncesi dönemin güvenlik algısı, güçlü olan devletlerin ortaya koyduğu güvenlik teorileri sınırlarında kalmış ve bir nevi güçlünün güvenliği olarak tanımlanmıştır. Ancak yeni dönem içinde bu anlayışın değişmesi savunulmuştur (Sandıklı,2014). Böylece çoğulcu bir dünya sisteminin güven içinde ve sağlıklı olarak işleyebilmesi için güvenlik kavramının sert güç ekseninden çıkartılması ihtiyacı iyice kendini hissettirmiştir.

Soğuk Savaş sonrasında, klasik güvenlik teorilerine yönelik bir takım eleştiriler yapılmıştır. Realizmin güvenlik yaklaşımının subjektif olduğu belirtilmektedir. Teorinin, devletlerin tekeline yerleştirdiği güvenlik yaklaşımlarının bu tek taraflı güvenlik yaklaşımından kurtulması gerekmektedir. Salt anlamda devlet güvenliği ile birlikte birey ve toplum güvenlikleri de göz önüne alınmalı ve güvenliği ilgilendiren unsurlar çoğulcu bir yaklaşımla ele alınmalı ve ortak ve küresel bir güvenlik anlayışının uluslararası aktörler tarafından benimsenmesi gerekmektedir (Sandıklı:2014).

1.1.3. Değişen Güvenlik Yaklaşımı ve İnsani Güvenlik

Özellikle Soğuk Savaş sürecinin sona ermesinin ardından siyasal sistemde yaşanan gelişmeler, ortaya çıkan yeni aktörler ve küreselleşmenin yakaladığı ivme ile güvenlik alanında tehditler de şekil değiştirmeye başlamıştır. Farklılaşan tehditler ve Soğuk Savaşın etkilerinin azalması ile birlikte güvenlik yaklaşımlarında da değişimler başlamıştır. Bu durum, güvenlik alanında yeni gelişmeleri de beraberinde getirmiştir.

Soğuk Savaş sürecinin hemen ardından Balkanlar'da ve Kafkasya'da yaşanan dini ve etnik çatışmalar ve insanlık trajedilerinin, BM'nin 1994 yılında hazırladığı İnsani Gelişme Raporu'na zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Söz konusu raporda tehditler arasında insan güvenliğine yönelik tehditlerin de sıralanması ile birlikte bu konuya yönelik akademik çalışmalar hızlanmıştır. Raporda güvenlik politikalarının kim için ve kimler tarafından yürütüleceği ortaya konularak birey güvenliği devlet güvenliğinin önüne geçirilmiştir. Devletin, bireyin güvenliğini sağlarken yapacağı çalışmalarında bireye zarar vermesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Örneğin, bireylerin iletişim güvenlikleri sağlanırken iletişim bilgilerinin tespiti ya da sinyal bilgileri gibi bilgilerin hukuki temellere dayanılarak elde edilmesi ve bu kişisel bilgilerin yetkisiz ya da ilgisiz kişilerin erişiminden uzak tutulması gerektiği gibi konular birey güvenliği çalışmalarına dâhil edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında, insani güvenliğe yönelik tehditler başlıca yedi grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar; ekonomik güvenliğe, gıda güvenliğine, sağlık güvenliğine, çevresel güvenliğe, kişisel güvenliğe, toplum güvenliğine ve siyasi güvenliğe yönelik tehditlerdir. Temiz su eksikliği, tarım arazilerinin korunması, uyuşturucu kullanımı, insan hakları ihlalleri ya da toplum geleneklerin varlığının devam ettirilmesi gibi konular bu yedi madde içinde belirtilmiştir. Bunun yanında, ulusal sınırların dışında küresel ve sınır ötesi tehditler de ayrı olarak belirtilmiş, işsizlik, asit yağmurları, tropik ormanların korunması gibi mevzular ayrı olarak sınıflandırılmıştır¹⁰. Bu raporda da belirtildiği üzere birey için yaşamı olumsuz yönde etkileyebilecek pek çok tehdidin yer aldığı insani güvenlik kavramı, devlet güvenliğini gözetmiyor değildir. Değişen nokta, asker odaklı güvenlik politikalarının yerini insan odaklı politikaların alması ve ulusal güvenlik anlayışından birey merkezli bölgesel ve küresel güvenlik anlayışına geçilmesidir.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ile birlikte bu dönemin baskısı altında bulunan siyasi, toplumsal ve ekonomik unsurlarda bölgesel ve küresel çapta hareketlilik başlamıştır. Bireyden uluslararası aktörlere kadar tüm seviyeleri ilgilendiren bu hareket, küreselleşmenin de geldiği nokta itibari ile tüm aktörleri etkileyen yeni unsurların oluşmasına sebep olmuştur. Güvenlik alanında ise, Soğuk Savaş döneminde ilk sırada bulunan askeri tehditler yerini zamanla çevresel, ekonomik, teknolojik ve insan güvenliği gibi yeni tehditlere bırakmıştır. Aslında o süreç içinde de mevcut olan bu tehditler, baskının kalkması ile daha görünür ve daha etkili bir noktaya gelmişlerdir (Marchesin,2003:421,423)

Bu yeni durum güvenlik kavramının genişlemesi ve derinleşmesi olarak nitelendirilmiştir. Güvenliği tehdit eden unsurlardaki değişim güvenliğin genişlemesi, bu tehditlerin etkilediği aktör sayılarının artması ve güvenliğin kim için sağlanması gerektiği ise güvenliğin derinleşmesi olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Güvenlik kavramının uğradığı bu değişim, güvenliğin sağlanmasına yönelik teorik yaklaşımların yenilenmesi ihtiyacını doğurmuştur.

¹⁰Birleşmiş Milletler'in 1994 yılında yayınladığı İnsani Gelişme Raporu'na göre, insani güvenliğin ana iki ilkesi, 'korkulardan uzak olmak ve ihtiyaçlardan uzak olmaktır.' Başlangıçta bu iki ilke ile tanımlanan insani güvenlik, zamanla, 'korkulardan uzak olma' ilkesi çevresinde daha zengin ve geniş bir tanıma kavuşmuştur.

İnsani güvenlik, devlet merkezli güvenlikten insan merkezli güvenliğe doğru bir algı kayması olarak da kabul edilmektedir. Bu algı kaymasının temelini oluşturan en bariz durum, 21.Yüzyılda devlet güvenliğini sağlamaya dönük yaklaşımlar sebebi ile kendi ülke vatandaşlarının güvenliğini tehlikeye sokan devletlerin varlığıdır. İnsani güvenlik, bireylerin yaşam kalitelerinin sağlanmasından, özgürlüklerinin korunmasına kadar, insanların geçimlerinin temininden yaşam hakkı ve onuruna kadar bireye dair pek çok unsuru içermektedir. İnsani güvenlik kavramı ile birlikte, devlet ve birey askeri tehditlere karşı elbette korunacak olup bununla birlikte bireyin tüm diğer haklarının korunabilmesi için güvenlik politikalarının merkeze alınması söz konusudur (Alpay,2008:8-11).

İnsani güvenlik, klasik askeri güvenlik kavramını çevresel, teknolojik, sosyal ya da her ne alanda olursa olsun bireyi etkileyen tüm unsurları kapsayan yeni bir bakış ile tamamlayan bir güvenlik yaklaşımıdır. Yukarıda belirtilen BM İnsani Gelişme Raporu'nda ifade edildiği üzere 'koru ve ihtiyaçlardan özgür olmak' olarak da tanımlanan insan güvenliği kavramı çok geniş bir tanımlanma alanına sahiptir. İnsanın her türlü korkudan uzak olması, onurunun korunması, ekonomik, siyasal ve sosyal haklarını özgürce gerçekleştirebilmesi ve yaşam kalitesinin korunması gibi konular, insan güvenliği kavramının içine girmektedir

Soğuk Savaşın ardından küreselleşmenin ulaştığı nokta itibari ile genişleyen güvenlik unsurlarının ve tehditlerin dünya çapında çok daha rahat ve özgürce dolaşabilmesi ve etkileyebileceği aktör sayısının çokluğu, ulus devletlerin tek başlarına alacakları tedbirlerin yeterli olamayacağını göstermektedir. Bu durum devletleri, diğer aktörlerle işbirliği yapmaya zorlamaktadır. Ayrıca devletler, insani güvenliğin tesis edilebilmesi noktasında, özgürlük ve güvenlik dengesini sağlamak durumundadırlar. Bu dengenin sağlanmasındaki zorluk ise, insani güvenliği hemen her türlü anlaşmazlıklar ve çatışmalar için doğal bir set haline getirmektedir. Şöyle ki, devletlerin, toplumların güvenliği için aldıkları sıkı tedbirlerden kaynaklı zararlardan yine birey ve toplumlar etkilenmektedir. Seyahat ve haberleşme özgürlüklerinin kısıtlanması, ya da alınan sert tedbirler dolayısı ile fiziken bir zarara uğranması durumları oldukça olasıdır. Daha somut bir örnekle, sınır komşusu olan bir devlete karşı uygulanmak istenilen ekonomik ambargo, o devlet ile ticari ilişkileri olan bireyleri de olumsuz olarak etkileyecektir.

Küresel yapı içinde, dünyanın herhangi bir bölgesinde yaşanan bir çatışma, hem bu bölgede bulunan toplumu hem de bu bölge ile irtibatlı her aktörü olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda, mevcut bir çatışma karşısında harekete geçecek olan bölgesel veya küresel bir aktörün askeri ya da ekonomik her türlü müdahalesinden, çatışma bölgesinde yaşayan toplum yine zarar görecektir. Yine, çatışmadan kaynaklı zararları ortadan kaldırmak için yapılacak olan bir müdahale, başka bir çatışmaya sebebiyet verecektir. Bu durum, bölgesel ve küresel güvenliğin sağlanabilmesinde işbirliği ve diyalog kapılarının son noktasına kadar zorlanması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

1.1.4.Küreselleşme Süreci ve Güvenlik Algısı

Küreselleşme; sermaye, insan kaynakları ve bilgi teknolojileri gibi unsurların uluslararası ticaret ve sosyal hareketlilikler vasıtasıyla dünya çapında serbestçe dolaşımı sonucunda ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yönlerden farklı ulusların hükümetleri, kurumları ve insanları arasında etkileşim, bütünleşme ve dayanışmanın artması süreci olarak tanımlanabilir (Aktel,2003:56). Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, teknolojik, ekonomik, sosyal ve çevresel alanlardaki değişim ve dönüşüm hız kazanmıştır. Küreselleşme sürecinin etkileri de, Soğuk Savaş dönemi sonrasında hızlanan bu değişimlerle daha yoğun bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Küreselleşme olgusunun güvenlikle olan etkileşimi, Soğuk Savaş sonrası döneme ilişkin yeni güvenlik arayışlarını beraberinde getirmiştir. Güvenlik algısındaki derinleşme ve genişleme sadece teorik alanda kalmamış, dönemin beraberinde gelen ihtiyaçları doğrultusunda uygulama alanlarında da görülmeye başlanmıştır. Güvenlik yaklaşımını oluşturan unsurlardaki çeşitlilik, güvenlik politikalarındaki değişimi mecbur kılmıştır (Miller:2001).

Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Güvenlik alanında teknolojik (siber terör), çevresel ve sosyal (göç hareketleri) alanlar gibi konularda yeni tehditlerin ortaya çıkması,
- Klasik güvenlik döneminde var olan fakat göz önüne alınmayan aktörlerin (birey, toplum, devlet altı ya da devletler üstü kuruluşlar) güvenlik alanına alınması,

- Terör, savaş ve organize suç gibi unsurların yeni döneme ayak uydurarak dönüşüm yaşamaları.

Küreselleşmenin ulaştığı bu noktada, güvenlik alanındaki işbirlikleri ve bu işbirliklerini yürütecek kuruluşlar bağlamında, bireylerin, toplumların ve hatta devletlerin artan taleplerini karşılama noktasında ‘sivil toplum’ olgusu da güçlenmeye başlamıştır. Tarihte eşine az rastlanır bir şekilde birey ve toplumu, sınır ötesinde dahi daha güçlü ve daha etkin bir boyuta taşıyan süreç, bu güçlü bireylerin oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarını da devletler nezdinde söz sahibi kılmış ve güvenlik algısı içinde de aktif bir aktör haline getirmiştir (Battersby-Siracusa,2009:3).

Bu dönemde, özellikle içinde bulunduğu devletten ayrılma ya da bölünme iddiasında buldukları gibi içinde bulunduğu devlet ve topraklardan ziyade genel itibari ile sisteme karşı duran örgütler de ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin getirdiği tüm gelişmelerden faydalanabilen bu örgütlerin ortaya çıkışı ve faaliyetleri hem güvenlik anlamındaki iç-dış düşman ayrımını ortadan kaldırmış hem de bu örgütlerle mücadelenin klasik güvenlik önlemleri ile başarıya ulaşamayacağını ortaya koymuştur (Erdoğan,2013). Yani günümüz dünyası artık geleneksel kalıplar içinde değerlendirilmenin çok uzağındadır. Küreselleşmenin ulaştığı bu hızlı süreç, sorunlarla mücadele etmenin yegâne yolunun uluslararası kurumsallaşma olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır. Bu dönem içinde oluşturulmak istenilen güvenlik algıları bu doğrultuda gelişmiştir (Both:2003).

Bu sürece birey, sivil toplum örgütleri ve diğer aktörlerin de dâhil olması güvenliği sağlamaya yönelik en önemli unsurlardan bir tanesi olan polislik mesleğinde de bir değişim ve dönüşüme yol açmıştır. Tehdit unsurları her nasıl küreselleşmeden etkilenmiş ise polislik de etkilenmiştir. Dünyanın ivme kazanan bir şekilde küresel toplum haline dönüşümü sürecinde polislik de devletlerin kurumları arasında ortak bir yapıya bürünerek birlikte hareket eden bir kurum haline gelmeye başlamıştır.

Bu süreçte polislik uygulamaları iki farklı yapıya bürünmüştür. Birincisi; Birleşmiş Milletler çatısı altında olduğu gibi, Bosna, Kosova, Haiti gibi, ulusal çapta yaşanan güvenlik sorunlarının dış dünyayı etkilediği ülkelerde ortak bir polis teşkilatı oluşturarak güvenliği sağlamaya çalışan uluslararası polislik uygulamalarıdır. Bir diğeri

ise INTERPOL ve EUROPOL gibi çatılar altında birleşmek sureti ile koordinasyon, bilgi ve eğitim gibi alanlarda yapılan işbirliği uygulamalarıdır.

Diğer taraftan küreselleşme, toplum ve devletlere teknolojik alanlarda gelişme, sınır politikalarında değişiklik ve ticari alanlarda hızlı hareketlilik gibi konularda gelişmeyi yakalayabilme adına bir takım enstrümanlar sunmuştur. Ancak suç örgütleri ve terör örgütleri de bu enstrümanları eylem araçlarında çeşitlilik yaratma ve eylem alanlarını genişletme gibi konularda kendi avantajları doğrultusunda kullanmışlardır. Böylece küreselleşme süreci, suç, suçlu ve suç örgütü gibi unsurları da küresel bir noktaya getirmiştir.

Küreselleşen liberal ekonomi ve rekabet ortamı, silah pazarının da büyümesine sebep olmuş, piyasadaki çeşitlilik ve ucuzlama, terör örgütlerinin hem silah teminini kolaylaştırmış hem de teknolojik silahların kullanımı ile güçlerini ve kapasitelerini artırmıştır. Bilim alanındaki ilerlemelerin, ulaşım ve iletişimin gelişimiyle birlikte dünyada hızla yayılması da yine bu örgütlerin eylem çeşitliliğine katkı sağlamış, sınır dışından, tek bir teknolojik hareketle, siber saldırı ve uzun menzilli füze saldırısı gibi eylemleri gerçekleştirebilme imkânı da tanımıştır (Karatzogianni,2009). Uluslararası ticaretin önündeki bir takım engellerin kaldırılması, suç örgütlerinin ticari faaliyetlerini de kolaylaştırmıştır. Devletler arasındaki ikili ya da çok taraflı ticaret antlaşmaları ve serbest bölge çalışmaları ile birlikte sınır kontrollerinin de gevşetilmesi, legal alan ticaretini kolaylaştırdığı gibi illegal ticari faaliyetlerin yapılmasını da kolaylaştırmıştır (Erdoğan,2013).

Soğuk Savaş döneminde tarafların ellerinde bulundurdukları konvansiyonel ve nükleer başlıklı silahlar süreç sonunda, küreselleşme sürecinin de hızlanması ve yeni güç merkezlerinin oluşmaya başlaması ile yer değiştirmeye başlamıştır. Bu uygun ortamı değerlendiren suç örgütlerinin, silah ticareti alanında gelir elde etme imkânları da artmıştır. Ayrıca sınır geçişkenliklerinin artması ile farklı bölgelerde daha kolay örgütlenebilme ve militan kazanabilme kabiliyetleri ortaya çıkmış ve örgüt faaliyetlerinin devlet tarafından takip edilebilmesi güçleşmiştir. Suç örgütleri bir yerde vuku bulan gelişmelerin hızla diğer bölgelere yayılmasından azami oranda kazanç sağlamışlardır. Dolayısıyla küreselleşmenin geldiği bu nokta, suç örgütlerinin hareketlerini kısıtlayan pek çok unsuru ortadan kaldırmıştır.

Küreselleşmenin vardığı bu aşamada, birey, toplum ve devletleri ilgilendiren tüm konularda yaşanan gelişmeler, güvenliği tehdit eden unsurları da etkilemiştir. Sınırlı coğrafi alanlarda eylem kabiliyetine sahip örgütler, geniş alanlarda hareket kabiliyeti kazanmışlardır. Teknoloji ve ulaşım alanlarındaki gelişmelerden istifade ederek küresel çapta birer suç ve suç örgütü halini almışlardır. Bu sebeplerle devletlerin güvenlik yaklaşımlarında klasik algılardan modern algılara doğru bir dönüşüm meydana gelmiş ve çağın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılanmalar başlamıştır.

1.2.Neo-liberal Güvenlik Algısı

Dönemin güvenlik anlayışlarına tesir eden bir diğer yaklaşım liberal kuram olmuştur. Liberaller, birey ve devlet güvenliğinin sağlanmasında asıl aktör olarak devleti görmekle birlikte uluslararası kuruluşları ve sivil toplum örgütlerini de bu değerlendirmelerin içinde birer aktör olarak görmüşlerdir (Sandıklı:2014). Liberaller, uluslararası ilişkilere Realistlerin baktığı anarşi penceresinden bakmamaktadırlar. Şöyle ki, Liberaller anarşi kavramını esas olarak devletleri işbirliğine zorlayan, işbirliğinden kaçınmayı engelleyecek ortak bir otorite yokluğu ya da bir üst kurumsallaşma eksiği olarak tanımlamaktadırlar (Arı,2008:32). Uluslararası ilişkiler alanındaki güç politikalarının, devletlerin kendi düşüncelerinin bir ürünü olduğunu belirterek bu düşüncelerin değişebileceğini ve uzlaşının tesis edilebileceğini savunmuşlardır. Oluşabilecek bu yeni ortam, işbirliği için uygun zemin olacaktır (Dunne:2001).

Yine liberaller, devletler arasında yapılması muhtemel işbirliklerine nispi kazanç açısından değil mutlak kazanç açısından bakmakta ve tüm tarafların ortak bir görüşte buluşabileceğini ve kazançlarının olacağını savunmaktadırlar. Çünkü liberallere göre uluslararası sistemdeki anarşi, sistemin doğasından değil yanlış anlamalardan kaynaklanmaktadır. Bu yanlış anlamaların düzeltilmesi ve güvensizliğin ortadan kalkması halinde devletlerin birbirleri ile işbirliği yapabileceğini belirtmişlerdir (Viotti ve Kauppi,2012:161-162).

Bu açıdan bakıldığında, uluslararası hukukun tesis edilmesiyle, kolektif bir güven ortamı sağlanabilecektir. Uluslararası hukukun tesis edilmesinde uluslararası kuruluşlar önemli bir rol üstleneceklerdir. Bu anlamda uluslararası kurumsallaşma önem kazanacaktır. Bu kurumlar ulusların, devletlerin ve bireylerin güvenliğini ve çıkarlarını göz önünde tutacağından ortak çıkar ve paydalardaki işbirliği önem kazanacak, kolektif

bir güvenlik sağlanacak, demokrasi anlayışı gelişecektir. Demokratik devletler arasında çatışmaların çok daha az olduğu tezi¹¹(Demokratik Barış Teorisi) göz önüne alındığında da tüm taraflar için, işbirliğinin bir sonucu olarak tüm taraflar için bir güvenlik alanı tesis edilmiş olacaktır.

Teorinin insan merkezli güvenlik yaklaşımı da yine akamete uğramıştır. 1920 yılında kurulan Milletler Cemiyeti Liberalizm açısından olumlu bir gelişme olmuş ve 2.Dünya Savaşı'nın ardından devletler arasında karşılıklı ekonomik bağımlılığın artması, yumuşak güç denilen unsurların daha çok gündeme gelmeye başlaması ile Liberal teorinin unsurları yeniden canlanmaya başlamıştır (Nye ve Welch,2010:85)

1970'li yılların başlarından itibaren, uluslararası yapıların, devlet davranışlarını nasıl etkilediği tartışmaları başlamıştır. Uluslararası sisteme dâhil olan devlet harici yapı ve kurumların, devletler arasındaki ilişkileri daha karmaşık bir duruma getireceğini ve bu karmaşık ve çeşitli bağımlılıkların, çatışma riskini de minimuma indireceğini savunan Neo-liberal akım ortaya çıkmıştır. Neo-liberalizm, temel dayanakları itibari ile Liberalizmden ayrı düşmemekle birlikte, uluslararası ilişkiler sisteminin, oluşturulacak olan uluslararası kurumlar marifeti ile barışçıl ve güvenli bir sisteme dönüşebileceğini savunmuşlardır. Birey ve toplumların da birer aktör olarak kabul edilmesini kabul etmişler ancak çatışmaları ve güvensizliği ortadan kaldıracak unsurların kurumlar olduğunu belirtmişlerdir. Neo-liberal teorisyenler, bu dönemin çoğulcu düşünürlerinin de desteğini almışlardır (Çomak ve Sancaktar, 2013:79).

Özellikle 1960 ve 1970'li yıllarla birlikte, ekonomi, ticaret ve sosyal alanlarda birey ve toplum merkezli önermeler ortaya koyan Liberalizm, uluslararası kurumlar ile ilgili de çalışmalar üzerinde durmuş ve bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Çomak ve Sancaktar,2013:70). Uluslararası kuruluşların, devletlerin

¹¹ Demokratik Barış Teorisi (DBT)temel olarak demokratik devletlerin birbirleriyle ilişkilerinde silahı ve gücü daha az kullandıklarını ifade etmektedir. Immanuel Kant 1795 yılında yazdığı Ebedi Barış adlı eserinde, barışın sağlanması için gerekli şartlar arasında 'demokrasiyi de' saymıştır. Kant'a göre demokratik ülkelerin vatandaşları, kendi ülkelerini savunma dışında savaşa rıza göstermeyeceklerdir. Teorinin kurumsal analizinde, demokratik devletlerin sahip olduğu resmi ve sivil toplum mekanizmalarının, savaş kararı alınmasını zorlaştıracığı ve karar alıcıları barışçıl çözümler aranmasına zorlayacağı belirtilmektedir. Teorinin değersel analizinde ise, demokrasinin, prensip olarak savaş seçeneğini gereksiz kabul ettiği, demokratik ülkelerin temelde dost ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Ekmekçi,2011).

beklentilerini şekillendirdiği ve güvenlik ikileminin şiddetini azalttığını savunmuşlardır (Nye ve Welch,2010:87).

Neo-liberalizme göre bu kurumlar dört yoldan istikrar sağlarlar. Birincisi; ortaya bir süreklilik duygusu koyarlar. Örneğin INTERPOL bu gün var ise gelecek günlerde de varlığını devam ettireceği düşüncesi oluşmaktadır. Bu süreklilik duygusunun oluşmasındaki sebeplerin başında, üye devletlerin ortak çıkarları doğrultusunda geliştirilen bir ortak politikanın varlığından bahsedilebilir. Örneğin Avrupa'da ekonomik entegrasyonun ve serbest dolaşımın başarılmasında en büyük rolü Adalet ve İçişleri alanında uygulanan ortak politikalar sonunda ulaşılan iç güvenlik seviyesi teşkil etmektedir. Üye devletlerin, ulaşılan bu başarı seviyesinden uzaklaşmaları ve bu işbirliğinin kesintiye uğraması çok mümkün görünmemektedir. İkincisi; kurumlar kendi içlerinde oluşturdukları ya da otorite ve kararlarını kabul ettikleri özerk kurumlar vasıtası ile çatışmalar karşısında çözüm yolları ortaya koyacakları inancının ve güveninin oluşmasını sağlarlar. Üçüncüsü; kurumlar varlıklarını ve çalışmalarını devam ettirdikleri sürece, devletsel menfaatlerin karşılıklı biçimde dengelenmesini sağlarlar. Son olarak da, devletlerin kendi içlerindeki bürokratik işleyişlerde zaman kaybetmeden bilgi akışını ve paylaşımını sağlarlar (Nye ve Welch,2010:88).

Neo-liberalizmde, klasik Liberalizmde olduğu gibi analiz birimi yalnızca birey olmamıştır. Çoğulcu bir yaklaşım benimsenerek, uluslararası ilişkilerde ve dış politikada ulusal baskı grupları ve uluslararası örgütler de analiz edilmektedir. Bireyden yola çıkarak, sistemsal sonuçlara ulaşılmaktadır.

Neo-liberalizm, Liberalizmin temel ilkesi olan birey merkezli demokrasiyi yine bir merkez olarak kabul etmiş, Realistlerden farklı olarak da uluslararası çatışma yerine barış ve işbirliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Neo-liberal bakış, analiz düzeyinde çoğulcu bir yaklaşım benimsemiş, uluslararası ilişkileri yalnızca devletlerin değil, bireyler, baskı grupları ve uluslararası örgütlerin de dâhil olduğu bir ortam olarak nitelendirmiştir. Neo-liberaller, iki merkezli dünyadan çok merkezli dünyaya geçişte ve toplumsal hareketliliklerin arttığı bir süreçte iç politikayla dış politikanın ayrışmasının mümkün olmayacağını savunmuşlardır. Devletleri ortak barış ve güvenlik alanında birleştirecek olan uluslararası kurumsallaşmalar hem belirsizlikleri ortadan kaldıracak hem de bilgi ve etkileşimi arttırarak işbirliği olanaklarını ortaya çıkaracaktır. Bu noktada, Liberal

Fonksiyonalistler, sendikaların, çok uluslu şirketlerin ve ticari örgütlerin, ekonomik anlamda karşılıklı bağımlılığı arttıracığını belirtmişlerdir. Ekonomik bağımlılıkla birlikte çatışma ve savaşların devletler üzerinde sebep olduğu ekonomik giderlerin, devletleri barışa ve işbirliğine yönlendireceğinin savunmuşlardır. Bu uluslararası kurumlar Neo-liberallere göre devletleri işbirliğine zorlayacak, karşılıklı çıkarları gün yüzüne çıkaracaktır. Diğer devletleri de etkileme potansiyeline sahip terör, uluslararası suç örgütleri, yasadışı göç ve mülteciler ya da ekonomik ve siyasi konularda tanım birliği oluşturarak işbirliklerinin önündeki engelleri kaldıracaktır.

Neo-liberal teorisyenler, Realistlerin geleneksel güç anlayışından farklı olarak ortak değerlerden beslenen ortak kazançlar yaratarak, çoğulcu ve çok kutuplu bir güç yapılanmasını benimseyen ortak politikalar üretmenin gerekliliğini vurgulamışlardır. Birey, toplum ve devlet güvenliğinin, oluşturulacak kurumlar vasıtası ile temin edilebileceğini belirtmişlerdir (Çomak-Sancaktar,2013:80). Bunu yumuşak güç olarak tanımlayarak, geleneksel askeri gücün başarısız kaldığı noktalara söz konusu yolla ulaşılabileceğini belirtmeleri, güvenlik kavramları açısından önemlidir. Çünkü Soğuk Savaş döneminin etkilerinin azalmaya başlaması ile birlikte ‘güç kavramının’ anlam ve niteliği değişmeye başlamıştır. Özellikle küreselleşme olgusunun güçlenmesi, teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelerin, ekonomik ve sosyal hareketlerin hızlanması ile güvenlik algılarını oluşturan tehditlerin nitelik ve niceliklerinde de değişim yaşanmıştır. Neo-liberalizmin ortaya koyduğu unsurlar, önemli ölçüde bu değişim karşısında toplumların ve devletlerin ihtiyaç duydukları politikaları açıklayabilecek nitelikte olmuştur.

Neo-liberaller, Realistlerin aksine silahlanmanın güvenliği sağlamaktan ziyade güvensizlik ortamını arttıracığını savunmuşlardır. Neo-liberaller, Realistlere paralel şekilde uluslararası platformu bir anarşi ortamı olarak görmekle beraber işbirliklerinin bu anarşi ortamını etkisizleştirilebileceğini savunmuşlardır. Realistlerin nispi kazanç bakış açısının aksine mutlak kazanç üzerinde duran Neo-liberallere göre yapılan her işbirliğinden ortaya çıkan kazanç, tüm taraflara avantaj sağlamaktadır. Örneğin Realistlere göre, bir işbirliğine girmeye karar veren devlet, diğer taraf devletin bu işbirliğinden daha fazla kazanç elde edeceğini öngördüğünde bu işbirliğine yanaşmamaktadır. Yine benzer şekilde, işbirliği sürecinde kazanç elde eden bir devlet,

bir süre sonra, işbirliğine taraf diğer devlet tarafından potansiyel bir tehdit olarak görülebilecek, yapılan bu işbirliğinden elde edilen kazançlar, birbirleri için tehdit olarak kullanılabilir. Realistlerin bu bakış açısı doğrultusunda, kurulması çok zor hale gelen işbirlikleri, Neo-liberal teorinin ortaya koyduğu açılımlarla mümkün hale gelmiştir (Arı,2008:33).

Uluslararası ilişkilerde güvenlik teorileri açısından Neo-liberalleri Realistlerden ayıran en önemli fark, devletlerin bu ilişkilerde en önemli faktör olma rolünü koruyor olması ile birlikte, yegâne aktör olmadıkları ve devletlerin geleceklerinin yalnızca kendi ellerinde olmadığının, sivil toplum kuruluşları, uluslararası diğer örgütlerin de bu ilişkiler ağının birer aktörü olduğunun kabul edilmesi olmuştur. Uluslararası ilişkilerde devletler artık potansiyel birer tehdit olarak görülmemekte ve tehdit kavramından yalnızca askeri güç anlaşılmamaktadır. Uluslararası sistem her alanda işbirliği imkânlarının olası olduğu bir düzlem haline gelmiştir. Uluslararası platformlarda devletlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve diğer örgütler de öne çıkan aktörler olarak yerlerini almışlardır. Ayrıca nispi kazanç yerine mutlak kazanç algısı ön plana çıkarak karşılıklı ve çok taraflı işbirliklerinin de önü açılmıştır

Askeri gücü yok saymamakla beraber öncelik sırasında gerilere yerleştiren Neo-liberaller, yine Realistlerin aksine diğer devletleri düşman ve tehdit merkezi olarak değil, uluslararası güvenliği arttırabilecekleri ve işbirliği yapabilecekleri potansiyel ortaklar olarak görmüşlerdir (Grieco,1995:154). Neo-liberallere göre devletleri karşılıklı olarak işbirliğine yönlendirecek siyasal, ekonomik ve hatta askeri çıkarlara yönelik çok sayıda faktör mevcuttur. Savaşların değil, işbirliklerinin olağan olduğunu düşünen Neo-liberaller, karmaşık çıkarların olduğu işbirliklerinin, karşılıklı kazançların mukayesesine izin vermeyeceği için, tarafları daha çok işbirliklerine yönlendireceğini belirtmişlerdir (Stone,1994:459).

Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından uluslararası sistemin yeniden şekillenmeye başlaması ile ortaya çıkan yeni tehdit unsurları devletleri geleneksel güvenlik yaklaşımlarını yeniden değerlendirmeye zorlamıştır. Bu dönemin sona ermesi, güvenlik yaklaşımlarında üç büyük değişime sebep olmuştur. Bunlar; milli egemenlik gücü konusundaki düşüş, uluslararası bağımsızlık gücünde düşüş ve çatışma ve anarşi

alanlarındaki artıştır. Mandel, Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından uluslararası sistemde meydana gelen değişikliklerin etkilerini şöyle sıralamıştır:

- Devlet haricindeki aktörlerin sisteme girişi, ulusal sınırların geçişkenliği, milletlerin bölünmesi, kendi kendine yeterlilikte azalma, teknolojinin yayılması ve güç unsurunun dağılmasının, milli egemenlik gücündeki düşüşe sebep olmaktadır.
- İki kutuplu sistemden çok kutuplu sisteme geçiş, bölgeselcilik akımındaki yükseliş, standartlaşan silah sistemleri, göç oranlarındaki artış ve demokrasi ve kapitalizmin yaygınlaşmasının uluslararası bağımsızlık gücünde düşüşe sebep olmaktadır.
- Büyük ölçekli savaşların azalması, caydırıcılığın azalması, etnik çatışmaların artması ve ulusaltı ama uluslararası gerginliğin artmasının da çatışma ve anarşi alanlarında artışa sebep olmaktadır (Mandel,1994:3).

Bu unsurların anlaşılmaya başlanması ile güvenlik konseptinde bir genişleme çalışmalarının yapılması ihtiyacı hissedilmeye başlanmıştır. Bu değişimler ışığında Neo-liberaller, uluslararası örgütlerin, devletler gibi birer aktör olarak kabul edilmesini benimsemişlerdir. Bu teorinin önde gelen isimlerinden Keohane, güvenlik alanında, askeri açıdan güçlü bir devlet gibi hegemonik bir gücün tek başına bu düzeni kurmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Uluslararası örgütlerin barış ve güvenliğin sağlanmasındaki rolü üstünde durmuştur (Keohane,1984:31). Neo-liberaller uluslararası karşılıklı bağımlılık ve işbirliklerinin kurumsallaşmasının, uluslararası sisteme bir düzen getirerek çatışma risklerini azaltacağını savunmuşlardır.

Sonuç olarak Neo-liberal teori, uluslararası sistem dengelerinde meydana gelen değişimleri bu dönemin ihtiyaçları doğrultusunda tanımlamış ve savunduğu kavramlarla, klasik sayılabilecek devletler arası yaklaşım ve ilişkileri yeni bir platforma taşımaya çalışmıştır. Neo-liberalizmin ortaya koyduğu kavramlara yakın çerçevede hareket eden Fonksiyonalistlerin de katkısı ile Realizmin uluslararası ilişkilerde ikinci planda bıraktığı ekonomik ilişkiler, ulaşım ve teknolojik unsurların da güvenlik literatürüne dâhil edilerek, karşılıklı güvene dayalı bir işbirliği ortamı üzerinde durulmuştur.

Buna paralel olarak liberal doğrultuda hareket eden Neo-Fonksiyonalistler, üzerinde durdukları 'yayıma' (spill-over)¹² kavramı ile devletlerin ekonomik ve siyasi konular gibi alanlarda yapacakları işbirlikleri ile karşılıklı güven duygusunu oluşturduktan sonra, kazanç elde edebilecekleri diğer alanlarda da benzer işbirliklerine girebileceklerini belirtmişlerdir (Nelsen ve Alexander,1994:106).

Önceki paragraflarda bahsedildiği üzere, Soğuk Savaş sürecinin sonuna doğru birey, toplum ve devletleri etkileyen gelişim ve değişimlere paralel olarak güvenlik algısını etkileyen faktörlerde de değişimler meydana gelmiş, Realist Teorinin ortaya koyduğu kavram ve modeller, yeni düzeni ve ihtiyaçları açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bu noktada Neo-liberal teorinin, birey ve toplum güvenliğinin ön plana çıktığı, güvenlik kavramının nitelik ve nicelik bakımından değişim geçirdiği, devletler arası ilişkilerin daha karmaşık bir pozisyona dönüştüğü yeni dünya düzeninin ihtiyaçlarına daha kapsamlı bir cevap verebildiği anlaşılmıştır. Söz konusu yaklaşım, birey ve sivil toplum kuruluşlarını da uluslararası sistemde birer aktör olarak kabul etmekte ve karşılıklı işbirliklerinden doğan kazançları mutlak kazanç olarak algılayarak işbirliklerinin önemini öne çıkarmaktadır.

1.3.Kopenhag Okulunun Ortaya Koyduğu Güvenlik Yaklaşımı

Kopenhag Okulu, güvenlik literatürüne kattığı yeni kavramlarla 1970'lerden itibaren varlığını göstermeye başlamıştır. Ortaya koyduğu güvenlik anlayışı ve kapsamlı güvenlik tanımlaması, Kopenhag Okulunu bu alanda bir çekim merkezi haline getirmiştir. Özellikle 1990'larla birlikte tırmanışa geçen toplumlararası etnik ve dini temelli çatışmalar karşısında toplum güvenliği üzerinde daha fazla çalışmaya başlamıştır. Ole Waever ve Barry Buzan siyasal çözüm gerektiren çatışma noktalarının askerileştirilmesinin sakıncaları üzerinde durmuşlardır. Böyle bir durumda ulusal güvenlik meselesi her çatışma durumunda ön plana çıkarak, birey ve toplum güvenliği göz ardı edilmektedir.

¹² Neo-fonksiyonalistlerin anahtar kavramlarından biri olan 'Spill over', bir devlet ya da kurumla herhangi bir konuda yapılan işbirliğinden doğan kazancın, talep ve karşılıklı güvenin, tarafların diğer alanlardaki işbirliklerine yayılması anlamına gelmektedir. (Leon Lindberg,Political Integration,Definition and Hypotheses içinde The European Union:Readingson the Theory and Practice of European Integration,ed.Brent F.Nelsen,Alexander C. 8Lynne Rienner Publishers,1994:106-107)

Okul, güvenlik algısını askeri güvenliğin hegemonyasından çıkartarak, beraberinde politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik konularının da düşünülmesi gerektiğini savunmuştur (Buzan,1991). Bu konular, güvenlik kavramı içinde kendilerine özgü yerler işkâl etmekle birlikte, bir zincirin halkaları olarak birbirlerini etkileyen unsurlardır. Güvenlik yalnızca devlet tarafından irdelenen bir konu olmaktan çıkmış ve toplum da çok taraflı olarak ele alınması gereken güvenlik kavramının içinde bir aktör olarak yerini almıştır. Okul, savunduğu değerler noktasında kısmen Liberal, kısmen de Neo-realist bir yaklaşım sergilemiştir (Karacasulu,2007). Güç kavramını bir amaç ve salt askeri güç sınırlarının dışında da değerlendirerek ekonomik ve çevresel faktörlerle birlikte analiz etmiş ve bu noktada Neo-realist teori çizgisine yaklaşmıştır. Analiz birimi açısından ise merkeze bireyi yerleştirmemekle birlikte devlet-toplum ve birey üçgeninde bir denge arayışına girerek Liberal teori ile bir yakınlaşma içinde olmuştur.

Okulun önde gelen kuramcılarında Barry Buzan, güvenlik anlayışına klasik bakışın ötesinde askeri, toplumsal, ekonomik ve çevresel açılardan da bakarak ‘genişletilmiş bir güvenlik anlayışı’ ortaya koymuştur. Güvenlik algısına, bu şekilde bütünsel bir açıdan bakan Buzan, bunu Soğuk Savaş sonrasında, iki zıt kutubun ardında kalan devletlerin uluslararası arenada daha fazla yer edinmesine bağlamıştır. Buzan, güvenlik yelpazesine giren hiçbir unsurun birbirinden ayrı değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir (Buzan,1991:433). Örneğin devletler arasında kurulan ekonomik işbirlikleri çerçevesindeki karşılıklı ekonomik bağımlılığın, savaşların geniş alanlara yayılmasını engelleyeceğini ve ayrıca savaşın getireceği ekonomik maliyetlerin de devletleri düşmanca tavırlardan uzak tutacağını savunmuştur.

Okul, Ole Wæver’in ortaya koyduğu ‘güvenlikleştirme’ ve ‘güvenlik dışılaştırma’ kavramları ile güvenlik literatürüne büyük bir katkıda bulunmuştur. Güvenlikleştirme; bir şeyin, değerli olduğu kabul edilen bir öznenin varlığına yönelik bir tehdit biçiminde kurgulanması ve normal siyasi politikanın dışına çıkılarak, alınacak olan yeni güvenlik tedbirlerinde bu kurgunun bir destek olarak kullanılmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri’nin Irak’ı tehdit olarak göstermeye çalışması ve bundaki göreceli başarısı güvenlikleştirmeye örnek olarak gösterilebilir (Buzan,2008).

Güvenlik dışılaştırma kavramında, daha önce tehdit olarak algılanan bir unsur artık tehdit olarak algılanmamaktadır. Dolayısı ile bu tehdide karşı alınan olağanüstü

tedbirler kaldırılacak ve ilişkiler de normale dönecektir. Örneğin Soğuk Savaş döneminde tehdit olarak algılanan pek çok unsur, bu dönemin sona ermesi ile güvenlik dışı unsur olarak algılanmaya başlanmıştır.

Kopenhag Okulu, ortaya koyduğu kavramlarla, Soğuk Savaş sonrasındaki değişimler doğrultusunda güvenlik algısının daha kapsamlı bir şekilde analiz edilerek sorunların daha akılcı bir şekilde çözümlenebileceğini savunmuştur. Askeri tehdit dışındaki diğer tehdit unsurlarını da gündeme taşımıştır. Birey ve toplumu da devlet gibi güvenlik yaklaşımlarının bir referans nesnesi olarak kabul ederek insan güvenliği kavramının kuramsal temeline de önemli katkılarda bulunmuştur.

1.4.Aberystwyth Okulunun Ortaya Koyduğu Güvenlik Yaklaşımı

Aberystwyth Okulu da Kopenhag Okulu gibi geleneksel güvenlik teorilerini sorgulayan ve eleştiren çalışmalar ortaya koymuştur. Öncülüğünü Ken Booth'un yaptığı okul, güvenlik kavramını derinlemesine incelemiş ve toplum güvenliği ve çevre güvenliği gibi unsurları ön plana çıkartmıştır. Ancak Kopenhag Okulundan farklı olarak, güvenikleştirme ya da güvenlik dışılaştırma gibi çalışmaların içine girmemiş fakat güvenliğin politik açıdan kurgulanması çalışmalarını ortaya koymuştur.

Okulun öncüsü Booth çalışmalarında özgürlük kavramı üzerinde durmuş, özgürlüğü 'bireyler ve gruplar olarak insanların özgürce seçtiklerini yapmalarını engelleyen fiziksel engellerin ortadan kaldırılması' olarak tanımlamış ve bu kavramı güvenlik algısının merkezine oturtmuştur. Güvenliği de amaç değil, özgürlüğe giden yolda bir araç, 'tehditlerin olmadığı bir durum değil gelecekle ilgili beklentilerin garanti altına alınabilmesi için fiziki ve insani engellerin kaldırılması' olarak tanımlamıştır (Both, 1991). Booth'a göre madalyonun bir yüzünde güvenlik bir yüzünde de özgürlük vardır. Her iki kavram, birbirlerini tamamlayıcı iki faktördür. Booth'a göre özgürlüğün olmadığı bir ortamda güvenlikten, güvenliğin olmadığı bir yerde özgürlükten bahsedilemez. Irak halkının özgürlüklerinin neredeyse tamamen kısıtlandığını belirterek diğer bölgelerde yaşayan insanların da özgür olduğundan bahsedilmeyeceğini savunmuştur. Bu özgürlük ve güvenlik ikileminde, Irak'ta yaşananları örnek olarak göstermiştir. Bireyin özgürlüğünü diğer bireyin özgürlüğü ile ilintilendirmiş 'herkes özgür olana kadar ben de özgür değilim' ifadesiyle özgürlük mantığına da ışık tutmuş

ve güvenliğin bir noktada ‘ötekileştirmeden’ sağlanabileceğini savunmuştur (Booth,1991).

Kısaca ifade etmek gerekirse Aberystwyth Okuluna göre güvenlik yalnızca düzen ve güç değil aynı zamanda özgürlüktür. Okul sonuç olarak, güvenlik alanında daha önce yapılan çalışmalarda neredeyse hiç bahsedilmeyen özgürlük kavramını güvenlik algısının merkezine yerleştirerek güvenlik literatüründe önemli bir yer edinmiştir

1.5.Güvenlik Algısındaki Değişimler Üzerine

Devletlerin ulusal güvenlik politikalarının oluşmasında etkili olan unsurlardaki dönüşümün tehdit algılamalarında sebep olduğu değişimler ve işbirliklerinin daha uygulanabilir olması ile birlikte, devletlerin mevcut ya da olası tehditlerle tek başlarına mücadele edemeyecekleri anlaşılmaya başlanmıştır. Dünyanın 20.yüzyıl içinde geçirdiği büyük değişimle beraber temel güvenlik yaklaşımı ‘ulusal güvenlik’ algılamasından ‘küresel güvenlik’ algılamasına doğru evrilmiştir. Güvenlik, artık ulus devletler için geçerli bir küresel güvenlik meselesi halini almıştır. Küresel bir mesele halini alan güvenliğin tesis edilmesi de çok taraflı işbirliği organizasyonlarının önemini ortaya koymuştur.

19.Yüzyılda, toplumsal anarşi olaylarına karşı, devletler arasında yapılan bir takım işbirliği antlaşmaları hariç tutulursa, günümüz anlayışı çerçevesinde toplum ve devlet güvenliğine yönelik işbirliği çalışmalarının ilk adımları 20.yüzyılın başlarında atılmıştır. 1914 yılında Fransa'nın Monako şehrinde bir araya gelen 24 ülke temsilcisinin, polis teşkilatları arasında bilgi paylaşımı, parmak izi ve suçlu fotoğraflarının paylaşımı konularındaki çalışma ile 1922 yılında ABD’de yapılan Uluslararası Polis Konferansı, bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir (Deflem,2002:463). Ancak yaşanan dünya savaşları ve Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu dünya düzeni gibi sebepler bu işbirliği çalışmalarının istenilen düzeyde olmasını engellemiştir.

Sonuç olarak, yaşanan bu gelişme ve değişimler bir taraftan devletlerin birbirine daha bağımlı bir hale gelmesinde diğer taraftan da uluslararası güvenlik ve polis işbirliğinin önündeki bir takım engellerin kalkmasında etkili olmuştur. Neo-liberal teorinin de tanımladığı unsurlar doğrultusunda, küresel güvenlik ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikteki uluslararası organizasyonların etkinliklerinin artması, polis işbirliği

alışmalarının daha etkin yürütülmesinde rol oynamış ve devletlerin bu organizasyonlara olan güvenini de arttırmıştır.

INTERPOL ve EUROPOL, uluslararası polis işbirliği alanında, bu çalışmada temel alınan güvenlik yaklaşımları doğrultusunda faaliyet gösteren iki önemli kuruluştur Her iki kurum da, kendi yeleri arasında uluslararası hukuk çerçevesinde, suç ve suçlularla ilgili istihbari bilgi paylaşımı, eğitim faaliyetleri ve barışa destek misyonları gibi konularda paylaşım ve destek faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ülkemiz adına Türk Polis Teşkilatı da, Uluslararası Polis İşbirliği Organizasyonları içindeki yerini almakta ve tüm olumsuz faktörlere rağmen küresel güvenlik ve barış konusundaki çalışmalarına devam etmektedir.

Türk Polis Teşkilatı, uluslararası polis işbirliği organizasyonlarına sağladığı katkı, sahip olduğu jeopolitik önem ve diğer özellikleri dolayısı ile diğer üyelerin katkılarında daha büyük bir öneme sahiptir. İşbirliği kanalları üzerinden hem kendi adına sağladığı edinimler, hem de ikinci taraflara verdiği katkı söz konusu işbirliği içinde Türkiye'nin ve Türk Polis Teşkilatı'nın varlığını zorunlu kılmaktadır.

BÖLÜM 2.ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİ ORGANİZASYONLARI

20.yüzyılın ikinci yarısından günümüze uzanan süreçte yaşanan değişim ve gelişmeler organize suç örgütlerinin çok daha güçlü ve etkin bir konuma gelmesinde etkili olmuştur. Ticari ve bireysel sınır geçişlerindeki kolaylıklar ile teknolojik imkânların hemen her alana yayılması gibi sebeplere bağlı olarak her türlü ticari ve finansal kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, insan ve silah kaçakçılığı gibi suçlar geçmişe nazaran çok daha rahat işlenebilmektedir. Gerek taşeron örgütler vasıtası ile gerekse doğrudan, dünyanın herhangi bir bölgesinde bombalama, suikast ya da benzeri suçların işlenmesi bu tür örgütler için daha kolay hale gelmektedir. Sınır aşan, teknolojik gelişmelerden en üst düzeyde istifade edebilen ve uluslararasılaşan suç örgütleriyle mücadelede ise, güvenlik tedbirlerinin çok taraflı boyutu önem kazanmaktadır.

Suçun ve imkânların küreselleştiği bu ortamda polisiye işbirliği, küresel suçlarla ve örgütlü suçlarla mücadele konusunda uluslararası işbirliklerinin başında gelmektedir (Kaya,2009). Devletler gerek INTERPOL gibi küresel alanda faaliyet gösteren gerekse de EUROPOL gibi bölgesel faaliyetleri bulunan çok taraflı işbirliği organizasyonlarının içine dâhil olmuşlardır. Devletler kimi zaman da iki taraflı ve karşılıklı anlaşmalar aracılığıyla bu tür suç örgütleri ile mücadele yolunu seçerek hem mücadelenin verimini arttırmayı hem de mücadele maliyetlerini düşürmeyi hedeflemişlerdir.

Uluslararası polis işbirlikleri, bir yandan suç ve suçluyla doğrudan ve dolaylı olarak mücadeleyi ve mücadelede daha hızlı hareket etmeyi mümkün kılarken bir yandan da suç ve suçluyla mücadelede eğitim, istihbarat ve teçhizat ortaklığını da mümkün kılmaktadır. Devletler arasında kurulan polis işbirlikleri söz konusu kolaylıkların yanı sıra uluslararası alanda ihtiyaç duyulan ortak güvenlik anlayışının oluşmasına ve devletlerin sağlıklı ve uygulanabilir güvenlik politikaları üretmelerine de katkı sağlamaktadır.

2.1.Avrupa'da Polis İşbirliğinin Gelişimi

Avrupa kıtasında iç güvenliğin sağlanmasına yönelik çalışmalar oldukça eski tarihlere kadar uzanmaktadır. 19.yüzyılın ortalarından itibaren otokratik rejimler, kendilerini siyasi toplumsal hareketlerden ve şiddet olaylarından korumak amacı ile iç güvenlik

konularına önem vermişlerdir (Deflem,2000:746). Özellikle Fransız Devrimi'nin getirdiği sosyal devrimler ve sosyal hareketlilikler sonucunda yaşanan şiddet olayları karşısında, benzer rejimlere sahip devlet başkanları gizli toplantılar yaparak birlikte hareket etmeye yönelmişler, kendilerini ve rejimlerini korumaya çalışmışlardır (Yardımcı,2008). Bu dönemlerde yapılan görüşmeler sonucunda polis teşkilatlarının da ortak hareket etmeleri, bilgi paylaşımlarında bulunmaları konusunda anlaşılmiş, aranan suçluların yakalanmasına yönelik enformasyon paylaşımlarında bulunularak polisiye işbirlikleri yapılmıştır (Deflem,2000:748).

Avrupa'da polislik alanındaki işbirliği çalışmalarının temelini oluşturabilecek bir çalışmaya Avusturya Kraliçesi Elizabeth'in başkanlık ettiği, Avrupa'da yaşanan anarşi olayları karşısında 1898 yılında Roma kentinde polis şeflerinin katıldığı Anarşizme Karşı Sosyal Savunma İçin Uluslararası Roma Konferansı'nda rastlanmaktadır (Wright ve Bryett,1994:62). 21 Avrupa ülkesinden 54 delegenin katılımıyla yapılan bu toplantıda, hükümet ve polis temsilcileri ile anarşiyle mücadele yöntemleri tartışılmıştır. Konferansta, polisin anarşik hareketleri sıkı takibe alması, bunun için özel birimlerin kurulması ve devletler arasında bilgi alışverişini sağlayacak bir yapının kurulması kararlaştırılmıştır (Deflem,2005:278).

Avrupalı devletler, 19. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi sonucunda nüfusun kent merkezlerine akmasıyla giderek karmaşık bir hal alan kent yaşantısını düzene sokabilmek amacı ile polisiye tedbirlerin gözden geçirilmesine ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyaca paralel olarak, sermaye sahiplerinin güçlenmeye başlaması ve mevcut rejimlere yönelik siyasi başkaldırı hareketlerinin artması ile birlikte, ulus devletlerin polis teşkilatları arasında karşılıklı antlaşmalar vasıtasıyla basit çapta işbirlikleri kurulmuştur. Buna örnek olarak Viyana Polis Teşkilatının, iki haftada bir çıkarttığı aranan şahıslar listesi ve bu listenin yakın devletlere gönderilmesi gösterilebilmektedir (Deflem,2002:465).

Bu dönemde rastlanan bir diğer polis işbirliği çalışması ise Alman Polis Teşkilatı ile Rus Polis Teşkilatı arasında gerçekleşmiştir. Özellikle casusluk faaliyetleri üzerinde yapılan bu işbirliği resmiyet kazanmamış ve faaliyetleri gizli olarak yürütülmüştür (Fijnaut,1994:600). Yine 1898 yılında Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth'in bir İtalyan

faşist tarafından öldürülmesi sonucunda Avusturyalı yetkililer, anarşizme karşı uluslararası polis birliği kurulması çağrısı yapmışlardır (Deflem,2005:278).

1923 yılında kurulan Uluslararası Kriminal Polis Örgütü yaşanan savaşlar nedeniyle etki gösterememiş ve aynı üye devletlerle 1946'da INTERPOL adı altında yeniden şekillendirilmiştir. Bu dönem içindeki polis işbirliklerinin, teknolojinin gelişimi ve bütünleşme çabaları ile doğru orantılı olarak arttığı gözlemlenmektedir. İlk dönem işbirlikleri daha çok istihbarat paylaşımı ile suçluların yakalanması konusunda bülten dağıtımını ya da eş güdümlü hareket etme konularında yapılmıştır. Yani geniş kapsamlı amaçlardan ziyade o dönemin ihtiyacı olan sınırlı konular işbirliği kapsamına alınmıştır. Bu dönemde yapılan işbirliklerini etkileyen faktörlerden bazıları şunlardır (Atasoy,2005):

- Avrupa genelinde yayılmaya başlayan ticaret ve basın-yayın faaliyetleri neticesinde rejimi tehlikeye düşen devletlerin işbirliği arayışlarına girmeleri,
- Demiryolu ağının genişlemesi ile sınır dışına kaçan suçluların yakalanması konusunda diğer devletlerle işbirliğine girilmesi ve
- 1890'lardan itibaren yapılan parmak izi çalışmalarının suçluların yakalanması amacıyla transferi konusunda işbirliğine girilmesidir.

Yukarıda sıralanan bu birkaç kısa örnekten anlaşılacağı üzere, 20.yüzyıla kadar devletler arasında yapılan polis işbirlikleri daha çok anarşik hareketlerin engellenmesi ve siyasal iktidarlara karşı gerçekleştirilen suçların zanlılarının yakalanmasına yöneliktir. 20.yüzyılın başlarından itibaren ise, polis işbirlikleri daha çok kriminal konulara doğru odaklanmaya başlamıştır. Bunun sebeplerinden başlıcalarını; devletlerin ulusal egemenlik kaygıları ve siyasal rejimlerdeki farklılaşmalar teşkil etmektedir (Deflem,2002:460). Bu noktada modern devletlerin gelişimi ve kurumsallaşma çalışmalarına paralel şekilde polisin de profesyonelleştiği ve polis işbirliklerinin arttığı görülmektedir. Siyasal sistemden ayrı hareket eden polis teşkilatları, diğer ülke teşkilatları ile işbirliğinde rahat ve uygun zeminler bulmaya başlamışlardır.

20.Yüzyılla birlikte daha organize anlamda ilk polis işbirliği çalışmaları başlamıştır. İlk olarak 1914 yılında Fransa'nın Monako şehrinde 24 devletin temsilcilerinin katılımı ile Monako Kongresi düzenlenmiştir. Kongrede her ne kadar polis teşkilatları arasında bilgi

paylaşımı, parmak izi ve fotoğraf teşhisleri konusunda teknik çalışmalar yapılması, aranan şahıslarla ilgili ortak bülten çıkartılması gibi konular görüşülmüş olsa da, toplantıya polis şeflerinden ziyade politikacı ve hukukçular katılmıştır. Çoğunlukta olan Fransız yetkililerinin görüşlerinin dayatılmak istenmesi algısının oluşması sebebi ile bu toplantı amaca ulaşamamış ve destek görmeyerek başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Deflem,2002:463). 1914 ve 1922 yıllarında ABD’de Avrupalı devletlerin de katılımı ile Uluslararası Polis Konferansı adı altında bir işbirliği çalışması başlatılmış ancak bu girişim de başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Deflem,2002:459). Avrupalı Devletler, İkinci Dünya Savaşı’nın da sona ermesi ile birlikte 1950’li yıllardan itibaren bölgesel çapta birtakım işbirliği çalışmalarına başlamışlardır.

Avrupa Topluluğu (AT) üyesi devletler, çalışmanın TREVI Grupları başlığı altında da detaylı olarak verileceği üzere, 1970’li yıllara kadar topluluk içinde, güvenliğe dair konularda ortak bir politika belirlememişlerdir. Ancak oluşturulan TREVI Grupları ile birlikte adalet ve içişleri konularında ve polis işbirliği alanında, AT hukuku dışında kalsa dahi birlikte hareket etme iradesini uygulamaya koymuşlardır (Özcan ve Yardımcı,2006). Avrupa’da güvenliğin sağlanmasına yönelik başka kurumlar da oluşturulmuştur. Gönüllülük esasına dayalı olarak istihbarat paylaşımı çalışmalarını içeren ve 1971 yılında kurulan Berne Kulübü ile yine aynı yıl kurulan ve uyuşturucu ile mücadeleyi kapsayan Pompidou Grubu, hükümetler arası statüye sahip işbirliği kurumlarıdır (Avrupa Konseyi¹, 05.09.2014).

Soğuk Savaş sonrası dönemde, 1990’da Berlin Duvarının yıkılması ile Birleşik Almanya’nın ilk Şansölyesi olan Helmut Kohl, 1991 yılında Lüksemburg şehrinde toplanan Avrupa Konseyi’nde, Avrupa genelini kapsayan bir polis ofisi projesini ortaya atmıştır. Karşılıklı bilgi paylaşımı ve hükümetlerden bağımsız faaliyet gösterecek olan bu polis işbirliği önerisi, üye devletler tarafından kısmen de olsa kabul edilmiştir (Woodward,1994:11-12). Bu ilk adımın akabinde, Maastricht Antlaşması’nın imzalanması ile oluşturulan üç sütunlu yapının 3.Sütunu Adalet ve İçişleri alanında işbirliğini öngörmüştür. Antlaşma metninin 6.Maddesinde sıralanan başlıklarda; iltica, göç, yasadışı uyuşturucu, uluslararası organize suçlarla mücadele gibi konularda polis işbirliğinin yapılması kararlaştırılmıştır. TREVI Gruplarındaki işbirliğinden farklı

olarak polis işbirliği artık topluluk hukukuna tabi olan bir statüye kavuşmuştur (Köktaş, 2004).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan saldırıların niteliğinden ve sonuçlarından yola çıkarak Avrupalı devletler de özellikle suçluların yakalanmasına ve terörle mücadeleye yönelik bir takım çalışmalar yapmışlardır. Ocak 2004 itibari ile yürürlüğe giren Avrupa Tutuklama Müzekkeresi kararı ile Avrupa sınırları içinde aranan şahısların yakalanmaları ve iade işlemleri ile ilgili ortak mutabakata varılmıştır. Ayrıca Haziran 2002 itibari ile de Terörizm Çerçeve Kararları¹³ üzerinde mutabakata varılmıştır. Bu kararlar Avrupalı devletler için ortak bir terör tanımı oluşturulmuştur (Fidan 2007).

Avrupa'nın bütünleşme çabaları çerçevesinde imzalanan Amsterdam Antlaşmasından sonra Avrupa'da polis işbirliği açısından en önemli gelişme ise 2007 Kasım ayında imzalanıp 2009 Aralık ayında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması olmuştur. Antlaşmayla birlikte, Maastricht Antlaşmasının üçüncü sütununda güvenlik ve işbirliğine tabi konuları belirleyen başlıklar, Lizbon Antlaşmasının Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı başlıklı beşinci maddesinde toplanmıştır (Peers,2009:2).

Aşağıda incelenen çalışma grupları ve organizasyonları, asıl itibari ile Avrupa'nın siyasi bütünleşme çalışmaları çerçevesindeki çalışmalar olmakla birlikte incelenen konu itibari ile bu çalışmada bu unsurların yalnızca polis ve güvenlik alanındaki işbirliklerini etkileyen kısımlarına değinilecektir.

2.1.1.TREVI Grupları

Avrupalı devletler 1960 ve 1970'li yıllarla birlikte terörist eylemlerle yüz yüze gelmeye başlamışlar ve terörizmin, demokratik toplumlar için¹⁴ bir tehdit olduğunu fark etmişlerdir. İngiltere'de faaliyet gösteren İRA, İspanya'da ETA ve Almanya'da faaliyet gösteren Kızıl Ordu Fraksiyonu gibi terörist faaliyetlerde bulunan örgütlerin eylemlerini

¹³ Terörizm Çerçeve Kararı, AB'nin, 11 Eylül olaylarına karşı geliştirdiği tepkilerden bir tanesidir. Birlik içinde terörizmin yanında, polis ve adli işbirliği alanında bir takım ortak kararlar da alınmıştır. Terörizm Çerçeve Kararı, 2001 yılında Avrupa Komisyonu tarafından Parlamente'ye sunulan bir öneridir. Terör suçu, terörist faaliyetlerle bağlantılı suçlar, yargılama yetkileri ve cezalar gibi terörle ilgili konularda üye ülkeler için ortak kriterleri belirleyen bir karardır.

¹⁴ Bu noktada, 1973 yılından 1984 yılına kadar değişik Avrupa şehirlerinde Asala terör örgütüne şehit edilen onlarca Türk Diplomatı'nın olduğunu, fakat Avrupalı demokratik devletlerin bu cinayetler karşısında, diğer Avrupalı devlet vatandaşlarına karşı meydana gelen saldırılar karşısında gösterdikleri kadar tepki göstermediklerini belirtmek gerekmektedir.

kendi iç güvenlik meseleleri olarak görmüşler ve ulusal güvenlik politikaları geliştirmişlerdir (Yardımcı,2008). Ancak 1970'lerle birlikte sınır aşan organize suçların artış göstermesi ve özellikle 1972 yılında Münih Olimpiyatlarında İsraili sporculara yönelik kanlı bir saldırının olması Avrupalı Devletleri harekete geçirmiştir (Özcan ve Yardımcı,2006). Avrupa'da cereyan eden terör eylemlerinin INTERPOL'ün gündeminde bulunmayışı (Yardımcı,2008) ve INTERPOL'ün iç ve bölgesel güvenliği ilgilendiren bilgilerin gizliliğine hassasiyeti yeterli bulmamaları sebebi yeni bir oluşum içine girmişlerdir. 1975 Aralık ayında AT Bakanlar Konseyi toplantısında İngiltere Dışişleri Bakanının önerisi ile TREVI'nin yasal altyapısı atılmış ve ilk toplantı 9 Haziran 1976 yılında Luxemburg'da yapılarak fiilen de çalışmaya başlamıştır. Grubu AT'nin altı kurucu üyesi ile birlikte topluluğa sonradan dâhil olan diğer altı devlet daha oluşturmuştur¹⁵. Grubun asıl amacı terörizmle mücadele olmasına rağmen AT ülkelerinde kamu güvenliğini tehdit eden hemen hemen her türlü suçla ilgilenmiştir.

TREVI adının kaynağı ile ilgili birkaç farklı görüş mevcuttur. Birincisi, Fransızca Terrorisme, Radicalisme, Extremisme, Violence, Internationale kelimelerinin baş harflerinden oluştuğu görüşüdür (Boer,1995). Bir diğer görüş ise TREVI'nin kuruluş önerisinin yapıldığı Roma'da bulunan TREVI Dağları'ndan geldiğidir (Yardımcı,2008).

Avrupalı Devletleri arasında öncelikli olarak terörle mücadele kapsamında polisiye koordinasyonun sağlanması için kurulan bu grup, üye devletlerine hem eğitim hem de teçhizat anlamında da paylaşım sağlamayı amaçlamıştır (Alexander ve Pluchinsky,1992:186). Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) sürecinde faaliyet gösteren grup, AT üyesi devletler arasındaki ilk resmi polis işbirliği olarak adlandırılmıştır.

TREVI, AT hukuku dışında tutulmuş ve hükümetlerarası işbirliği şeklinde yürütülmüştür. Kendisine ait bir merkezi bina, bütçe ve sekreteryası bulunmayan grup yine de Avrupa Devletleri arasında Adalet ve İçişleri konularında işbirliğine dair tabuların yıkılmasında önemli rol oynamıştır.

TREVI, faaliyetlerini kendi içinde üç farklı düzeyde sürdürmüştür. İlk düzey, üye devletlerin Adalet ve İçişleri Bakanlarından oluşmuştur. İkinci düzeyde üye devletlerin

¹⁵ TREVI Grubunun kurucu ülkeleri İngiltere, Fransa, Batı Almanya,İtalya,Belçika,Hollanda, Lüksemburg, Danimarka,İrlanda,Yunanistan, İspanya ve Portekiz'dir. Ancak TREVI Dostları olarak bilinen ABD, Kanada, Norveç, Fas, Avusturya, İsveç ve İsviçre de grup toplantılarına kabul edilmişlerdir (Fidan,2007).

üst düzey bürokrat ve polis yetkilileri mevcut olmakla beraber bir alt seviyede bulunan çalışma gruplarından gelen raporları Bakanların oluşturduğu düzeye sunma görevini ve izlenecek politikalar konusunda Bakanlara tavsiyede bulunma görevini üstlenmişlerdir.

Son düzeyde ise terörizm-terörle mücadele, kitlesel olaylar-kamu düzeni ve teknik-istihbari anlamda enformasyon değişimi konularında çalışan üç ayrı çalışma grubu mevcuttur (Bunyan,1993:2-4).

TREVI'nin alt çalışma grupları ise şu şekilde oluşturulmuştur (Kaya,2009);

- TREVI-1 adı verilen grup; terörist ve terörizm ile mücadele alanında karşılıklı istihbarat paylaşımı konularında görevlendirilmiş,
- TREVI-2 adı verilen grup; başta polis eğitimi, polis teçhizatları, asayiş hizmetleri ve kamu düzenine yönelik toplumsal olaylara yönelik çalışmalarda işbirliği ile görevlendirilmiş,
- TREVI-3 grubu; uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar konusunda görevlendirilmiştir.
- TREVI-92 olarak bilinen grup ise, özellikle 1991 yılından itibaren yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi (ATS) ile birlikte serbest dolaşım ve sınır kontrolleri konusunda çalışma yapmakla görevlendirilmiştir.

Oluşturulan bu çalışma grupları ve hiyerarşik yapılanmaya karşın gönüllü olarak çalışan grubun yaptırım mekanizmaları olmaması sebebi ile aldığı kararlar yalnızca tavsiye niteliği taşımıştır (Chalk,1996:123). Grup, Avrupa Devletleri arasında daha sıkı bir polisiye işbirliğinin kurulmasını amaçlamış, istenilen düzeyde işlev kazanamamış olmasına rağmen de hem yapısı hem de koyduğu hedeflerle günümüz EUROPOL'ünün ortaya çıkmasına önemli katkı sağlamıştır. TREVI Grubu ayrıca güvenlik algıları bağlamında karşılıklı güvensizliğinin azalmasında ve iç güvenlik alanında siyasi bir kararlılığın oluşmasında da önemli rol oynamıştır (Beşe,2002:74). TREVI Grupları'nın oluşturulmasına, ekonomik alanda işbirliği amacı ile kurulan AT'nin, başarıya ulaşması ile 'spill-over' etkisi ile diğer alanlarda da işbirliğinin mümkün olabileceğinin değerlendirilmesinin etkili olduğu söylenebilir. Ekonomik alandaki işbirliğinde karşılıklı güveni sağlayan ve pekiştiren devletler, diğer alanlarda da işbirliğine başlamışlardır.

TREVI grupları, bazı yönlerden eleştirilmiştir. Öncelikle merkezi bir yönetim merkezi ve sekreterliği olmamıştır. Alınan kararların takibini yapacak bir organ da teşekkül etmemiştir. Alınan kararların uygulamalarından doğacak sonuçlar için hesap verilebilirlik de söz konusu olmamış ve denetleyecek bir mekanizma da oluşturulmamıştır. AT hukuku dışında bırakılması sebebi ile Komisyon ve Parlamento'da kurum ağırlığı olmamıştır.

Realizm'in uluslararası sistemin başlıca aktörlerini devletler olarak görmesi, TREVI Gruplarına yapılan bu eleştirilerle paralellik arz etmektedir. Realizmin, ulus devletlerin egemenlik haklarının devlet harici unsurlara devrine karşı geliyor olması, devletler arası işbirliği çalışmalarına nispi kazanç yaklaşımından bakıyor olması gibi hususlar, eleştirmenlere göre bu grupların istenilen noktada bulunmuyor olmasına teorik açıdan destek vermektedir. Bu durumda sanki teorik açıdan Liberalizm kaynaklı kurumlar hangi amaçlar doğrultusunda kurulmuş olsalar da, Realizmin uluslararası ilişkilerin merkezine koyduğu devletler istekli olmadıkça, devlet harici aktörlerin etkileri sınırlı kalmış olacaktır.

Grup AT üyesi devletlerce INTERPOL'den daha etkili bulunmuştur (Bures ve Ahern,2007). 1970 ve 1980'li yıllarda faaliyette bulunmuş Maastricht Antlaşması ile Polis İşbirliği Grubu'nun oluşturulması ile zaman içinde kendiliğinden yürürlükten kalkmıştır. TREVI Grupları hakkında, Avrupa'da Soğuk Savaş sona erinceye kadar güvenlik işbirliğinin TREVI ile sınırlandığı söylenebilir (Wagner,2006). Bu yıllarda, her ne kadar yumuşama dönemine girilmiş olsa da, Soğuk Savaş süreci ve Realizm bu dönemin hâkim güvenlik teorisi olmaya devam etmektedir. Devletlerin, bu dönemin ciddi güvenlik kaygıları baskısından kurtulmadan diğer aktörlerle arzu ettikleri düzeylerde ilişki kurmaları pek mümkün görünmemektedir.

2.1.2.Avrupa Tek Senedi-ATS

Avrupa'da polisiye işbirliği gelişimine katkı sağlayan bir diğer yapı Avrupa Tek Senedi (ATS)'dir. 1986 Şubat ayında imzalanan bu Senetle, ortak pazarın oluşturulmasına yönelik çalışmalar belirli bir düzene sokulmuş ve 1992 yılına kadar, iç sınırların olmadığı ve serbest dolaşımın mümkün olduğu bir düzene doğru adım atılmıştır. Ancak bu noktada ortaya çıkabilecek olan güvenlik zafiyetlerinin giderilmesine yönelik olarak, Senete ek olarak konulan iki ayrı deklarasyonla üye devletlerin özellikle vize, göçmen

politikası ve diğer polisiye konularda işbirliği yapması imkan dâhiline getirilmiştir (Pinder,1992:73).

ATS, Avrupa'daki polis işbirliklerinin ortaya çıkmasında en büyük etken olan Avrupa'nın entegrasyonu çalışmalarına Tek Pazar hedefi ile yeni bir ivme kazandırmıştır. Senet, iç sınırların ortadan kaldırılarak dış sınırların kontrol altına alınması ve ortak bir göç ve iltica sistemi kurulması gibi konuları da gündeme taşımış, ekonomik ve sosyal serbesti için iç güvenlikte işbirliği oluşmasını şart göstererek polisiye işbirliğinin sağlanması konusunda itici bir faktör olmuştur (Yardımcı,2008). Kazanılan bu itici gücün etkisi ile ATS'den ayrı olarak, 1986 yılında Göç Çalışma Grubu ve 1989 yılında da gümrüklerde kontrol sorunlarına çözüm bulmak amacı ile Karşılıklı Yardımlaşma Grubu ve ayrı olarak da uyuşturucu ile mücadele alanında Avrupa Uyuşturucu ile Mücadele Komiteleri kurulmuştur.

Görüldüğü üzere, ATS'nin belirlediği amaçlara ulaşabilmek amacı ile yapılan çalışmalar, Schengen Antlaşması öncesinde Avrupa'daki polis işbirliklerinin belirli bir seviyeye gelmesinde öncü rol oynamıştır.

2.1.3.Schengen Antlaşması

Polisiye işbirliğine en büyük katkıyı yapan asıl yapı ise, Schengen Antlaşmasıyla temellendirilmiştir. Avrupalı devletlerin bir kısmının, ATS ile kurulmak istenen ortak pazara çok sıcak bakmaması sebebi ile yeni bir yapının kurulması ihtiyacı doğmuş ve bu noktada ilk olarak 1985 Haziran ayında Fransa, Belçika, Lüksemburg, Batı Almanya ve Hollanda'nın karşılıklı olarak sınırlarını açmayı kabul etmesi ile Schengen Sistemi fiilen kurulmuştur. 1991 yılına kadar bu konudaki tüm çalışmaların tamamlanmasını öngören sistemde, düzenin kurulması için oluşturulan yapılardan en önemlisi olan Polis ve Güvenlik Grubu, Yasadışı Göç, Uyuşturucu, Ateşli Silahlar ve Mühimmat ve Enformasyon paylaşımı konularında çalışacak olan dört farklı çalışma masasından oluşmuştur (Chalk,1996:126). Yine oluşturulan bu çalışma gruplarına rağmen, üye devletler arasında özellikle güvenlik alanındaki hukuk kurallarının ve uygulamaların uyumlaştırılması konusu problemlere sebep olmuş, arzu edilen uygulamanın hayata geçirilmesi ancak 1990 yılında imzalanan Schengen Uygulama Konvansiyonu ile mümkün olmuştur (Clutterbuck,1990:125). Schengen Enformasyon Sistemi (SIS), bu konvansiyon içinde, polisiye tedbirler ve güvenlik alanı için önemli bir unsur ve

üyelerin ortak kullanımına açık bir nevi veri bankasıdır. SIS, üye devletlerin polisiye meseleler ve gümrükle ilgili konularda işbirliğini yapmalarını kolaylaştırma, suçluların iadesi, narkotik ve ateşli silahlarla mücadele, enformasyon paylaşımı ve irtibat görevlilerinin karşılıklı değişimi ve suçla ilgili tüm alanlarda karşılıklı yardımlaşmada önemli görev icra etmiştir (Alexander ve Pluchinsky,1992:188).

Görüldüğü üzere, Avrupa'da, tam bir birlik oluşturuluncaya kadar geçen süre içinde polisiye işbirliği konularında bir takım çalışmalar yapılmış ve bunlar içerisinde Schengen ile birlikte yapılan çalışmalar ön plana çıkmıştır. Bu çalışmalar, polis birimlerini daha geniş bir ölçüde işbirliğine sevk etmiş, devletlerin ortaklık yaptığı alanları ilgilendiren konuları kapsayan, özellikle ortak vize politikası, ortak gözaltı uygulamaları, giriş çıkış yapan suçluların takibi gibi güvenlik konularında bilgi paylaşımı yolu ile ortak bir yapı oluşturulmasına olanak vermiştir.

Schengen Antlaşması, güvenlik işbirliği alanında yeni gelişmelerin oluşmasında büyük pay sahibi olsa da, üye devletler bazı noktalarda ulusal egemenlik haklarından kaynaklı bazı çekinceler ileri sürmüşlerdir. Örneğin Antlaşmanın 41.maddesinde belirtilen Sıcak Takip konusunda Hollanda, üye devlet kolluk güçlerinin kendi sınırlarından içeriye ancak 10 Km kadar girebilmesine izin verirken İspanya'da bu sınır 50 Km civarındadır (Fidan:2007). Üye devletler arasında, takibi yapılacak ya da soruşturulacak suç türleri listelerinde de farklılıklar mevcuttur.

Bu farklı uygulamaların sebepleri arasında, Realist Teorinin de öngördüğü, devletlerin egemenlik haklarını diğer aktörlerle paylaşma konusunda çizdikleri farklı sınırlardan kaynaklandığı söylenebilir. Realist Teoriye göre, uluslararası politikalar, özü itibari ile güç ve çıkar politikalarıdır. Nispi kazançlar doğrultusunda politikalar tercih edilir. İlk varsayımı güç, ikinci varsayımı ise egemen devletlerdir. Devletler dışındaki unsurlar, uluslararası alanda önemli birer aktör olarak kabul edilmez. Hükümetler arası organizasyonlar ise, güç çekişmelerinden kaynaklı çatışmaların azaltılması, risklerin ve çıkarların paylaşılması ve ortak çıkarlar noktasında ortak politikalar izlenmesi amaçlarını gütmektedir (Arı,2008:3-6) Dolayısı ile Realizmin bu temel değerleri ile liberal yaklaşım çerçevesinde şekillenen hükümetlerarası organizasyonların değerleri arasında bir çatışma söz konusudur. Realist perspektiften, devletlerin olası işbirliği organizasyonlarının oluşması ve de ilerlemesi sürecinde egemenlik ve çıkar temelli

çekincelere sahip olmaları ve bu şartlar altında, işbirliklerinin sınırlı kalması her zaman söz konusu olabilecektir.

2.1.4. Maastricht Antlaşması

Avrupa'daki polis işbirliği çalışmaları, Avrupa'nın bütünleşme süreci ile paralel doğrultuda artmıştır. Ortak pazara geçişle birlikte iç sınırların da kaldırılarak serbest dolaşımın sağlanması ile ortaya çıkabilecek yeni güvenlik sorunları ile baş edebilmek için devletlerin kendi aralarında birtakım çalışmalara başladıkları görülmüştür. Serbest dolaşımın kabul edilmesinin ardından AT'nin ulaştığı bütünleşme seviyesi Avrupalı devletleri tatmin etmemiştir. Tek Avrupa Senedi'nin de yetersiz kalması, 1990'da Berlin Duvarının yıkılması ve iki Almanya'nın birleşmesi ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması, Avrupa'nın siyasal hareketliliğini arttırmıştır. Bu gelişmelerle ulusal çıkarların topluluk çıkarlarına doğru evrildiği dönem hızlanmıştır (Sarper,2003:109)

1970'lerle birlikte başlayan bu süreç, Avrupa Birliği'ni (AB) kuran Maastricht Antlaşması ile önemli bir noktaya ulaşmıştır. 7 Şubat 1992 yılında Hollanda'nın Maastricht kentinde imzalanan ve 1993 Kasım ayında yürürlüğe giren Antlaşmayla birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) isimleri altında entegrasyon adımı atan Avrupa Devletleri, AB şemsiye altında toplanmışlardır.

Söz konusu oluşum çerçevesinde, üç ayaklı bir yapı kurulmuş; Ekonomik ve Parasal Birlikteliği oluşturan 1.Sütun, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasını (ODGP) belirleyen 2.Sütun ve adalet ve içişlerine ortak politika yürütmeyi sağlayacak olan Adalet ve İçişlerinde İşbirliği Politikasını (AİİP) belirleyen 3.Sütundan oluşmuştur. Polis İşbirliği kavramı 3.Sütunun kapsadığı maddeler itibari ile ilk kez Adalet ve İçişleri Politikası başlığı altında yer almıştır (Bozkurt,1995:36).

Maastricht 2.sütunu, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası konularını içermektedir. Hükümetlerarası bir yapıya sahiptir. Konsey ülkelerine, ulusal çıkarlarını içeren bazı konularda veto yetkisi verilmiştir. Adalet ve içişlerini kapsayan üçüncü sütunda, bazı polisiye işbirliği alanları, ortak çıkar alanları olarak belirlenmiş ve kurumsallaşma hedeflenmiştir. Uyuşturucu maddeler ile mücadele, göç politikaları ve terörizm gibi

meseler bu ortak çıkar alanlarının içinde bulunan bazı konulardır. EUROPOL'un tüm birlik üyelerini kapsayacak bir enformasyon paylaşımı da bu alana dâhil edilmiştir.

Antlaşma, iç güvenlik alanında pek çok boşluğu doldurmuştur. Üçüncü sütünün kapsadığı alanlardan Polis İşbirliği başlığı altındaki unsurlar sıralandığında, söz konusu antlaşmanın polis işbirliği alanında nasıl bir gelişme sağladığı daha net görülmektedir (Apap ve Anderson,2004:91).

- -Avrupa Polis Koleji,
- -Polis Şefleri Görev Gücü,
- -Ortak Soruşturma Ekipleri,
- -EUROPOL Sözleşmesi,
- -EUROPOL Uyuşturucu Birimi,
- -Kişisel bilgilerin EUROPOL tarafından paylaşımı,
- -Asayiş ve Güvenliğin sağlanması,
- -Terörle Mücadele,
- -Terörist faaliyetlerin finanse edilmesinin engellenmesi,
- -Holigan faaliyetlerin engellenmesi,
- -Futbol maçlarında güvenliğin sağlanması,

Bu antlaşmanın bir diğer önemi ise, AB ülkeleri arasında INTERPOL nezdinde kolluk birimleri arasında yürütülen işbirliğinin daha etkin yerine getirilebilmesi amacı ile Avrupa Polis Teşkilatı EUROPOL'un (Avrupa Birliği Polis Ofisi) de kurulmasına karar verilmiş olmasıdır. Avrupa, 2.Dünya Savaşında yaşanan yıkım, Soğuk Savaşın etkilerinin sona ermesi, Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi gibi siyasal sonuçların ardından ve bütünleşme süreci içinde yaşanan sosyal ve ticari toplumsal hareketlilik gibi sonuçlar sebebi ile üye devletler arasındaki işbirliğinin arttırılması ihtiyacını duymuştur. Avrupa Birliği devletlerinin Maastricht ile birlikte güvenlik alanında da ortak güvenlik politikalarına sahip olma yolundaki çalışmaları Neo-liberal doğrultuda çalışan Fonksiyonalistlerin 'spill over' kavramı ile de açıklanabilmektedir. Şöyle ki Avrupa içinde serbest dolaşım ilkesinin uygulanmaya konmasında başarılı olan devletler, hem bu ilkeye uygun hem de bu amaçta başarıyı yakalamış olup yeni bir alanda başka bir işbirliği çalışması yapabilme amacı doğrultusunda güvenlik alanında da işbirliği çalışmasına başlamışlardır.

Maastricht Antlaşmasının 6.Maddesinde belirtildiği üzere adalet ve içişleri konularında işbirliği amaçlanmış ve önceki yıllarda TREVI gruplarına bağlı olarak çalışan komisyonları da kapsam altına alınmıştır. Madde kapsamında iltica, dış sınır güvenliği, göç, yasadışı uyuşturucular, uluslararası dolandırıcılık, adli işbirliği, ceza işbirliği, gümrük işbirliği ve son olarak da terör, kaçakçılık ve organize suç örgütleri ile mücadelede polis işbirliği amaçlanmıştır. Böylece bir manada Avrupa'nın dağınık halde duran iç güvenliğe dönük çalışmaları da yeni bir özerklik kazanmıştır (Monar ve Mitsilegas,2003:32). Aberystwyth Okulu temsilcilerinden Ken Booth, özgürlük ve güvenlik arasında bir bağ kurmuştu. Buna göre, Irak'ta yaşananları örnek göstererek oradaki insanların özgürlüğünün ve güvenliklerinin olmadığını, dolayısı ile küresel düzende hiç kimsenin tam özgürlük ve güvenliğinin olamayacağını savunmuştur. Bu noktadan hareketle, Avrupalı devletler arasında yaşanan bu bütünleşme süreci ve özellikle güvenlik alanında yapılan işbirliği ve tanım birliği çalışmalarında Avrupa kıtasındaki her birey için aynı oranda özgürlük ve güvenliğin hedeflendiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Maastricht Antlaşması'nın, adalet ve güvenlik alanında içerdiği bu maddeler, bir yanda özgürlükler diğer yanda ise, bölgesel ve küresel güvenlik adına önemli bir adım olmuştur.

Maastricht, AB'nin bütünleşmesi sürecinde, kuruluş antlaşması olması sebebi ile çok önemli bir dönüm noktasıdır. Ekonomik, siyasal ve güvenlik alanlarında bu zamana kadar yapılan çalışmalar nihai şekline ulaşmıştır. AB'nin bugünkü yapılanmasının temelini oluşturmaktadır. Özellikle polis işbirliği alanında, artık EUROPOL asıl merkez olacaktır. Her alanda bir kurumsallaşmaya gidilmiş olması ve kurumsal hedeflerin konulmuş olması, bir yandan Neo-liberal teorinin, teorik planda dahi olsa, en büyük hedeflerine ulaşmış olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ise, AB'nin tek örnek olması teorinin sınırlılığını ortaya koymaktadır.

2.1.5. Amsterdam Antlaşması

Avrupa'da, Maastricht Antlaşması ile istenilen düzeyde gerçekleştirilemeyen özgürlük, güvenlik ve adalet alanının oluşturulmasına yönelik amaçları da içeren ve 2.Maastricht olarak da bilinen Amsterdam Antlaşması 1997 Ekim ayında imzalanmış ve 1999 Mayıs ayında yürürlüğe girmiştir. Antlaşmanın temel amacı Maastricht antlaşmasının üçüncü sütununda belirtilen konuları pekiştirmektir ve Maastricht'i revize edici bir karaktere

sahiptir. Antlaşma ile birlikte, Avrupa Parlamentosu ve Adalet Divanının yetki sahibi olmadığı ve hükümetlerin yalnızca kendi inisiyatiflerinin geçerli olduğu üçüncü sütundaki bazı konular birinci sütuna alınarak ortak AB hukuku geçerli kılınmıştır (Kuijper,2004:610). Maastricht'te Adalet ve İçişlerine İşbirliği konularını düzenleyen üçüncü sütun, Amsterdam ile Cezai meselelerde Polisiye ve Adli İşbirliği adıyla ele alınmıştır. Bu değişiklikle uluslararası suçlarla mücadele açısından daha güçlü bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır (Tezcan,2001:292). Antlaşma, Maastricht'in ikinci maddesine de bir ek madde koymuş ve bu maddeyle dış sınırların kontrolü, iltica ve suçla mücadelede alınan önlemlere paralel olarak insanların serbest dolaşımlarının güvence altına alındığı bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak birliğin korunmasını vurgulamıştır. Artık güvenlik konusu AB için anayasal bir güvence olarak algılanmaya başlanmıştır (Monar ve Mitsilegas,a.e.:84).

Amsterdam Antlaşması'nın Maastricht'ten en büyük farkı, ortak ilke kararlarına uymayan üye devletlerin, antlaşmadan doğan bazı haklarının, AB Bakanlar Konseyinden çıkacak olan nitelikli çoğunluk ile kısıtlanabilecek olmasıdır (Fidan:2007). Bu sayede suçla mücadelede bir takım yasal engellerin de aşılması planlanmıştır.

Antlaşma, getirdiği bir takım yeni kavramlarla, güvenlik kavramının da Neo-liberal güvenlik teorisinde belirtilen nicelik ve nitelik bakımından gelişme göstermesine katkı sağlamış, örneğin güvenliği, özgürlük ve adalet kavramları ile bağlantılı ve bütüncül hale getirmeye çalışmıştır (Monar ve Mitsilegas,2003:86). Kavramsal açıdan zenginleşen güvenlik, halk genelinde endişe ve korkuya sebep olan tüm unsur ve girişimleri kapsamıştır. Geleneksel güvenlik teorilerinde, devlet güvenliğinin ardından ikinci planda bulunan ekonomik, çevresel ve sosyal güvenlik gibi unsurlar, Soğuk Savaş sonrasında devletler arası gerilimin azalması ile daha görünür olmuştur. Bu dönem boyunca önceliklerini askeri güç ve silahlanma konuları üzerinde yoğunlaştıran devletlerin, çeşitlilik kazanan tehditler karşısında güvenlik yaklaşımları da farklılaşmıştır. Askeri kaynaklı tehditler giderek azalırken bu tür askeri olmayan tehditler artmaya başlamıştır (Marchesin,a.e:421-423). Güvenliğin genişlemesi, tehdit unsurlarının çeşitlenmesine bağlı olarak askeri tehdit konularının yanına, çevresel tehditler, ekonomik tehditler, yasadışı göç, uluslararası kaçakçılık, uluslararası terör eylemleri, insan hakları ihlalleri gibi konuların da eklenmesi anlamına gelmektedir.

Küreselleşme sürecinin hızlanması ve Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin sebep olduğu siyasal ve sosyal değişiklikler beraberinde bu tür yeni problemleri de getirmiştir. Güvenliğin derinleşmesi ise devlet için güvenlik yaklaşımının, birey ve toplum güvenliği, bölgesel ve küresel güvenlik gibi unsurları da içine alacak bir yelpazeye yayılması anlamına gelmektedir. Güvenliğin genişlemesi ‘hangi tehditlere karşı güvenlik’ sorusuna cevap ararken güvenliğin derinleşmesi ‘kimin için güvenlik’ sorusuna cevap aramaktadır. Derinleşen ve genişleyen bu tür tehditlerin, askeri tehditlere göre uluslararası düzeni çok daha fazla etkilediğini belirten Ken Booth gibi akademisyenler de mevcuttur (Aksu ve Turhan,2013).

Amsterdam Antlaşması ile önlenmek istenilen suçların başında terörizm, insan ticareti, çocuklara karşı suçlar, uyuşturucu ve silah ticareti ve yolsuzluk gibi organize halinde işlenen suçlar gelmektedir. Bunlarla mücadelede de üye devletlerin polis güçleri arasında doğrudan ve EUROPOL aracılığıyla daha yakın işbirliği, adli konularda işbirliği ve ceza davalarındaki ceza hadlerinde yakınlaşma hedeflenmiştir. Bu hedeflerin içerisinde, EUROPOL’ün, içerisinde yönetim kademelerini de bulunduran bir merkez yönetim-sekretarya binasının oluşturulması ve diğer AB kurumları içinde yerini alması da bulunmaktadır. Hatırlanacağı üzere TREVI Gruplarında, bir sekretarya ya da yönetim merkezinin bulunmaması eleştiri konusu olmuştur.

Antlaşma ile birlikte, üye devletlerin ulusal hukukları açısından olumsuz olarak algılanabilecek suç soruşturmalarının engellenebilme ihtimali karşısında EUROPOL, yalnızca bilgi depolayan bir koordinasyon yapısı olmaktan öte üye devletlerin tamamını kapsayacak şekilde suçla mücadele eden aktif bir role büründürülmüştür (Occhipinti,2003:66).

Antlaşma ana hatları ile aşağıdaki konularda Polis İşbirliğini öngörmüştür:

- Üye devletlerin polis, gümrük ve kriminal alanda diğer uzmanlık birimlerini içine alan yetkililer arasında suçların önlenmesi, soruşturulması ve ortaya çıkarılması çalışmalarında operasyonel işbirliği yapılması,
- Kişisel verilerin korunması hükümlerine uymak şartı ile şüpheli para transferleri soruşturularında bilgi depolama, raporlama ve enformasyon paylaşımı yapılması,

- Bu alanlarda çalışan personelin eğitimi, teçhizat kullanımı ve soruşturma konularında işbirliği yapılması,
- Organize suç örgütlerinin faaliyetlerinin engellenmesi çalışmalarında soruşturma tekniklerinin ortak değerlendirilmesinin yapılması (Güneyisi,2006).

Bütün bu amaçlar doğrultusunda EUROPOL'ün operasyonel yetkileri önemli ölçüde artarken, bu amaçlara ulaşılması ile ilgili olarak AB Konseyi görevlendirilmiştir. Antlaşmanın yürürlüğe girmesi ile bu görevlendirme doğrultusunda AB Konseyi'nin, polis işbirliğini EUROPOL aracılığı ile denetlemesi, üye devletlerin polis kuruluşları tarafından yürütülen bir takım özel soruşturma faaliyetlerinde EUROPOL'ün yetkili organlarından da faydalanılması hedeflenmiştir. Sınır aşan suçlarla ilgili mutlak surette EUROPOL ile işbirliği yapılarak enformasyon paylaşımında bulunulacaktır.

Artık ulusal sınırlar içinde kalmayan suçlarla mücadelede AB'nin tedbir alma yetkisinin de sınırların ötesinde bulunması gerektiği düşünülerek yapılan değişiklikle üye devletlerin polis kuvvetleri arasındaki işbirliğinin, suçların önlenmesi, ortaya çıkarılması ve soruşturulmasının hızlandırılması hedeflenmiştir. Ayrıca yine bu antlaşma ile EUROPOL, daha fazla hukuki ve yasal unsur kullanılarak etkinleştirilmiştir. Bu şekilde EUROPOL daha geniş yetki ve etkinliğe kavuşmuştur (Güneyisi,2006).

Amsterdam Antlaşması ile birlikte polisiye işbirliği alanında EUROPOL'e bazı ek görevler yüklenilmiş, kurum ön plana çıkartılmış ve EUROPOL'ün işbirliği alanında aktif hale gelmesi sağlanmıştır.

2.1.6. Tampere Zirvesi

AB Konseyi, Amsterdam Antlaşması ile ortaya koyduğu amaçları hayata geçirebilmek ve izlenecek politikaları görüşmek amacı ile 1999 Ekim Ayında Finlandiya'nın Tampere şehrinde toplanarak adalet ve içişleri alanındaki somut hedefleri belirlemiştir. Birliğin bütününde suçun ve suç örgütlerinin önüne geçilebilmesi yönünde ortak hareket edilmesi için emniyet güçlerinin ve adli birimlerin eşgüdümlü hareket etmelerinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Amsterdam Antlaşmasının üçüncü sütununda yer alan güvenlik konuların görüşüldüğü zirvede, EUROPOL analizlerine dayanılarak organize suç ve terör soruşturmalarının

desteklenerek ele alınacağı EUROJUST'ın da (Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi) kurulması karara bağlanmıştır. Savcı, hâkim ve eşdeğer yetkilere sahip polis şeflerinin oluşturacağı bu birimin kurulması ile suç sonrası soruşturma mercilerinin eşgüdümlü olarak çalışması ve ceza kanunlarının birbirlerine yakınlaştırılması hedeflenmiştir.

Zirvede ele anılan kararlardan, bu çalışma ile ilgili olan hususları şu şekildedir(Yardımcı,2008);

- Suçun önlenmesi için en uygun yöntemlerin paylaşılması, kurumlar arasındaki paylaşım ağlarının güçlendirilmesi ve işbirliğinin sağlanması.
- Sınır aşan suçlarla ilgili olarak EUROPOL ile işbirliği içerisinde bilgi ve uygulama paylaşımlarında bulunarak operasyonel eylemlerini planlanması ile görevli olacak Avrupa Polis Şefleri Operasyonel Görev Gücünün (EPCOTF) kurulması.
- Birlik içinde suçun önlenmesi ve takibi noktasında önemli bir vazife icra eden EUROPOL'ün, üye devletlerin adli mekanizmalarına saygı göstermek koşulu ile desteklenerek soruşturma yürütmesine ve özel ekipler kurmasına imkân sağlayarak EUROPOL'ün operasyonel gücünün artırılması.
- Yasa uygulayıcı konumda bulunan güvenlik kuvvetlerinin üst düzey yetkililerinin eğitiminin sağlanması ve eğitimde yeknesaklığın oluşturulmasında görevli olacak Avrupa Polis Koleji'nin (CEPOL) kurulması.
- Organize suçlarla ve terörle mücadele eden hâkim ve savcılardan oluşarak, birimler arasında eşgüdümü sağlayacak ve soruşturmalara destek vermekle görevli olacak AB Adli İşbirliği Birimi'nin (EUROJUST) kurulması.

TREVI Gruplarından başlayıp Schengen ve Maastricht ile devam eden güvenlik, adalet ve özgürlük alanındaki çalışmaların devamı niteliğinde olan Tampere Zirvesi ile özgürlük, güvenlik ve adalet hedeflerinin gerçekleştirilebilmeleri açısından bütüncül bir bakış sergilenmiş, Amsterdam ve TREVI gruplarının tecrübe ve çalışmalarından istifade edilmiştir. Zirve, 11Eylül olaylarından sonra alınan Milenyum Eylem Planı için de bir referans noktası olmuş ve bu planda, organize suç örgütlerinin üzerinde daha çok durularak özellikle kamu ve özel sektörün içine sızmalarının engellenmesine yönelik tedbirler alınmıştır (Vennemann,2004:14). Zirve bu yönüyle AB'nin örgütlü suçlarla mücadele ve işbirliği çalışmalarında önemli bir konum elde etmiştir.

Amsterdam Antlaşması'nı yürürlüğe sokan bu zirve ile Avrupa'da özgürlük, adalet ve güvenliğin tesis edilmesi AB'nin temel amaçlarından biri haline gelmiştir. Zirve kararlarınının 45.Maddesinde EUROPOL ile ilgili olarak şöyle denmektedir:

EUROPOL, birlik genelinde suçun önlenmesi, analizi ve soruşturmasında önemli bir role sahiptir. Avrupa Konseyi ihtiyaç duyulan destek ve kaynak noktasında üyelerine EUROPOL'e destek ve kaynak noktasında işbirliği noktasında çağrıda bulunur. Yakın gelecekte, üye devletlerin ulusal adli sistemlerine saygı göstermek şartı ile suçla mücadelede ortak operasyonlar yapabilme adına üye devletlerden operasyonel bilgi ve yetki almak sureti ile işbirliği kurarak ve koordinasyonu tesis ederek daha güçlü bir role sahip olmalıdır (Tampere Zirvesi Sonuç Bildirgesi md:45).

Sonuç olarak EUROPOL'e merkezi ve daha çok operasyonel görevlerin verildiği Tampere Zirvesi ile EUROPOL, CEPOL, EPCOTF ve EUROJUST gibi Adalet ve İçişleri alanlarındaki kurumların bir kısmı yeni oluşturulmuş ve mevcut kurumların da işlevsellikleri arttırılmıştır.

2.2.EUROPOL

EUROPOL, Avrupa'daki en önemli uluslararası polis işbirliği kurumudur. Sınır aşan suçlarla ilgili üye devletlerle, üye olmayan diğer bazı devletlerle ve uluslararası diğer bir takım kuruluşlarla koordinasyon kurarak, suç ve suçlularla ilgili verileri toplama, paylaşma ve analiz etme yükümlülüğü olan bir kuruluştur (Wagner,2006:1231). AB'nin fiilen ve resmen kurulması ile de diğer AB kurumları gibi kendine özgü bir yapıya sahip olmuştur.

Avrupa'da, ortak bir polis teşkilatının kurulmasına yönelik ilk ciddi teklif 1991 yılında Lüksemburg'da gerçekleştirilen Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi toplantısında, Almanya Şansölyesi Kohl tarafından, ABD'deki FBI benzeri bir yapı olarak Avrupa Kriminal Polis Ofisi'nin kurulması önerisi ile olmuştur. Bu öneri o an için bu şekliyle kabul görmemiş olsa da bu yolda çalışmak üzere EUROPOL Çalışma Grubu'nun kurulması kararlaştırılmıştır. Bu toplantıda ayrıca uyuşturucu ile mücadele için Uyuşturucu İrtibat Görevlileri birimini kurulması da karara bağlanmıştır (Santiago,2000:39). Böylece EUROPOL'ün ilk örnek adımları atılmıştır.

1990 yılında kurulmuş bulunan ve merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan Avrupa Uyuşturucu İstihbarat Ofisi, Alman hükümetinin bu konudaki bir çalışmasını Maastricht Zirvesine taşıması ile yeni bir şekle bürünerek Avrupa Uyuşturucu Ofisi (EDU) adını almıştır. Temel görevi uyuşturucu ile ilgili suçlar olan birime daha sonra nükleer suçlar, göçmen kaçakçılığı ve kara para gibi suçlar da eklenmiştir. Söz konusu birim 1995-1999 yılları arasında üye devletlerden en az ikisini ilgilendiren ciddi tüm konularda istihbarat ve enformasyon desteği vererek fiilen görev yapmıştır. EUROPOL'un fiilen 1 Temmuz 1999'da faaliyete geçmesi ile de tüm görev ve yetkileri ile EUROPOL'un içine dâhil edilmiştir.

AB içinde, sosyal ve ekonomik anlamdaki pek çok sınır kaldırılmış ve bütünleşme pek çok evrede tamamlanmış olmakla birlikte, güvenlik ve adli alanlarda ulusal ceza kanunu uygulayıcıları arasındaki farklılıklar sebebi ile istenilen düzeylere erişilememiş olması boşluğa sebep olmuştur. Oluşan bu boşluğun sebeplerini Realist teori çerçevesinde açıklamak mümkündür. Devletlerin, her ne kadar bütünleşme yolunda çabaları mevcut ise de, bu devletlerin, Realist teorinin vazgeçilmez unsurlarından olan bir takım egemenlik hak ve yetkilerini bütünleşme sonucunda oluşacak olan kurumlara devredecek olması negatif bir etkiye sebep olmaktadır. Özellikle güvenliğe ilişkin konularda devletlerin mutlak kazanç ve süreklilik arz eden işbirliği alanlarında aynı noktada buluşmaları son derece güç olmaktadır. Realist ve Neo-realistlerin güvenlik üzerine yoğunlaştığı noktalarda Neo-liberaller, ekonomik ve çevresel konular üzerinde durmaktadırlar. Neo-liberal teoriye göre küreselleşme ve bütünleşme çabalarının devletler arasındaki iletişim ve bağları kuvvetlendirdiği de göz önüne alındığında, işbirliği amacı ile oluşturulan kurumlar ve organizasyonlar, önemli ilerlemelere işaret etmektedir.

Avrupa Konseyi, ortak polis teşkilatı noktasında, kısmen INTERPOL'un yetersiz kalması kısmen de tam bütünleşme yolundaki çabalar doğrultusunda, Maastricht Anlaşmasının K.3 Maddesinde yer alan Avrupa Polis Ofisinin kurulmasına yönelik madde gereğince, 26 Temmuz 1995 tarihinde EUROPOL Sözleşmesini kabul etmiştir (Güneyisi:2006). Ancak Sözleşmenin imzalanması ile EUROPOL aktif olarak göreve başlamış değildir. Üyelerin, Konsey kararını kabul etmeleri ve uygulamaya geçirmeleri zaman almış, 1 Ekim 1998 tarihi itibari ile EUROPOL Sözleşmesi yürürlüğe girmesiyle

örgüt ancak 1 Temmuz 1999 tarihi itibari ile tüm birimleri ile çalışmaya başlayabilmiştir.

Avrupa'nın tüm iç güvenlik alanlarından sorumlu olan EUROPOL, AB düzeyinde Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi'ne karşı sorumludur. Örgütün ihtiyacı olan bir takım yasal düzenlemeler Konsey tarafından yerine getirilmektedir. EUROPOL'ün, faaliyetlerine ve ihtiyaçlarına yönelik her yıl hazırladığı rapor Konsey tarafından Avrupa Parlamentosu'na sunulmaktadır (EUROPOL¹, 08.05.2014) .

EUROPOL'ün birimleri ve çalışanları, doğrudan Avrupa Konseyi'ne karşı sorumlu oldukları için geleneksel anlamda yargısal bir denetime tabi değildirler. Üye devlet kuruluşlarının ya da AB'nin başka bir organının EUROPOL üzerinde bir denetimi söz konusu değildir. Çalışanları kendi hükümetlerinden ya da başka bir makamdan emir alamazlar. Bu koruma şemsiyesinin amacı EUROPOL'ü, üye devletlerin ulusal çıkarlarından arındırmak ve tam bağımsız bir işbirliği örgütünü kurmaktır (Erdem,2004:409). Kurumun sahip olduğu bağımsızlık, ulus devletlerin devrettiği bir kısım yetkilerin uluslararası hukuk normlarına uygun ve üye devletlerin etkisinden uzak bir şekilde kullanılabilmesi açısından önemlidir. Mevcut uluslararası sistemde bu tür örgütlere olan ihtiyaç kaçınılmaz görünmektedir. Bu noktada Neo-liberal yaklaşımın zaman içerisinde karşılıklı güven ve çeşitli etkenlerle işbirliklerinin genişleyeceği ve derinleşeceği yaklaşımı daha açıklayıcı olmakta ve Realistlerin işbirliği örgütlerinin sınırları konusundaki şüphelerinin giderilmesi konusunda önem taşımaktadır.

EUROPOL, kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek amacı ile Kanada, Kolombiya gibi Avrupa dışında kalan ülkeler ve üye olmayan devletlerle, Dünya Gümrük Teşkilatı, Interpol ve Birleşmiş Milletler gibi kurumlar ile de işbirliği yapabilmektedir. Avrupa Konseyi, bu tür ilişkilerin sınırları ve yöntemleri hakkında uyulacak esasları belirlemiştir (EUROPOL Sözleşmesi 42.Madde).

Sonuçta Maastricht'le birlikte polis işbirliği açısından önemli gelişmeler yaşanmış olmakla birlikte koordinasyon sıkıntısı devam etmiştir. Amsterdam ve Tampere zirvesi ile birlikte EUROPOL Sözleşmesinin de devreye girmesi ile Avrupa'nın iç güvenlik alanında her türlü suçla mücadele edebilecek, koordinasyon ve bilgi paylaşımının yapılabileceği ve ulusal hükümetlerin siyasi etkilerinden uzak bir örgüt oluşturulmuştur.

2.2.1. Temel Organlar ve İdari Yapısı

EUROPOL'un temel organları; Yönetim Kurulu, Direktör, Ortak Denetleme Birimi, Ortak Mali Komite ve Mali Kontrolör 'den oluşmuştur. Örgüt, Adalet ve İçişleri Konseyi'ne karşı sorumlu olmakla birlikte direktör ve yardımcılarının atanması ve mali bütçenin onaylanması da yine Konsey tarafından yerine getirilmektedir (EUROPOL II, 08.05.2014).

-Yönetim Kurulunda EUROPOL'e üye her devletin, bir oy kullanma hakkına sahip bir üyesi mevcuttur. Üye olmayan devletler yönetim kurulu toplantılarına, oy kullanma hakları olmaksızın gözlemci sıfatı ile katılabilmektedirler. Kurul yılda en az iki defa toplanır. Yönetim kurullarının başlıca vazifeleri direktör ve yardımcılarının atanmasına onay vermek ya da bu görevlileri görevden almak, örgütün mali planlarının hazırlanması çalışmalarına katılmaktır. Kurul ayrıca, örgütün amaç ve hedeflerinin belirlenmesinde yer alarak örgütün faaliyetleri hakkındaki değerlendirme raporlarını da Adalet ve İçişleri Konseyine sunmakla vazifelidir (EUROPOL Sözleşmesi Madde:28).

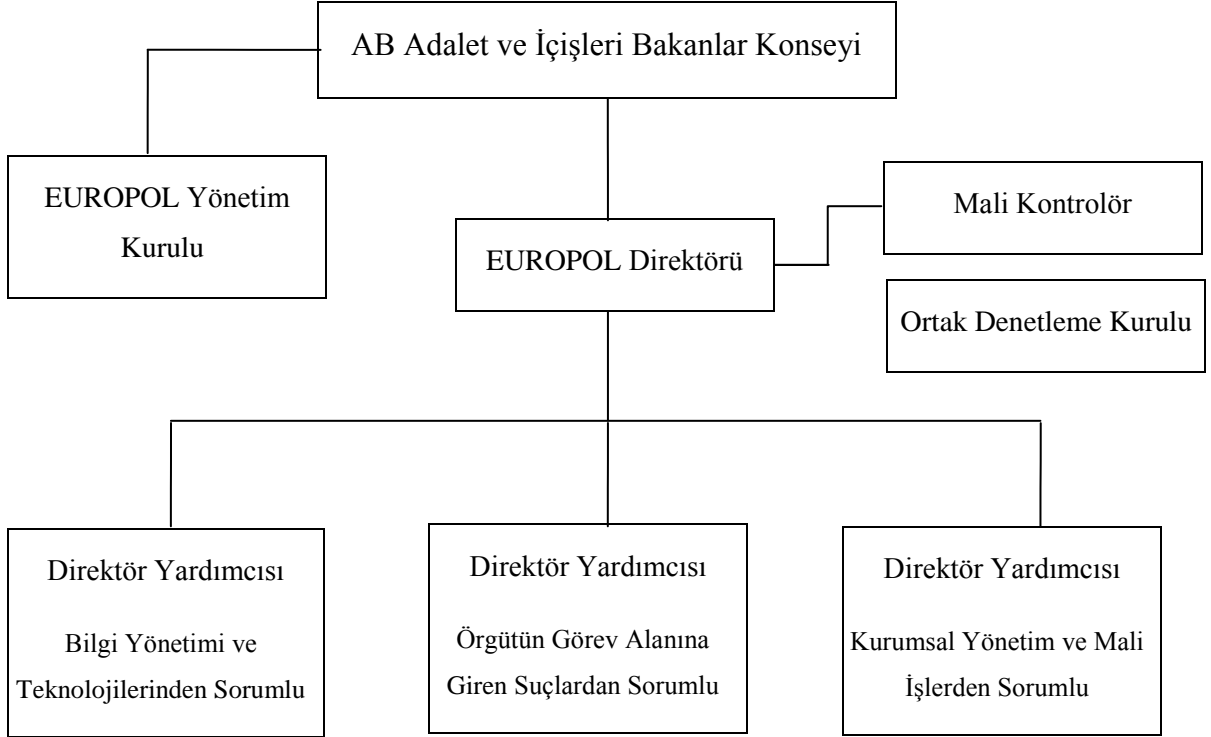
-Direktör, Konsey tarafından beş yıllık süre için, ihtiyaç duyulan sayıda direktör yardımcısı da dört yıllık süre için oy birliği ile atanırlar. Direktör örgütün hukuki temsilcisidir ve örgütün görevlerinin yerine getirilmesinden, yönetim kurulu kararlarının hazırlanmasından ve uygulanmasından ve yönetim kurulu ile birlikte bütçenin hazırlanmasından sorumludur (EUROPOL Sözleşmesi Madde:29).

-Ortak Denetim Birimi, (JSB-Joint Supervisory Body) EUROPOL Bilgi Sisteminde bulunan bilgilerin, kişisel verilerin korunmasına dair hükümler (1987 Eylül tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kararı) çerçevesinde korunup korunmadığını denetlemekle sorumlu olup, üye devletlerin iki kişiden oluşan temsilcilerinden müteşekkildir.

-Ortak Mali Komite, bütçe ve mali konularda görüşme ve raporları hazırlamakla sorumlu olup her üye devletten bir temsilcinin katılımı ile oluşturulmaktadır. Mali kontrolör ile birlikte yönetim kurulu adına örgütün mali durumunu yönetir ve inceler (Avrupa Birliği I, 08.05.2014).

-Mali kontrolör ise Yönetim Kurulu tarafından üye devletlerin mali birimlerinde çalışan kişilerden atanmakta olup, EUROPOL bütçesinden yapılan harcamaların ödemelerinin yapılarak kesin karara bağlanmasından ve gelir tespitinden sorumludur.

EUROPOL'ün çatı organizasyon şeması şu şekildedir. (Şekil-1)

Kaynak: EUROPOL^{III} Resmi Web Sitesinden derlenerek hazırlanmıştır. 08.05.2014

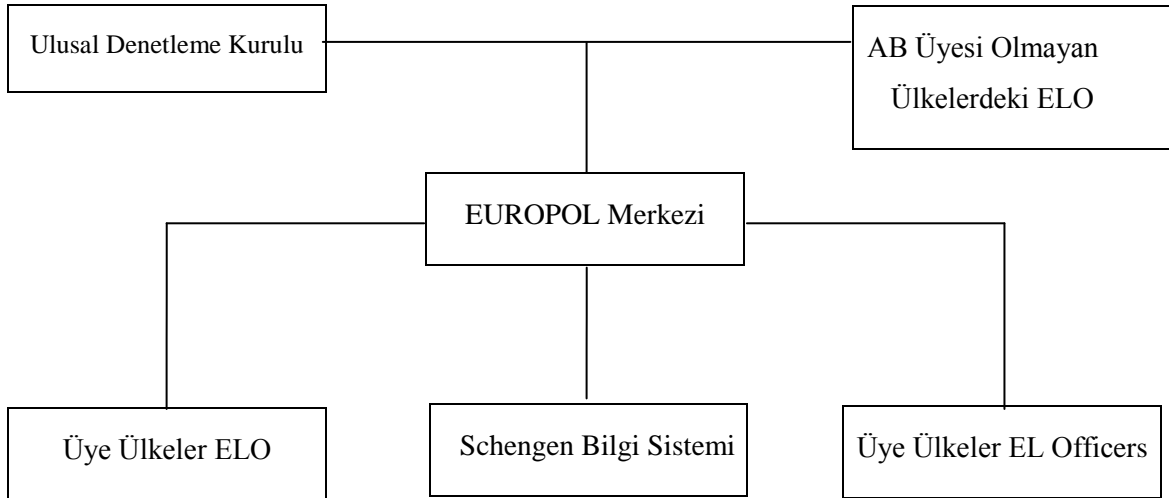
EUROPOL'ün yürütme organları içinde şüphesiz en büyük görev İrtibat Görevlilerine (ELU-EUROPOL Liaison Officers) düşmektedir. Devletlerin örgüt bünyesinde kaç tane irtibat görevlisi görevlendirebileceği, her bir üye devlet için en az bir kişi olmak üzere, Yönetim Kurulu'nun alacağı karar doğrultusunda belirlenmektedir. İrtibat görevlileri, atandığı ulusal birimden EUROPOL'e, EUROPOL'den de atandığı birime bilgi göndermek ve diğer irtibat görevlileri ile koordinasyonu sağlayarak bilgi akışını yürütmek ve kendi devletini temsil etmek ile görevlidirler.

Üye devletlerin, hukuka uygun olarak kendi irtibat görevlilerinin yaptıkları çalışmalarını denetlemek, paylaşılan bilgilerin aktarılabilir olup olmadığını denetlemek ve bu bilgilerde kişi haklarının ve kişisel veri güvenliğinin ihlal edilip edilmediğini denetlemek üzere, EUROPOL sözleşmesinin 24.Maddesi gereğince Ulusal Denetleme

Kurulu (NSB-National Supervisory Body) oluşturma yetkileri mevcuttur. EUROPOL bu denetimi, yukarıda belirtilen Ortak Denetim Birimi aracılığı ile yapmaktadır.

Her üye devlet kendi bünyesinde, sözleşmede yer alan hükümlerin yerine getirilebilmesi için, devletin EUROPOL ile irtibatını sağlayacak olan ulusal bir büro (ENU-Europol National Unit) oluşturmakla mükelleftir (Bunyan 1993:13). Devletler, bu büroların ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamakta kolaylık sağlamak zorundadırlar. Ancak, paylaşılması istenilen bilgilerin, ulusal çıkarlara zarar verecek durumda olmaları halinde bu bilgileri vermeme hakkına sahiptirler. Oluşturulan bu irtibat bürolarının başlıca görevlerini; ulusal kanunlarına uygun olarak EUROPOL'un talep ettiği bilgileri sağlamak ve analiz ederek merkeze bilgi akışını sağlamak, istihbari bilgileri güncellemek ve EUROPOL nezdindeki bilgi ve mevzuat değişimlerinin ulusal kanunlar arasındaki uyumunu sağlamak olarak belirtmek mümkündür.

EUROPOL'un operasyonel bilgi paylaşımı tablosu aşağıdaki gibidir.(Şekil-2)

Kaynak: EUROPOL^{IV} Resmi Web Sitesinden derlenerek hazırlanmıştır. 08.05.2014

2.2.2. Amaçları ve Görevleri

EUROPOL, AB'nin suç istihbarat faaliyetlerini yöneten bir konumda bulunmaktadır. Amacı, uluslararası suçların önlenmesi ve bu suçlarla mücadele edebilmek için üye devlet ve kuruluşlarla işbirliğini gerçekleştirmektir. Bu amaçla, enformasyon paylaşımını sağlamakta, bilgileri düzenleyip analiz ederek işbirliği içinde bulunan kurum ve devletlerle paylaşarak soruşturmalara destek vermektedir.

EUROPOL'un ana hedefleri şu şekildedir; (EUROPOL^V,08.05.2014)

- Kolluk kuvvetleri için AB desteği sağlamak. EUROPOL, veri sisteminde bulundurduğu bilgiler doğrultusunda kolluk kuvvetlerine maksimum operasyonel desteği sağlayacaktır.
- AB'nin kriminal bilgi ağı olmak. Örgüt, üye devletlerden ve diğer kuruluşlardan gelen bilgiler doğrultusunda suç ve suçlularla ilgili kritik noktaları belirlemek ve suçla mücadelede ön saflarda yer almayı hedeflemektedir.
- Kolluk uygulamaları noktasında AB'nin merkezinde yer alarak üye devletleri tavsiye, araştırma ve veri konularında destekleyerek en iyi noktaya gelmek.

EUROPOL, depoladığı bilgileri analiz ederek ilgili kurumlar arasında koordinasyonu sağlayabilmek için sahip olduğu üç ayrı veri tabanını kullanmaktadır. İlk veri tabanında işlenen suç ile suç işlemiş kişilere ait bilgilerin yer aldığı EUROPOL Bilgi Sistemidir. İkinci veri tabanı irtibat görevlilerinin yaptığı analizlerden ve toplanan bilgilerden oluşan Analiz Çalışma Dosyaları sistemidir. Üçüncü veri tabanı ise bu iki sistemin içeriklerinin indekslendiği İndeks Sistemidir.

EUROPOL, bizzat sahip olduğu bu veri sistemlerinin yanında, birlik içinde bulunan yabancılara, gözaltında bulunan kişilere ve ateşli silahlara dair bilgilerin kaydedildiği ve Schengen üyesi ülkelerin erişim yetkisi olduğu Schengen Bilgi Sistemi'nden de istifade etmektedir (Yardımcı:2008).

Ulusal polis teşkilatlarından ayrı olarak yasaları bizzat uygulayıcı konumda olmamakla birlikte, alanı içine giren suçlarla mücadelede istihbarat ve bilgi toplayarak koordinasyonu sağlamakla görevli EUROPOL'un amaçlarına giren ve kendi sözleşmesinde belirtilen konular ana başlıkları ile şu şekildedir (EUROPOL^{VI}, 08.05.2014).

- -Yasadışı uyuşturucu ile mücadele,
- -İnsan kaçakçılığı,
- -Çocuk pornografisi,
- -Yasadışı göçmen kaçakçılığı,
- -Siber suçlarla mücadele,
- -Tütün ürünleri kaçakçılığı,

- -Euro kalpazanlığının önlenmesi,
- -Kara para aklama ile mücadele,
- -Fikri mülkiyet hak ihlalleri ile mücadele,
- -Vergi kaçakçılığı,
- -Organize ve hareketli suç çeteleri ile mücadele,
- -Terörizm,
- -Radyoaktif ve nükleer maddelerin yasadışı ticareti,
- -Motosiklet çeteleri ve haydutlarla mücadele,

EUROPOL memurlarının, ulusal polis teşkilatlarından farklı olarak, doğrudan bir soruşturmayı yürütme, arama, yakalama, ifade alma ya da el koyma gibi yetkileri bulunmamaktadır. Bu suç konuları kapsamında bizzat devreye girebilmesi için bu konuların, üye devletlerden en az iki tanesini etkiliyor olması, suç hakkında somut bilgi ve delillerin bulunması ve üye devletlerin ortak bir tutum belirlemesi gerekmektedir (Erdem,2004:393). Aksi hallerde EUROPOL'ün kendiliğinden harekete geçme yetkisi mevcut değildir. EUROPOL, yaptığı suçla mücadele çalışmalarının yanında, üye devletlerin polis teşkilatlarına eğitim ve danışmanlık hizmeti de vermektedir (Bilek:2009).

2.3.INTERPOL

Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı INTERPOL, uluslararası boyuttaki suç ve suçlularla daha etkili, süratli ve sürekli bir şekilde mücadelede edebilmek amacı ile dünya üzerinde oluşturulan en büyük adli polis işbirliği kuruluşudur (INTERPOL-Türkiye¹, 23.04.2014). Uluslararası suçların engellenmesi ve suçluların yargı karşısına çıkarılmasını amaçlayan INTERPOL, şüpheli kişiler ve faaliyetleri hakkındaki bilgileri depolayıp tasnif ederek ilgili kurumlara iletir.

Örgütün temelleri ilk olarak 1914 yılında Fransa'nın Monako şehrinde 24 ülkenin polis ve yargı mensuplarının katıldığı Uluslararası Kriminal Polis Kongresi'nde (ICPC-International Criminal Police Congress) atılmıştır (Breseler,1993:28). Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile çalışmalar akamete uğramıştır. Ancak 1923 yılında Viyana'da 20 ülkenin katıldığı ve Uluslararası Kriminal Polis Komisyonu (ICPC-International Criminal Police Commision) adı ile toplanan Örgüt, 10 maddelik Teşkilat Tüzüğü'nün

kabul edilmesi ile resmen kurulmuştur. 1946 yılına kadar bu isimle faaliyet gösteren Örgüt, nihayetinde 1946 yılında Belçika'nın önderliğinde Paris'te toplanmış ve INTERPOL ismi, Uluslararası Polis olarak bilinecek şekilde oluşturulmuştur. 1956 yılında, ICPC olan ismi ICPO olarak değiştirilmiş ve Örgüt bu gün de resmi olarak bilinen ICPC-INTERPOL adını almıştır.

Örgütün kurulması ile polis teşkilatları arasında işbirliğine ihtiyaç duyulan hallerde devletler arasında herhangi bir siyasi antlaşma ya da karşılıklı görüşmeye gerek kalmaksızın, ulusal devletlerin siyasi etkilerinden maksimum seviyede etkilenmeden kalabilecek pozisyonda bir polis işbirliğine girilmiş olmaktadır. Örgütün, EUROPOL'den en büyük farklılığı da bu noktada uluslararası bir antlaşmaya tabi olmadan fakat ulusal egemenlik noktasından da feragat etmeden kurulmuş olmasıdır. Bu yapı, herhangi bir konuda devletler arasında muhtemel çatışmalardan uzak kalabilmenin bir yolu olarak da açıklanmaktadır (Deflem,2000:756).

INTERPOL, idari yapısı itibari ile; Genel Kurul, İcra Komitesi, Genel Sekreterlik, Ulusal Merkezi Bürolar ve INTERPOL çalışma dosyalarını kontrol eden Bağımsız Komisyondan oluşmaktadır (INTERPOL¹, 23.04.2014).

Genel Kurul, üye ülkeler tarafından atanmış olan temsilcilerden oluşmuştur. Yılda bir defa toplanarak teşkilat politikası, çalışma yöntemleri, finansman ve çalışma programları ile ilgili konular hakkında toplantı yapmak ile sorumludur.

İcra Komitesi, başkanı Genel Kurulca seçilmekte olup üç başkan yardımcısı ve dokuz üyeden oluşarak Genel Kurul kararlarının ve bütçe harcamalarının takibinden sorumludur.

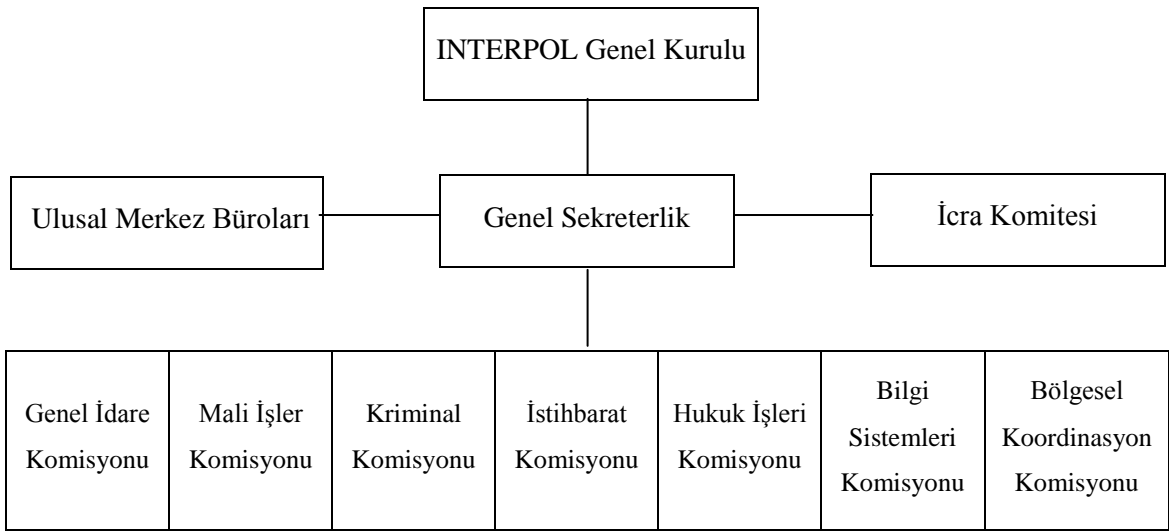
Genel Sekreterlik, Genel İdare, Mali İşler, Kriminal, İstihbarat, Hukuk İşleri, Bilgi Sistemleri ve Bölgesel Koordinasyon komisyonlarından oluşmaktadır ve standart iş ve işlemlerin sağlıklı işleyişini sağlamakla sorumludur.

Ulusal Merkez Büroları, örgüte üye her devletin kendi polis teşkilatları içinde oluşturması gereken ve diğer INTERPOL birimleri ve uluslararası teşkilatlarla irtibat ve koordinasyonu sağlayan birimlerdir.

Kontrol Komisyonu, INTERPOL'ün data koruma kuralları ve kişisel bilgileri koruma kurallarına uyup uymadığını kontrol eder. Operasyon ya da proje çalışmaları sırasında yine kişisel bilgilerin kurallara uygun analiz edilmesini tavsiye ve takip eder. Son olarak da INTERPOL dosya ve data kütüklerine ulaşım taleplerini değerlendirir.

Komisyon, genel olarak Örgütün çalışmaları sırasında bireylerin temel haklarının ve polis işbirliğinin korunmasına yönelik bağımsız olarak çalışma yürütmektedir.

INTERPOL'ün idari organizasyon yapılanması şu şekildedir.(Şekil-3)

Kaynak: INTERPOL ^{II} Resmi Web Sitesinden derlenerek hazırlanmıştır. 08.05.2014

Tüm Avrupa devletlerinin üye olduğu INTERPOL'ün, Bölgesel Avrupa Meclisi, Avrupa Bürosu ve Avrupa Komitesi gibi alt oluşumları bulunmaktadır (Chalk,1996:125).

Kriminal soruşturmalarda küresel çapta bir standart getirmeyi de hedefleyen INTERPOL, bu yapısı ile üye devletlerine küresel çapta iletişim imkânı ve kriminal veri desteği ve bazı durumlarda operasyonel destek veren sunan bir uluslararası örgüttür.

INTERPOL'ün kamuoyunda en çok bilinen çalışması yayınladığı bültenlerdir. Bu bülten vasıtası ile bir yandan suç ve suçlu soruşturmalarına destek verirken bir yandan da kimliği belirsiz cesetlerin teşhisi noktasında destek vermektedir. INTERPOL'ün kendi bünyesinde aldığı idari kararların bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu sebeple üye devletlerin polis teşkilatlarının bu kararları uygulama zorunlulukları mevcut değildir (Güneyisi:2006). Ancak hazırlanan bültenlerle uluslararası alanda aranarak

yakalanmaları talep edilen suçlularla ilgili uluslararası alanda baskı uygulanabilmektedir.

Merkezi Fransa'nın Lyon şehrinde olan örgüte 1996 yılında BM nezdinde gözlemci statüsü verilmiş ve BM'nin tüm organları INTERPOL ile uluslararası bir örgüt olarak ilişki içine girmişlerdir (BM 51 Nolu Karar). 2002 yılında INTERPOL ile BM'nin Barışı Koruma Operasyonları Birimi arasında bir protokol de imzalanmıştır. BM bünyesinde 2004 yılında bir INTERPOL İrtibat Bürosu da açılarak BM ile olan ilişkiler güçlendirilmiştir.

AB bünyesinde de 2009 yılında bir INTERPOL İrtibat Bürosu açılarak ilişkiler güçlendirilmeye başlanmış, Dünya Sağlık Örgütü ile de işbirliği içinde olunarak özellikle tıbbi ilaç sahteciliğine karşı ortak çalışmalar yapılmaktadır (INTERPOL ^{III}, 04.05.2014). INTERPOL, uluslararası bir sözleşme ya da antlaşma ile kurulmamıştır. Bu yönü ile EUROPOL'den farklı özel bir yapıya sahiptir. BM tarafından 1971 yılında hükümetler arası bir organizasyon olarak tanınmıştır (INTERPOL ^{IV}, 04.05.2014). 2014 Mayıs ayı itibari ile 190 devletin üye olduğu INTERPOL, üye ülkelerin polis teşkilatları arasında koordinasyon sağlayan, çevre koruma suçlarından organize suçlara, deniz korsanlığından finansal suçlara kadar 18 ayrı suç konusunda bilgi paylaşımı, soruşturma, eğitim ve önleme çalışmaları yapmaya devam etmektedir (INTERPOL ^V, 04.05.2014).

2.4. Diğer Uluslararası Polis İşbirlikleri

Dünyanın, geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızla değişmesi ve buna paralel olarak değişen ve gelişen güvenlik algılamaları doğrultusunda ortaya çıkan işbirliği ihtiyacının karşılanabilmesi için teker teker oluşturulan işbirliği organizasyonları, yayılma (spill over) etkisi ile hızla büyümeye başlamıştır. Devletlerin ortak güvenlik ihtiyaçları karşısında, kurumsalcılığın da etkisi ile devlet altı kurumlar ya da ulus üstü yapılar oluşturulmuş, bu kurumlar genel itibari ile ulus devletin politik baskılarından ayrıştırılmış ve ortak normlar doğrultusunda hareket kabiliyeti kazanmışlardır. Polis işbirliği alanında kimi zaman karşılıklı iki devlet arası yapılan antlaşmalarla, kimi zaman da EUROPOL gibi çok taraflı üyelerin oluşturduğu örgütler aracılığı ile işbirliği organizasyonları oluşturulmuştur.

2.4.1. CEPOL (Avrupa Polis Koleji)

Cepol'ün kuruluşu, 26 Şubat 2001 de imzalanarak 2003 Şubat ayında yürürlüğe giren Nice Antlaşması sonrasında AB içinde polis çalışmaları alanında kaydedilen en önemli gelişmelerden bir tanesidir. AB'nin ve AB Vatandaşlarının güvenlikleri ile ilgili konularda üst düzey polisler için eğitim ve öğrenme imkânlarını sağlamak için kurulmuştur. İlk olarak 15-16 Ekim 1999 tarihinde yapılan Tampere Zirvesi'nde Avrupa Konseyi'nin aldığı bir kararla üst düzey polis yetkilisi yetiştirmek ve eğitimlerini vermek amacı ile kurulması planlanan Cepol, geçici merkezi Danimarka'nın Kopenhag şehri olmak üzere 2001 Ocak ayında faaliyete geçmiştir (Avrupa Polis Koleji ^I, 30.04.2014). Avrupa Konseyi'nin 2005 Eylül ayında aldığı kararla ise Cepol artık AB'nin resmi kurumlarının arasına katılmış ve yine AB tarafından karşılanan bir bütçeye kavuşmuş ve merkezi de İngiltere'nin Bramshill şehrine taşınmıştır (Avrupa Konseyi Kararları Karar no:2005/681/JHA).

Kamu düzenin ve güvenliğin sağlanmasında ve suçla mücadelede uluslararası işbirliğini teşvik eden bir konumda olan örgütün (Reçber,2010:379) amaç ve hedefleri şu şekildedir;

- Ulusal polis eğitim sistemlerinin bilgisini arttırmak,
- AB dâhilinde suçla mücadele eden birimlerin bilgisini arttırmak (Yardımcı,2008),
- Birlik üyeleri polis teşkilatlarının ve EUROPOL'e bağlı diğer unsurların yapılarını kuvvetlendirmek ve
- Diğer polis eğitim kurumları ile işbirliğini teşvik etmek. (Avrupa Polis Koleji ^{II}, 30.04.2014, Güneyisi:2006).

Cepol bu amaçlar doğrultusunda eğitim programları düzenleyerek eğitimcilerin eğitimini sağlamayı ve uzman eğitici yetiştirmeyi hedeflemektedir. Eğitim programları yılda bir defa Avrupa Komisyonuna sunulmaktadır. Cepol' ün bu faaliyetleri istenilen düzeyde olmamakla birlikte hem EUROPOL ve EUROJUST hem de işbirliğine katılmak isteyen diğer teşkilatlar için standart bir eğitim seviyesi oluşturması yönünden önemlidir.

Cepol'ün her üye devlette bir irtibat noktası mevcuttur. Yönetim Kurulu'na karşı sorumlu bir direktör tarafından yönetilmektedir. Stratejik işler, eğitim ve araştırma,

planlama, iletişim, dış ilişkiler, genel idare, kalite yönetimi, polis görevlilerinin karşılıklı değişimi, planlama ve Ar-Ge birimleri sorumlu bir direktör yardımcısı tarafından; finans yönetimi, bilişim teknolojileri, lojistik ve genel varlıkların yönetimi birimleri bir müdür tarafından yürütülmektedir. Örgüt, Yıllık Program Komitesi, Bütçe ve Yönetim Komitesi, Strateji Komitesi ve Eğitim ve Araştırma Komitesi alt birimleri ile faaliyet göstermektedir (Avrupa Polis Koleji ^{III}, 30.04.2014).

Cepol'un, hedefleri ve faaliyetleri doğrultusunda uluslararası polisliğin eğitimi ve polisiye politikaları düzenleme noktasında daha etkin bir seviyeye gelmesi beklenmektedir.

2.4.2. Avrupa Polis Şefleri Operasyonel Görev Gücü (EPCOTF)

Suç ve suçlu ile mücadelede Avrupa'da polis işbirliği örgütleri kapsamında bir diğer kuruluş olan Avrupa Polis Şefleri Gücü, 1999 yılında Tampere Zirvesinde alınan kararlar suçla mücadelede uygulama, tecrübe ve bilgi alışverişinde bulunulmak üzere üst düzeyde işbirliğini hedefleyen, Konsey himayesinde kurulmuş bir forumdur (Fidan:2007). EUROPOL benzeri bir idari yapıya sahip olmadığı için, örgüt yetkililerinin esas karar verici makamlar nezdinde güçsüz bulunması sebebi ile istenilen düzeyde verime ulaşamamıştır.

Hem AB üyesi polis şefleri hem de AB aday ülkelerin polis şefleri arasında sınır aşan suçların görüldüğü ve polislik uygulamaları hakkında toplantılara ev sahipliği yapan örgüt, yasal bir yapıya sahip olmamakla birlikte faaliyetleri ile ilgili yılda bir kez Konseye rapor sunmaktadır (Bunyan:2006). Üye olmayan devletlerin Polis Şeflerinin de bu toplantılara katılmasının amacı, işbirliğini güçlendirip bu devletlerin de polislik uygulamalarında Avrupa standartlarını yakalamalarının sağlanmasıdır. Toplantılarına AB'nin mevcut, bir önceki ve sonraki dönem başkanının devletlerinin üst düzey polis yetkililerinden oluşan bir komite başkanlık etmektedir. Toplantılara EUROPOL yetkilileri ve Konsey temsilcileri de iştirak etmektedir.

Örgüt, terörizm, sınır aşan örgütlü suçlar, sentetik uyuşturucu maddeler, insan kaçakçılığı, kokain, eroin ve yasadışı göç konularında ortak operasyonların koordine edilebilmesi amacı ile COSPOL adı verilen bir sistemle çalışmaktadır. Her suç konusu, üye bir devletin sorumluluğu altına verilmiştir ve ana koordinasyon bu devletler

tarafından yapılmaktadır. Bu sistem vasıtası ile koordinasyon kurulan suç konularında görev dağılımı ve sorumluluk paylaşımı üst düzeyde yapılabilmektedir.

Örgütün yasal statüsü ve üstleneceği rol kapsamında iyileştirmeye dönük çalışmaları devam etmekle birlikte suçla mücadele alanında operasyonel planlamaların yapılmasında önemli bir görev yerine getirilmektedir.

2.4.3. Avrupa Birliği Polis Misyonları

19-20 Haziran 2000 tarihinde Portekiz'in Feira kentinde toplanan AB Konseyi, üye ülkelerin de katkısı ile özel eğitim görmüş deneyimli polislerden oluşacak olan ve AB sınırlarının dışında kalan ülkelerde meydana gelebilecek, fakat askeri güç ile çözülemeyecek çatışmaların önlenmesi ve kriz yönetimine katkı sağlamak üzere bir Sivil Barış Gücünün oluşturulmasına karar vermiştir (AB Konseyi ^{II}, 15.04.2014). Barış Gücü görevlileri, yerel ve bölgesel çapta kriz yönetimlerine dâhil olacaklar ve çatışma hallerinde arabuluculuk görevlerini de üstleneceklerdir (Bilek:2009). Kosova'da meydana gelen olayların etkili olduğu bu uygulama ile askeri çözüm içermeyen kriz yönetimi uygulamaları, birlik bünyesinde önemli bir yer almıştır. Bu doğrultuda AB'nin ilk Polis Misyonu 2003 Ocak ayında başlayan Bosna Hersek Misyonu (EUPM-BIH) olmuştur. Bu görev boyunca Polis Misyonu görevlileri özellikle polis reformunun izlenmesi, polisin hesap verilebilirliği ve organize suçlarla mücadelenin güçlendirilmesi alanlarında Bosna Hersek polis teşkilatının uygulamalarını izlemiş, tavsiyelerde bulunmuştur (AB Konseyi ^{III}, 27.04.2014).

Söz konusu kapsamda ikinci polis misyonu, 2003 Eylül ayında alınan AB Konseyi kararı ile Makedonya'da uygulamaya konulmuştur. Misyon ismi EUPOL-Proxima'dır. Bu misyonda görevli polisler Makedon Polis Teşkilatı'nın organize suçlarla Avrupa standartlarında mücadele etme kabiliyetinin gelişmesine katkı sağlamaya çalışmıştır. Görevli polisler ülke içinde farklı illerde yerel polis ile birlikte çalışarak polisiye hemen her alanda katkıda bulunmuşlardır (AB Konseyi ^{IV}, 15.04.2014).

AB Polis Misyonları yalnızca Avrupa'da bulunan devletlerle sınırlı kalmamıştır. Güvenlik kavramının derinleşmesi ile birlikte yalnızca ulusal güvenliğin değil bölgesel ve küresel güvenliğin sağlanabilmesi amacı ile dünyanın diğer bölgelerinde de bu misyonlar uygulamaya konulmuştur. 2003-2014 Eylül arasında 15 farklı bölgede Polis

Misyonu görev ifa etmiştir (AB Dış Operasyonlar ^I, 20.10.2014). AB'nin güvenlik ve savunma politikaları çerçevesinde, Afrika'da Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Asya'da Afganistan, Ortadoğu'da Filistin gibi çatışmaların yaşandığı ve askeri müdahaleye gerek bulunmayan yerlerde bu polis misyonları görev yapmaya devam etmektedir.

AB'nin kurulduğu yıllarda, Avrupa'daki güvenlik konularını ilgilendiren kararlar NATO'nun kontrolünde bulunmaktaydı. Ancak 1990'lı yıllarda Balkanlarda başlayan çatışmalar ve NATO'nun zamanla ABD ve Rusya arasında kalması sebebi ile Avrupa'ya özgün bir güvenlik politikası üretecek bir kurum ihtiyacı olarak 1994 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) kurulmuştur. 1973-1975 yılları arasında kurulan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının devamı niteliğinde olan AGİT'e 57 üye ülke bulunmaktadır. Akdeniz'e kıyılı 6 ülke ve Asyalı 5 ülkenin de üyesi olduğu örgüt, 1-Politik ve Askeri, 2-Ekonomik ve Çevresel 3-İnsan hakları konularında 2014 Mayıs ayı itibari ile toplam 15 ayrı ülkede çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Devam eden AB Polis Misyonları Haritası (Şekil-4)

Kaynak: AB Dış Operasyonlar ^{II}, 20.10.2014

2.4.4. Birleşmiş Milletler Polis Misyonları

Birleşmiş Milletler'in (BM) kurulmasına yönelik ilk çalışma, 1.Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası sisteme barışçıl bir düzen getirme adına 1919'da kurulan Milletler Cemiyeti olmuştur (Sur,2000:172). Cemiyetten beklentiler 2.Dünya Savaşı'nın çıkması ile son bulunca bu alanda diğer çalışma 26 Haziran 1945 yılında ABD'nin San Francisco şehrinde bir araya gelen 50 ülkenin, BM'nin kurulmasını kabul etmesi ile sonuçlanmıştır¹⁶.

Mevcut yapısı ve üstlendiği görevlerle küresel yönetimin en önemli aktörlerinden olan BM, meşru müdafaa haklarının kullanılmasında meşruiyeti arttırarak, maliyetin ve sorumluluğun paylaşılmasında önemli bir görev ifa etmektedir.

2014 Mayıs ayı itibari ile 193 üye devleti olan BM'nin dört temel amacı bulunmaktadır. Bunlar;

- Dünya genelinde barışı tesis etmek,
- Devletler arasında dostane ilişkileri geliştirmek,
- Fakir halkların yaşamlarını iyileştirmek, açlık, hastalık ve cehalet ile mücadele etmek, diğer insanların hak ve özgürlüklerine saygıyı teşvik etmek,
- Devletlerin bu amaçlara ulaşılmasına dönük eylemlerinin uyumunda bir merkez olmak (Birleşmiş Milletler^{III}, 15.03.2014).

BM'nin, askeri tedbirlerin kullanılmadığı, iç güvenliğin ve huzurun sağlanmasına dönük ortak polisiye çalışmaları da mevcuttur. Soğuk Savaş döneminde operasyonel faaliyetlerden ziyade taraflar arasındaki husumetleri gözlemleyen ve tampon bölgeler oluşturmak sureti ile çatışma ihtimallerini azaltmaya çalışan BM'nin bu rolü zamanla barışın inşasını sağlamaya çalışan ve aktif polisiye hizmet veren bir formata dönüşmüştür (Çelik vd.2013:91).

BM'nin bu amaçları doğrultusunda, Barışı Koruma Operasyonları Dairesi şemsiyesi altında faaliyet göstermek üzere oluşturduğu polis unsurları, 2000 yılında yapılan bu değişiklikle Sivil Polis Şubesi, 2005 yılındaki değişiklikle ise de Birleşmiş Milletler Polisi (UNPOL) olarak faaliyet göstermektedir (Çelik vd.2013:94). UNPOL görev

¹⁶ Bazı kaynaklarda bu sayı 51 olarak belirtilmekle birlikte toplantıya katılmayan Polonya, kuruluş antlaşmasını kısa süre imzalamış ve BM üye sayısı 51 olmuştur (Birleşmiş Milletler^{II}, 15.03.2014)

aldığı yerlerde uzman destek sağlamak, operasyonel değerlendirmelerde bulunmak, ev sahibi ülkenin polis teşkilatını eğitmek ve geliştirmek, teknik konularda geliştirmeye dönük tavsiyelerde bulunmak ve polis teşkilatlarını stratejik planlama ve teknik ihtiyaç konularında destekleme faaliyetlerinde bulunmaktadır (Birleşmiş Milletler ^{IV}, 15.03.2014).

BM'nin ilk geniş çaplı polis misyonu 1960 yılında Kongo Barış Misyonu ile başlamıştır. Çoğunluğu Afrika ülkelerinden oluşan Polis Gücü, kamu düzenini sağlamakla görevli yerel polis güçlerini eğitime görevini yerine getirmiştir. Kongo'yu sırası ile Dominik Cumhuriyeti, Batı Yeni Gine, Yemen ve Kıbrıs misyonları takip etmiştir. BM'ye bağlı olarak çalışan kurum ve kişiler toplamda 11 defa Nobel Ödülü ile ödüllendirilmiştir. Ancak 1988 yılında doğrudan güvenlik konusunu ilgilendiren Barış Koruma Misyonları, bu çalışmalarını ile dünya üzerinde bir merkez olması ve güven oluşturması sebebi ile Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür. Bu ödül sonrasında BM, dünya genelindeki bu faaliyetleri kapsamında daha öncü bir rol edinmiştir (Birleşmiş Milletler ^V, 15.03.2014).

UNPOL, 1948 yılından bu güne kadar (2014 Mayıs) 120'den fazla üye ülkenin destek verdiği toplam 69 adet barışı koruma operasyonunu icra etmiştir (Birleşmiş Milletler ^{VI}, 15.03.2014). Toplam 12,094 polisin görev yaptığı bu misyonların 16 tanesi hali hazırda devam etmektedir (Birleşmiş Milletler ^{VII}, 15.03.2014). Bu ülkelerdeki polis unsurları, yerel polis hüviyetinde kanunu uygulama görevini üstlenerek, bu idarenin yerel polise devri sürecinde önemli bir görevi ifa etmektedir.

Gerçekleştirilen görevlerin bütçesi, üye devletler tarafından karşılanmakla birlikte, 2014 Nisan ayı itibari ile devam eden 17 adet görevin BM'ye maliyetinin 7.83 Milyar ABD Dolarıdır. Bu rakam göz önüne alındığında, BM'nin Barış Koruma Misyonlarının ne kadar büyük bir kapasite ile küresel güvenlik çalışmalarına katkıda bulunduğu daha net anlaşılacaktır (Birleşmiş Milletler ^{VIII}, 15.03.2014).

Yukarıdaki paragraflarda belirtilen Avrupa'daki polisiye işbirliği çalışmalarının teknik sürecinin iç düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. İlk düzeyde anayasal düzenlemeler, uluslararası antlaşmalar ve ulusal hukuk kurallarının birbirlerine uyumlu hale getirilme çalışmaları vardır. İkinci düzeyde operasyonel yapıların teşekkülü ve polisiye tedbirlerin hazırlanması ve üçüncü düzeyde ise suçun önlenmesi, suçluların kontrolü ve özellik

gösteren bazı suç türlerinin soruşturulması çalışmaları vardır (Kaya,2009). Her ne kadar EUROPOL Avrupa'da güvenliğin merkezileşmesini sağlamışsa da, asıl etkinin ilk düzey çalışmalarından kaynaklandığı göze önünde bulundurulduğunda, Realist açıdan devletlerin güvenlik konularını içine alan yüksek politika konularında işbirliği yapma taleplerinin daha az olması, polisiye işbirliğinin istenilen seviyeye gelmesinde engel teşkil edebilmektedir.

Görüldüğü üzere, devlet dışı aktörlerin uluslararası sistemde ağırlık kazanmaya başlaması ve dış tehditlerin devletlerin güvenlik algısı içinde yerini almasıyla birlikte, işbirliği örgütleri ihtiyaç duyulan güvenlik tedbirlerinin alınmasında uluslararası bir rol üstlenmektedirler. Gerek EUROPOL, gerek INTERPOL ve gerekse de UNPOL gibi uluslararası polis işbirliği örgütleri idari yapılanmaları ve uluslararası statüleri ne olursa olsun birer aktör olarak, tüm tarafları ortak noktada buluşturabilen bir tehdit ve güvenlik tanımlaması yapmaktadırlar. İki veya çok taraflı yapı içinde işbirliği imkânları sunarak karşılıklı güvenin oluşmasında önemli bir görevi yerine getirmekte ve uluslararası sistemde barışçıl bir düzenin inşası için çalışmaktadırlar.

BÖLÜM 3:HÜKÜMETLERARASI ORGANİZASYONLAR VE TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI POLİS İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

3.1.Hükümetlerarası Organizasyonlar (IGO)

2.Dünya Savaşı'nın ardından, Merkez ve Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde komünizmin yıkılması ile yeni devletler oluşmuştur. Bu sayısal artış ve yeni siyasi sınırlar, uluslararası sistemi daha da karmaşık hale getirmiştir (Berg,2009). Bazıları devletler tarafından oluşturulan, bazıları ise otonomi olarak ortaya çıkan yeni aktörler, uluslararası alanda önem kazanmaya başlamışlardır. Yeni durum karşısında, problemler ve çatışmalı konular ikili görüşmelerden ziyade oluşturulan Hükümetlerarası Organizasyonlar (Intergovernmental Organisations-IGO) düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır. IGO'lar devletler tarafından, iletişimin ve politik işbirliğinin geliştirilmesi amacı ile kurulmuşlardır. Genel itibari ile üye devletlerin davranışlarını etkileyen kuruluşlardır.

IGO'lar yalnızca devletleri üye olarak kabul etmektedirler ve karar verme mekanizmalarını üye ülkelerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Üye devletler, organizasyonlara girerken imzaladıkları sözleşmeler doğrultusunda, alınan kararlara uyma noktasında bazı egemenlik haklarından vazgeçerler. IGO'ların hükümetler ve diğer uluslararası aktörler üzerinde büyük etkileri mevcuttur. IGO'lar üye devletlerin egemenlik haklarından ayrı olarak bağımsız güç odakları ve kimlikler oluşturabilirler (Berg,2009).

Tek bir konu ya da birden fazla konu üzerine kurulabildikleri gibi bölgesel ya da küresel alanda etki sahibi de olabilmektedirler. Hükümetlerin yönetsel güçlerine sahip olmadıkları için hükümetlerin eşdeğeri değildirler. Diğer aktörlerle ya da devletlerle ekonomik, politik ya da sosyal konularda işbirliği yaparak, karmaşık uluslararası ilişkilerde yönetime katkı sağlamaktadırlar. Bu şekilde hükümetlerin egemenlik alanları belirleyen geleneksel sınırların dışına taşmaktadırlar.

Dünya Ticaret Örgütü, BM gibi IGO'lar çatışma çözümlerinde üstün ve güçlü bir role sahiptirler. Bu sebeple devletler IGO'larda temsil edilebilme doğrultusunda temsil kurumları oluşturmakta, bütçe ayırmakta ve karar kuruluşlarını bu sistemlere adapte

çalışmaları yürütmektedirler. IGO'lar yalnızca üye devletlerin ortak kurumları gibi gözükmekte iseler de aynı zamanda üye olmayan diğer devletler ve aktörlerle de iletişim içindedirler. IGO'lar üye devletler için yalnızca imkân yaratmaya çalışmakla kalmaz, bunun yanında üyeleri için bir takım limitler de ortaya koyabilmektedir. Uluslararası ajandalar ortaya koyarak hükümetlerin bu ajandalar doğrultusunda pozisyonlarını almaları sağlar ve kimi zaman ülke içindeki gruplara destek sağlayarak bu grupların, hükümetlerini amaçlar doğrultusunda politika üretmeye zorlayabilmektedir.

Uluslararası alandaki tüm aktörlerin birbirleri ile daha fazla etkileşim içinde olması ile birlikte, hükümetler ve diğer aktörler, pek çok konunun ve problemlerin ulusal düzeyden ziyade bölgesel ya da küresel bazda ele alınmasının gerekliliğini keşfetmişlerdir (Berg,2009). Operasyonların finansmanı, kolektif faydanın elde edilmesi ve anlaşmazlıkların çözülebilmesi için üye ülkelerle birlikte yeni normlar ve kurallar getirebilmektedirler.

IGO'lar, uluslararası işbirliğinin tesis edilmesinde ve sürdürülebilmesinde bir aktör olabilmektedirler. Bu doğrultuda ise IGO'ların uluslararası sistemin güçlü devletleri üzerinde gücü olması gerekmektedir. Ayrıca krizler, devletleri IGO'ları daha etkin duruma getirebilmek için yeni yollar bulmaya zorlamaktadır.

Dünya küreselleştikçe ve irtibatlar kuvvetlendikçe devletler ve diğer aktörler, problemlerin ve diğer konuların çözümü ve geliştirilmesinde, ulus devlet düzeyinden çok küresel düzeyde çözümlerin aranması gerekliliğine ihtiyaç duymaktadırlar. Schengen Anlaşması başlığında da belirtildiği üzere, Realist Teoride devlet harici unsurların uluslararası alanda önemli birer aktör olarak irdelenmemesi, nispi kazanç ve ulusal egemenlik hakları gibi konular, bu teorinin, IGO'lara şüpheyile yaklaşmasına ve etkinliklerinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Mahkûmun İkilemi türünden bir ilişkide dahi işbirliği yapılabileceğini savunan Neo-liberal Teori açısından ise, devletlerin kendi kazanımları üzerine odaklanmaları ve işbirliklerine daha olumlu yaklaşımları esastır (Keohane,1984). Neo-liberal Kurumsalcıların işbirliği organizasyonları üzerinde büyük güven ve inançları mevcuttur. Bu organizasyonların, Realistlerin çekincelerinden bir tanesi olan karşılıklı güven probleminin, aktörler arasında bilgi paylaşımı sağlayarak aşıldığını belirtirler. Bu organizasyonların, üye aktörlerin standart ve prensiplerini harmanlayarak uygulaması sonucunda ortak güç

kullanımı ve strateji maliyetlerini de düşürmesi, Neo-liberaller açısından olumlu bir durumdur.

3.2.Türkiye'nin Uluslararası Polis İşbirliklerine Katılım Çalışmaları

Türkiye, ulusal güvenliğini tehdit eden, yukarıdaki paragraflarda belirtildiği üzere küreselleşen ve uluslararasılaşan unsurlar karşısında, anayasasında¹⁷ da belirtilen güven ortamını tesis edebilme adına ulusal güvenlik stratejilerini uygulamasının yanında, tehdit ve tehlikeleri tümünden ortadan kaldırma adına uluslararası güvenlik stratejilerini de takip edip izlemektedir. Bu anlamda Türkiye hem Realist açıdan kendi güvenlik yaklaşımlarını uygularken diğer yandan da Liberal yaklaşımlar çerçevesinde bölgesel ve küresel diğer aktörleri de göz önünde bulundurarak işbirliği dâhilinde uluslararası bir güvenlik yaklaşımı sergilemektedir.

Türkiye polis işbirliği alanında, küreselleşen dünyada değişen güvenlik algıları doğrultusunda pek çok ortak çalışmaya katkı sağlamaktadır. Gerek uluslararası polis örgütlerinde fiilen görev yapmakta ve koordinasyonun bir parçası olmakta gerekse de iki taraflı protokoller çerçevesinde karşılıklı eğitim faaliyetlerine katılmaktadır. Türkiye bu faaliyetleri ile küresel güvenliğe katkı sağlarken uluslararası alanda kullanılan diğer yöntemler hakkında da bilgi ve kabiliyetini arttırmaktadır.

Türkiye, özellikle EUROPOL ile işbirliği alanında, AB'ye tam üyelik müzakereleri yolunda, 2001 tarihinde AB Bakanlar Konseyince kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) doğrultusunda birtakım çalışmaları taahhüt etmiştir.

Türkiye'nin, KOB çerçevesinde hazırladığı 2001 tarihli Ulusal Programında, polis işbirliği alanındaki öncelikleri şu şekildedir (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı ¹, 25.04.2014);

- 1- Suçların önlenmesi, ortaya çıkarılması ve soruşturulması bağlamında üye devletlerin polis, jandarma, gümrük ve diğer kanun uygulayıcı özel birimleriyle eylemsel işbirliği imkânlarının araştırılması,

¹⁷ T.C.Anayasasının başlangıç bölümünün 5inci paragrafında ‘...Devleti ve ülkesi ile bölünmezliği esasının...’ ifadesi; 6ncı paragrafında ‘...hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu’ ifadesi;117nci maddesinde ‘Milli güvenliğin sağlanmasından ve... Bakanlar Kurulu sorumludur.’ ifadesi mevcuttur. Anayasada belirtilen bu ifadelerden, belirtilen aktörler için güvenliğin devlet tarafından sağlanmasının teminat altına alındığı görülmektedir.

- 2- EUROPOL'e tam üyelik için gerekli mevzuat uyumunun sağlanması ve hazırlıkların tamamlanması,
- 3- 2001 yılı itibari ile Schengen Bilgi Sistemi ve EUROPOL'e tam katılım amacı ile veri işleme ve kişisel verilerin korunması alanındaki AB mevzuatının benimsenip çalışmalara başlanması,
- 4- Uzman personel değişimi, eğitimi, geçici görevlendirilmesi, teçhizat kullanımı ve adli tıp konularında uluslararası işbirliği ve ortak girişim imkânlarının araştırılması,
- 5- Örgütlü suçlarla ilgili özel soruşturma yöntemleri hakkında uluslararası planda ortak değerlendirme imkânlarının belirlenmesi,
- 6- Delil toplanması konusunda işbirliğinin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi,
- 7- İlgili kurumlar arasında işbirliği ve eşgüdümün artırılması,
- 8- Delillerin toplanması konusunda kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin artırılması imkânlarının araştırılması,
- 9- Olay yeri inceleme birimlerinin ülke çapında yaygınlaştırılması çalışmalarının sürdürülmesi, gerekli teknik cihaz, donanım ve eğitilmiş personel ihtiyacının karşılanması,
- 10- Polis ve Jandarma Kriminal Laboratuvarlarının modernizasyonuna devam edilmesi, Ankara dışındaki laboratuvar sayılarının artırılması ve bu çalışmaların hızlandırılması.

Bu alanda 2003 yılında, 2001 tarihli KOB'a ek olarak EUROPOL ve Schengen irtibat merkezleri ile INTERPOL merkezinin de tek çatı altında toplanması, diğer kolluk kuvvetlerinin de bu çatıya iştirakleri ile koordinasyonun artırılarak kurumsal kapasitenin artırılması kararı alınmıştır.

KOB çerçevesindeki bir diğer uyum çalışması eşleştirme projeleridir. Türkiye'deki kurumlar ile AB üyesi devletlerin denk kurumları arasında yapılan çalışmalarla Türk kurumları, AB kurumlarına uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Adalet ve İçişleri alanlarında EGM'yi de içine alacak şekilde, 2002-2010 yılları arasında toplam 37 konuda eşleştirme projeleri tamamlanmıştır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı ^{II}, 25.04.2014).

Türkiye, EUROPOL'e üyelik sürecinde kriminal laboratuvarlardaki DNA bilgi bankalarından kolluk kuvvetlerinin eğitime, patlayıcı madde imha unsurlarının oluşturulmasından çocuk suçlarının önlenme merkezleri oluşturulmasına kadar pek çok konuda AB mevzuatına uygunluk çalışmaları başlatmıştır. Bu çalışmaların ilerleme durumu, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Konseyine sunulmak üzere hazırlanan İlerleme Raporlarında belirtilmektedir.

İlerleme raporlarında, tekraren belirtilen husus, Bireylerin Kişisel Verilerinin Korunması hakkındaki sözleşmenin halen imzalanmamış olması ve bu konuda mevzuat alanında bir çalışmanın yapılmamış olması gösterilmiştir.

Türkiye, Avrupa kaynaklı işbirliği örgütleri ile yaptığı işbirliği çalışmalarının yanında özellikle suçluların iadesi, adli yardım ve diğer işbirliği konularında Ortadoğu ülkeleri ile de bir takım işbirliği çalışmaları yapmaktadır. Sınır komşuları olan Irak, İran, Suriye ve Pakistan ve Lübnan ile daha çok adli ve hukuki boyutlarda ikili antlaşmalar vasıtası ile işbirliği çalışmaları mevcuttur (Derdiman,2010). Adı geçen ülkelerin aynı zamanda INTERPOL üyesi devletler olması, işbirliği imkânlarını biraz daha kolaylaştırmaktadır.

3.3.Türkiye-EUROPOL İlişkileri

EUROPOL, Avrupa içinde ekonomik entegrasyonun ve serbest dolaşımın sağlanmasında ortaya çıkabilecek olası tehditler ve güvenlik sorunlarına karşı ortak güvenliğin sağlanabilmesi ve bu doğrultuda Avrupa devletlerinin kendi aralarında bir polis işbirliğinin sağlanması amacı ile kurulmuştur. EUROPOL Sözleşmesinin 46.Maddesi gereğince bu amaçlarına ulaşabilmek için AB dışındaki devlet ve kurumlarla da iletişim içindedir. Bu doğrultuda 26-27 Nisan 2000 tarihinden itibaren, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 23 ülke ve diğer kuruluşlarla temasa geçilmiş ve EUROPOL ile Türkiye arasında yapılan görüşmelerin arından ilk aşamada EUROPOL sözleşmesinde bulunan Kişisel Verilerin Korunmasına dönük teknik ve stratejik düzeyde işbirliği mutabakatına varılmıştır. İlk olarak, 2002 Mayıs ayında EGM bünyesindeki INTERPOL Daire Başkanlığı bünyesinde EUROPOL Büro Amirliği kurulmuş, 2003 Ekim ayında EUROPOL Şube Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Türkiye ile EUROPOL arasındaki işbirliği antlaşması 18 Mayıs 2004 tarihinde EGM ve EUROPOL arasında imzalanmıştır. EGM bünyesinde şube müdürlüğü olarak bulunan

birim 2005 Mart ayında INTERPOL-EUROPOL Sirene Daire Başkanlığına dönüştürülmüştür (INTERPOL Türkiye ^{II}, 04.05.2014).

EGM ve EUROPOL arasında imzalanan antlaşmaya göre;

- Taraflar ortak menfaatler doğrultusunda stratejik ve teknik bilgi değişimi,
- Yasa uygulayıcıların istifade edebilmesi için bilimsel temelde konferans, seminer, staj ve danışmanlık faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Yasal mevzuat, teknik literatür ve yasa uygulayıcılara ilişkin materyallerin paylaşımı ve eğitim alanlarında işbirliğine gidilmesi kararlaştırılmıştır (EUROPOL ^{VII}, 08.05.2014).

EGM, EUROPOL'e üyelik çalışmaları kapsamında AB üyesi ülkelerle pek çok alanda eşleştirme projelerini de tamamlamıştır. Bunlardan bazıları;

- 2003 yılında İspanya ile Türk Polisinin denetime açıklığının ve etkinliğinin geliştirilmesi çalışması,
- 2003 yılında Almanya ile suç delillerinin bilimsel yöntemlerle analiz kapasitesinin geliştirilmesi çalışması,
- 2003 yılında Almanya ile insan ticareti ile mücadele kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi çalışması,
- 2003 yılında Almanya ile kara paranın aklanması, suçun mali kaynakları ve terörizmin finansmanı ile mücadelenin güçlendirilmesi çalışması,
- 2004 yılında Almanya ve Macaristan ile sınır polisliği için eğitimlerin geliştirilmesi,
- 2005 yılında İngiltere ile kolluk şikâyet mekanizmasının geliştirilmesi ve bağımsız bir Kolluk İnceleme Komisyonunun kurulması çalışması,
- 2005 yılında Hollanda ile INTERPOL, EUROPOL ve Sirene Daire Başkanlığında kurulu bulunan irtibat bürosunun (Türk Milli Bürosu) güçlendirilmesi çalışması,
- 2006 yılında Almanya ile menşe ülke ve iltica bilgi sisteminin kurulması çalışmalarıdır (www.abgs.gov.tr/files/Eslestirme adresinden aktaran Bilek:2009).

AB Konseyinin 1981 tarihli Kişisel Verilerin Korunmasına dair sözleşme, TBMM tarafından henüz imzalanmamıştır. Türkiye’de, sözleşme eşdeğerinde bir koruma kanunu da mevcut değildir. EUROPOL, AB ülkelerinin oluşturduğu bir kurumdur. Her ne kadar üçüncü ülke ve kuruluşlarla irtibat içinde olsa da Türkiye’nin AB üyeliği olmadığı için Türk Polis Teşkilatı ile EUROPOL arasındaki işbirliği henüz operasyonel düzeye getirilememiştir.

3.4.Türkiye-INTERPOL İlişkileri

Türkiye, INTERPOL’ün kurulmasından çok kısa bir süre sonra 1930 yılında üye olmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 08.01.1930 yılında imzaladığı 8761 sayılı kararname ile başlayan üyelik ile birlikte kurulan Milli Merkez Büro, 2005 yılında EGM bünyesinde yapılan yapısal değişiklikle INTERPOL-EUROPOL-Sirene Daire Başkanlığına dönüştürülmüş ve işbirliği çalışmaları bu daire başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir (Çelik vd.2013:35). Daire, INTERPOL Veri Tabanı ile bağlantı içindedir. INTERPOL’ün en çok bilinen çalışması olan ‘bültenlere’ bilgi akışları bu birim tarafından yerine getirilmektedir.

INTERPOL Merkezinin milli bürolardan gelen bilgiler ışığında hazırladıkları bültenler sonucu ele geçirilen ‘aranan şahısların’ iade prosedürleri EGM bünyesindeki bu daire tarafından yerine getirilmektedir. INTERPOL bültenleri ile haklarında uluslararası arama kararı bulunup yakalanan şahısların, soruşturmanın yürütüldüğü devletlere iade işlemleri sürecinde Türkiye açısından bir takım aksaklıklar söz konusudur. Bu aksaklıklar özellikle siyasi sığınma, vatandaşlık, adil yargılanma hakkı ihlali, işkence ve siyasi suçlar gibi konularda meydana gelmektedir. Tampere Zirvesinde alınan kararlardan bir tanesi olan EUROJUST’ın kuruluş amaçları arasında Avrupalı devletlerin ceza hukuku alanında tanım birliği oluşturma ve ceza kanunlarını birbirine yakınlaştırma çalışmaları da öngörülmüştü. Türkiye’nin EUROJUST’ın dışında kalması sebebi ile oluşan suç tanımları ve cezalar arasındaki farklılıklar, bu problemin başlıca sebebi olarak görülebilmektedir. Türkiye, yaşadığı bu aksaklıklara rağmen iade işlemlerine işbirliği çerçevesinde karşılık vermektedir. Türkiye, INTERPOL merkezinde üç üst düzey polis yetkilisi tarafından temsil edilmektedir.

3.5.Türkiye'nin BM Polis Misyonları Çalışmaları

Türk Polis Teşkilatı'nın bu alandaki ilk görevi 1996 gerçekleşmiştir. BM Genel Sekreterliği tarafından BM Türkiye Daimi Temsilciliği aracılığı ile Türkiye'ye iletilen teklif, EGM tarafından değerlendirilmiş ve 30 kadar Türk Polisi, BM'in koordinesinde Bosna-Hersek'te Kurulu bulunan Uluslararası Polis Görev Gücü'nde (UNIPTF) görev almak üzere gönderilmiştir (Çelik vd.2013:98). Bu başlangıç görevi ile birlikte 2003-2006 yılları arasında BM Polis Misyonlarına en çok katkı sağlayan ilk 10 ülke arasında yer almıştır. (Gruen,2006:435) 2014 Eylül ayı itibari ile bu alandaki sıralamada 26'ncı Türkiye, BM Barışı Koruma Misyonlarında görev yapmak üzere 1996-2014 Eylül arasında toplam 2953 polis görevlendirmiştir.

Aşağıdaki tablo yıl içinde görevlendirilen ortalama polis sayıları esas alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 1. BM Misyonlarında Görevlendirilen Türk Polisi Sayısı

BM MİSYONLARINDA GÖREVLENDİRİLEN POLİS SAYILARI	
YIL	POLİS SAYISI
1996	30
1997	30
1998	30
1999	80
2000	139
2001	166
2002	172
2003	178
2004	259
2005	262
2006	231
2007	231
2008	264
2009	172
2010	157
2011	141
2012	156
2013	157
2014 Eylül	98
TOPLAM	2953

Kaynak: Birleşmiş Milletler^{IX} Resmi Web Sitesinden hesaplanmıştır 15.10.2014

Türk polisi, BM'nin halen devam eden 16 misyonunda çoğunlukla Kosova, Haiti, Fildişi Sahilleri, Demokratik Kongo, Güney Sudan, Sudan-Darfur, Liberya, Doğu Timor ve Afganistan'da görev almaktadır. Türkiye, BM ve BM çatısı altında faaliyet gösteren İhtisas Kuruluşları ile üst düzey işbirliği içindedir. BM Terörizmle Mücadele Uygulama Görev Gücü ve yine BM Uyuşturucu Suç Ofisi ile işbirliği çalışmaları yapılmaktadır.

Yapılan bu görevlendirmelerin mantığında, güvenlik anlayışının yalnızca ulusal sınırlar ile kısıtlı olmadığı algısı bulunmaktadır. Küreselleşme sonucunda, bir bölgede yaşanan çatışmaların, sınırı olmasa dahi diğer devletleri de etkilediği bir gerçektir. Yine küreselleşen dünyanın güvenlik algısı plüralist bir anlayışa bürünmekte ve müdahaleler ortak güvenlik algısı kapsamında gerçekleşmektedir.

Bu misyonlarda yapılan görevlendirmeler doğrultusunda Türk Polisi hem diğer ülke polislerinin kullandıkları yöntemler ve çalışma şekilleri hakkında bilgi sahibi olmakta, hem de görev yapılan ülkenin polis teşkilatı ile kurulan yakın ilişki sonrasında karşılıklı eğitim faaliyetlerine katılabilmektedirler. Türk Polisinin BM Barışı Destekleme ve Koruma Operasyonları çerçevesinde yürüttüğü polis misyonlarına katılım durumu Temmuz 2013 itibari ile aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Türkiye'nin BM Polis Misyonlarına Destek Tablosu

BM Polis Misyonları		
1	Fildişi Sahilleri	12
2	Haiti	17
3	Liberya	23
4	Güney Sudan	16
5	Sudan-Darfur	79
6	Kongo	13
7	Libya	2
8	Kosova	1
Toplam		163

Kaynak: EGM Uluslararası Polis İşbirliği Strateji Belgesi, Eylül 2013

BM'nin Barışı Koruma Misyonlarına Türk Polis unsurlarının katkısı EGM Dış İlişkiler Daire Başkanlığınca koordine edilmektedir.

Küresel ölçekte güvenliğin sağlanması ve sürdürülebilmesi adına yapılan bu polisiye işbirliği çalışmaları, ortak güvenlik algısı etrafında hareket edebilme niyetini pekiştirmektedir. Neo-liberal teori kapsamında, bir alanda işbirliği başladıktan sonra tüm tarafların avantaj temin etmesi ve karşılıklı güvenin tesis edilmesi, o işbirliğini kalıcı ve sürdürülebilir kılmaktadır. Ülkelerin birbirlerine olan karşılıklı güvenlerini artırmakta ve polis teşkilatlarına birbirlerinin bilgi ve tecrübelerinden istifade edebilme şansı tanımaktadır. Neo-liberal teorinin uluslararası kurumlara atfettiği faydaları, küresel çapta en büyük hükümetler arası işbirliği organizasyonu olan BM, üyeleri için sağlamaktadır. BM, güvenlik alanında gerçekleştirdiği işbirliği çalışmaları kapsamında, taraflar için ortak çıkar alanları oluştururken çatışma risklerini de minimize etmekte ve olası operasyonlarda da çatışma maliyetlerini düşürmektedir. Siyasal sorumlulukları taraf devletler üzerinde dağıtırken, sorumluluğun ve çıkarların devamlılığı noktasında yarattığı güven duygusu ile de, küresel kurumsallaşma çalışmalarına örnek teşkil etmektedir. Mearsheimer'e göre, uluslararası işbirliği önündeki iki büyük engel olan nispi kazanç yaklaşımı ve aldatma-aldanma riskleri, BM benzeri IGO'ların çalışma mantığı çerçevesinde birer engel olmaktan çıkmaktadır. Türkiye de, bölgesel ve küresel hedefleri doğrultusunda, en büyük küresel IGO olan BM çatısı altında, bu işbirliği faaliyetlerine katılmaktadır.

3.6.Türkiye'nin AB Polis Misyonları ve AGİT Çalışmaları

AB Polis Misyonlarının görevli personel kaynakları ilk olarak üye ülkeler tarafından karşılanmaktadır. İhtiyaç halinde AB aday ülkelerinden, NATO üyesi ülkelere ve AGİT üyesi ülkelere de destek talep edilmektedir.

Türkiye'nin AB'nin polis misyonlarına personel desteği ilk AB polis işbirliği görevi olan Bosna-Hersek misyonu ile başlamıştır. 2013 Temmuz ayı itibari ile AB Kosova Polis Misyonunda 62, Bosna Hersek Polis Misyonunda 3 olmak üzere toplam 65 polis ile destek sağlamaktadır (Çelik vd.,2013:114).

Dünyanın en büyük bölgesel güvenlik kuruluşu olan AGİT ile Türkiye'nin işbirliği, 1975 yılında imzalanan Helsinki Nihai Senedi ile başlamıştır. Kurum yalnızca Avrupa kıtasında değil, dünyanın değişik bölgelerinde güvenlik işbirliği çalışmaları yapmaktadır. Bu doğrultuda Gürcistan, Erivan, Bakü, Özbekistan, Astana, Bişkek, Tacikistan, Aşkabat, Sırbistan, Üsküp, Arnavutluk, Kosova, Karadağ, Viyana ve

Ukrayna, kurumun görev yaptığı yerlerden bazılarıdır. Türk Polisinin 2011 Temmuz ayı itibari ile AB ve AGİT Misyonlarındaki görev dağılımı şu şekildedir.

Tablo 3. Türkiye'nin AB ve AGİT Misyonlarında Destek Tablosu

AB ve AGİT MİSYONLARINDA TÜRK POLİSİ		
1	Bosna-Hersek	1
2	Bosna-Hersek Karargâh	3
3	Kosova	7
4	Karadağ	1
5	Sırbistan	1
6	Azerbaycan	2
7	Kırgızistan	1
8	Makedonya	6
9	Viyana Karargâh	1
10	Kosova Karargâh	62
Toplam		85

Kaynak: Çelik vd.2013:115

BM Misyonlarında olduğu gibi görev alınan ülkeler ve personel destek sayıları, görevlendirilen kurumların yaptıkları değerlendirmeler ile zaman zaman değişmektedir. Görev alınan yerler, kimi zaman da kurumların diğer işbirliği kurumları ile yaptıkları değerlendirmeler sonucu el değiştirebilmektedir. Örneğin Kosova Misyonu, BM Misyonu olarak başlamışken bir süre sonra AGİT'e devredilmiş ve personel görevlendirmesi bu çatı altında yapılmıştır.

1998 yılından bu yana EGM tarafından personel desteği sağlanan AGİT Misyonlarındaki sayısal durum Temmuz 2013 itibari ile aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. Türkiye'nin AGİT Polis Misyonlarına Destek Tablosu

AGİT Misyonları		
1	Azerbaycan	1
2	Makedonya	4
3	Tacikistan	1
4	Kosova	4
5	Kırgızistan	1
Toplam		11

Kaynak: EGM Uluslararası Polis İşbirliği Strateji Belgesi, Eylül 2013

Türkiye için AGİT, bölgesel çapta en büyük güvenlik işbirliği kuruluşu olarak son derece önemlidir. BM'nin sahip olduğu otoriteye paralel olarak yaptığı çalışmalarla önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Türkiye için de, AGİT çatısı altında özellikle

Balkanlarda ve Türk Cumhuriyetlerinde görev alınıyor olması, bu bölgelerde yaşayan halklarla olan tarihi yakınlık ilişkilerini olumlu etkilemektedir.

3.7.Uluslararası Eğitim Faaliyetleri

Türk Polis Teşkilatı (EGM) ile diğer ülkeler arasında karşılıklı olarak imzalanan protokoller çerçevesinde, polis çalışmaları kapsamında eğitim ya da yapılandırma ihtiyacı olan ülkelere yönelik eğitim programları hazırlanmıştır. Bu programlar uygun görülen yabancı personelin Türkiye'ye gelerek eğitim alması ya da EGM görevlisi uzman personelin ihtiyaç duyan ülkelerde geçici olarak görevlendirilmeleri ile uygulanmaktadır.

2011 yılında 3555 yabancı personele, 2012 yılında ise 4698 yabancı personele eğitim desteği sağlanmıştır. Uygulanan bu programlar Türk Polis Teşkilatı'nın uluslararası polislik hizmetlerinin yerine getirilmesinde üstlendiği rolün bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.7.1.Temel Polislik Faaliyetleri

EGM, uluslararası polislik eğitim çalışmaları kapsamında, diğer ülke devletlerinin polis teşkilatlarına da polislik eğitimleri vermektedir. Bu kapsamda Temmuz 2013 yılından itibaren 497Afgan polis amirine 6 ay süre ile temel polislik eğitimi verilmiştir.

Aynı eğitim Libya Polis Teşkilatının 817 personeline verilmiş, Somali Polis Teşkilatına yönelik yapılandırma ve eğitim faaliyeti devam etmektedir.

3.7.2.Lisans Düzeyi Eğitim Faaliyetleri

EGM, 1991 yılından itibaren 2013 yılına kadar, çoğunluğu Türk Cumhuriyetlerinden olmak üzere toplam 20 ülkeden 778 öğrenciye Polis Akademisi Başkanlığı'nda eğitim imkânı sunmuştur. Bu eğitimi bitiren öğrenciler mezun olduktan sonra kendi ülkelerinde üst düzey polis yetkilileri olarak göreve başlamışlardır. Bununla birlikte yine 2013 Temmuz ayına kadar 12 ülkeden 10 öğrenci Yüksek Lisans Eğitimlerini tamamlamış ve halen 12 ülkeden 57 öğrenci de bu eğitime devam etmektedir. EGM'nin bu eğitim çalışmaları, polis teşkilatları arasında yapılan karşılıklı protokoller çerçevesinde yapılmaktadır.

3.7.3.Uzmanlık Eğitim Faaliyetleri

EGM, Uluslararası Polislik Eğitim faaliyetleri kapsamında verdiği temel hizmetlerin yanı sıra, uluslararası polis işbirliklerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan uzman personelin eğitimi noktasında da bir takım eğitim faaliyetleri gerçekleştirmektedir. İstihbarat Akademisi, Suç Araştırması ve Soruşturması Eğitim Merkezi, Siber Suçlar Eğitim ve Araştırma Akademisi ve Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi gibi eğitim merkezleri, kimi zaman ülke içinde, kimi zaman da ülke dışında uzman eğitim desteği sağlamaktadır.

Bu uzmanlık eğitimlerinden en önemlisi, 26 Haziran 2000 tarihinde ülkemiz ile BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi ile imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde kurulan Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi'dir. 2001 yılında BM tarafından en başarılı proje seçilen merkez 2012 yılına kadar 22 ayrı ülkeden 1810 polise uzman eğitimi vermiştir.

3.8.Türkiye'nin Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Çerçevesindeki Diğer Faaliyetleri

Türkiye Uluslararası Güvenlik Çalışmaları çerçevesinde, özellikle AB'ye üyelik konularında yoğun çalışmalar yapmıştır. İçişleri alanında AB Mevzuatına uyum alanında EGM doğrudan katkı sağlamıştır. KOB çerçevesindeki çalışmalar, kolluk uygulamalarında değişimlere sebep olmuştur. AB Komisyonu tarafından incelenen ilerleme raporlarında eleştirilen hususlar doğrultusunda Türk Polisi'nin yaptığı yeniden düzenleme çalışmaları, hem kolluk uygulamalarında AB standartlarının yakalanması hem de uluslararası polis işbirliklerine katkı noktalarında önemli oranda bir gelişme sağlamıştır. 2003 yılında oluşturulan Reform İzleme Grubu Toplantılarına, İçişlerini ilgilendiren terörle mücadele, yolsuzlukla mücadele, organize suçlarla mücadele ve uyuşturucu ile mücadele başta olmak üzere EGM tarafından üst düzeyde katılım sağlanmaktadır.

AB'ye bağlı diğer bir kurum olan Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX) tarafından kolluk alanında idari değişim ve geliştirmelere dönük olarak verilen desteklerden de faydalanılmaktadır. Bu çerçevede 2003-2012 yılları arasında EGM, 20

AB üyesi devletin polis teşkilatına 143 adet çalışma ziyareti gerçekleştirmiş ve bu toplantılara toplam 568 personel katılımı sağlanmıştır.

Bu çalışmalar çerçevesinde ülkemizde görev yapan yabancı ülke polis temsilcilerine karşılık olarak 2013 Temmuz ayı itibari ile toplam 23 ülkede 24 Emniyet Müşaviri, 1 Emniyet Ataşesi görev yapmaktadır. Buna ek olarak Almanya’da 2, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde 1, Gürcistan’da 1, Kırgızistan’da 1 ve INTERPOL Merkezinde 3 Polis görevlisi de Emniyet Teşkilatı İrtibat Görevlisi olarak görev yapmaktadır (EGM, Polis İşbirliği Strateji Belgesi-Eylül 2013).

Türkiye, ihtiyaç duyulan konularda diğer ülke polis teşkilatları ile operasyonel işbirliğinin dışında da bir takım işbirliği çalışmalarında bulunmuştur. Kimi zaman karşılıklı eğitim ve kimi zaman bilgi paylaşımı konularında olan bu işbirliği çalışmaları, karşılıklı olarak protokollere bağlanarak faaliyete geçmiştir.

EGM’nin, 2013 Temmuz ayı itibari ile karşılıklı olarak faaliyete geçirdiği işbirliği çalışmalarının tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Antlaşma Türlerine Göre Dağılım Tablosu

HUKUKİ METİNLER TABLOSU			
ANTLAŞMANIN TÜRÜ		ÜLKE SAYISI	GENEL TOPLAM
1	Antlaşma	68	134
2	Protokol	54	152
3	Mutabakat Zaptı	43	107
4	Toplantı tutanağı	59	283
5	Görüşme Tutanağı	19	62
6	Ortak Niyet Bildirisi	37	84
7	Sözleşme	16	17
8	Sürücü Belgesi Antlaşması	3	3
9	Dostluk Antlaşması	10	10
10	Eylem Planı	2	2
TOPLAM		90	854

Kaynak: EGM Uluslararası Polis İşbirliği Strateji Belgesi, Eylül 2013

Türkiye, fiilen katıldığı ve destek verdiği uluslararası polis işbirliği kuruluşları ile çalışmaları çerçevesinde yurtdışına hem kolluk desteği, hem de koordinasyonu sağlayarak çalışmalara yön verecek nitelikte personel görevlendirmektedir. Karşılıklılık çerçevesinde ve ihtiyaç noktasında diğer ülkelerin polisleri de ülkemizde irtibat ve

koordinasyon görevi yapmaktadır. Aşağıdaki liste 2013 Temmuz itibari ile Türkiye’de görev yapan yabancı polis sayılarını göstermektedir.

Tablo 6. Türkiye’de Yabancı Ülke İrtibat Görevlilerinin Sayısal Dağılımı

YABANCI POLİS İRTİBAT GÖREVLİLERİ					
	ÜLKE	ANKARA	İSTANBUL	AKREDİTE	TOPLAM
1	ABD	19	8		27
2	Almanya	2	2		4
3	Arnavutluk		1		1
4	Avusturya			2	2
5	Azerbaycan	1			1
6	Belçika		1		1
7	Bulgaristan	1			1
8	Çin	2			2
9	Fransa	3	1	1	5
10	Hollanda	1			1
11	İngiltere	3	3	1	7
12	İran	1			1
13	İspanya	2			3
14	İsrail			1	1
15	İtalya	1	1		2
16	Japonya	2	1		3
17	Kanada	1		1	2
18	Kazakistan	1			1
19	Macaristan	1			1
20	Nordik Ülkeleri	1	1		2
21	Rusya	2			2
22	Sudan	1			1
23	Suudi Arabistan	1			1
24	Ukrayna	2			2
	TOPLAM	48	19	6	74

Kaynak: EGM Uluslararası Polis İşbirliği Strateji Belgesi, Eylül 2013

3.8.1. Avrupa Polis Şefleri Görev Gücü Faaliyetleri

EGM, 1999 yılında Tampere Zirvesi’nde alınan kararlar kurulan ve Europol ile işbirliği halinde çalışan Avrupa Polis Şefler Görev Gücünün düzenlediği toplantılara 2001 yılından bu yana üst düzeyde katılmaktadır. Taraf ülkelerin polis teşkilatlarının en üst düzey yetkililerinin bilgi, tecrübe ve suçla mücadelede yeni stratejilerini paylaştığı bu toplantılar, EGM’nin uluslararası alanda içinde bulunduğu bir diğer faaliyettir.

3.8.2.Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) Faaliyetleri

Örgüt 1993 yılında kurulmuş olup 1995 yılından bu yana AB’de ve üye ülkelerde uyuşturucu ile mücadele ve uyuşturucu bağımlılarını izleme ve bu mücadeleye destek amacı ile çalışmalar yapmaktadır. Türkiye de bu örgüte üyedir ve işbirliği noktasında 2002 yılında EGM bünyesinde Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Merkezi (TUBİM) kurulmuştur. TUBİM, EMCDDA’nın resmi ulusal temas noktasıdır.

3.8.3.Ülkelerle Yapılan İkili Çalışmalar

Türkiye, 2000 yılında Yunanistan ile karşılıklı işbirliği görüşmelerine başlamış ve bu doğrultuda 2004 yılında Yolsuzluk, Dolandırıcılık ve Kara Para Aklanması ile ilgili ortak bir seminer düzenlemiştir.

Fransız Polis Teşkilatı ile 2005 yılında yapılan görüşmelerde insan ticareti ile mücadelede polisiye tedbirlerin geliştirilmesi, yasadışı göç konularında tedbirlerin artırılması, suç önleme, suç ve suçlu analizi ve suç soruşturma tekniklerinde eğitim işbirliği ve çocuklarda uyuşturucu maddelerin kullanımının önlenmesi konularında işbirliği içinde çalışılması konularında mutabakata varılmıştır.

İngiltere ile 2004 yılında yapılan protokol çerçevesinde polis teşkilatlarının karşılıklı olarak incelenmesi ve eğitimcilerin eğitilmesi konularında işbirliği projesi uygulanmıştır. Proje kapsamında en iyi polisiye uygulamaların karşılıklı değişimi yapılarak üst düzey polislik standartlarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu örneklerden görüldüğü üzere Türk Polisi, Türkiye henüz AB’ye tam üye olmamasına rağmen gerçekleştirdiği faaliyetleriyle hem uluslararası standartları yakalamakta hem de bu alanda işbirliği çalışmalarına üst düzeyde katılım sağlayarak ulusal ve uluslararası bilgi ve becerisini ortaya koymaktadır.

3.9.Türkiye’nin Uluslararası Güvenlik Organizasyonlarına Uyum Sorunları

1999 yılında Helsinki’de Türkiye’nin aday ülke olduğunun ilanı ile başlayan görüşmeler çerçevesinde Türkiye’nin hazırladığı KOB’larda bulunan ve İçişleri alanındaki unsurları kapsayan görüşmeler, Türk Polis Teşkilatı’nın da kendisini hızla geliştirmesini sağlamıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de yaşanan El Kaide saldırıları

sonrasında, güvenlik meselelerinin ve işbirliğinin yeniden uluslararası platforma taşınması, Türkiye'nin terörle mücadele alanında yakalamak istediği uluslararası desteğin sağlanmasında önemli rol oynamıştır.

Türkiye gerek uluslararası polis işbirliği örgütlerine üyelik ve üyelik çalışmaları gerekse de karşılıklı işbirliği protokolleri çerçevesinde uluslararası platformda başarılı çalışmalar yapmakta ve misyonlara personel desteği sağlamaktadır. Ancak tüm bu çalışmalara rağmen genel bir takım problemler sebebi ile işbirliklerinde hedeflenen neticelere ulaşılamamaktadır.

3.9.1.Polis İşbirliğini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Uluslararası polis işbirliklerinde başarının yakalanması ve devamlılığın sağlanması zaman almaktadır. İşbirliği ilişkilerinin zaman zaman kesintiye uğraması ya da durması olağan karşılanmaktadır. İşbirliklerinde aksamaya sebep olan unsurlar şunlardır;

İlk olarak, devletler bu işbirliğinin tarafları olmalarına rağmen bilgi paylaşımı konularında geleneksel egemenlik kaygıları ile hareket edebilmektedirler. Devletler, uluslararası platformda kısmen de olsa varlığını devam ettiren güvensizlik sebebi ile ve Realist bir yaklaşım çerçevesinde, korumacı bir tavır içinde hareket edebilmektedirler. Bu güvensizlik durumunda, paylaşılan bilgilerin paylaşılan devlet ya da kurumlarca iyi niyetten uzak bir şekilde kullanılabilmesi riski öngörülmektedir. Bu durum o devletin sahip olduğu şeffaflık politikaları ve gizlilik anlayışı ile de ilgili olabilmektedir.

Ayrıca, polis işbirliği amacı ile kurulan örgütler bir tarafa, BM ve NATO gibi küresel hükümetlerarası örgütler dahi, ayrı birer varlıkları ve egemenlikleri olmadıkları gerekçeleri ile Realistler tarafından bağımsız etki kapasiteleri sınırlı aktörler olarak ele alınmaktadır. Realist teoride devletler, güç ve egemenliği öncelikli konular olarak görmektedirler. Devlet egemenliğinin bir kısmının, özellikle güvenlik ile ilgili olanların, işbirliği örgütlerine devredilmesi, kabul edilebilir bir durum değildir. Realistlere göre, istikrarsızlık zamanlarında işbirliği söz konusu olduğunda, ancak geçici ittifaklar mümkün görünmektedir. Bu durumda dahi taraf devletlerin, kendi güvenliklerini kendilerinin sağlayabilecekleri noktaya ulaştıklarında bu ittifakların dağılacağı öngörülmektedir.

Adalet ve İçişlerindeki işbirlikleri sebebi ile pek çok konu topluluk metodu ile çözülmeye çalışılmaktadır. Bu noktada bazı devletler ceza ve adalet sistemlerindeki kısmi farklılıklar sebebi ile bu sorunlara topluluk boyutunda çözüme yanaşmamaktadırlar. Ulusal ceza hukukun uygulanması kimi zaman siyasi iradenin gücü ile eşdeğer görülebilmektedir (Denza,2002:64).

Polis işbirliği, konularında uzmanlaşmış personelin, en alt düzeyden en üst düzeye kadar bulunması gereken bir özellik olarak işbirliğinde başarı oranını arttırmaktadır. Uzman personel eksikliği, işbirliğini sekteye uğratan bir diğer unsurdur.

Polis işbirliği konuları kimi zaman gizlilik derecesine sahip konuları içermektedir. İşbirliği yapılan örgüt içinde gizli olarak ele alınması gereken konuların, usule uygunluk denetimlerinde, her unsurun şeffaf olması gerektiği prensibi ile hareket edilmesi halinde yapılan bu gizli soruşturmaların açığa çıkması riski ortaya çıkacak ve soruşturmanın selametine olumsuz yansımaya sebep olacaktır. Ya da tam tersi olarak açıktan ve şeffaf olarak yürütülmesi gereken bir soruşturma, gereksiz yere gizlilik koruması altına alındığı takdirde tarafsız denetimden kurtulmuş olacaktır. Bu sebeple konunun önemine uygun olmayan denetim mekanizmaları ya da gizlilik kararları, devletlerin arzu ettikleri tarafsız ve hukuki soruşturmaların gerçekleşmesi noktasında, soruşturmaya dair önemli hususların soruşturmacı örgüt ile paylaşılmasının önüne problem olarak çıkabilmektedir.

Karşılıklı güveni olumsuz etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Tarafların polislik sistemlerindeki farklılıkların, işbirliği çalışmalarının aynı düzeyde ilerlemesinde farklılıklara sebep olması,
- İletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelere rağmen zamanında bilgi aktarımının yapılamaması,
- Bir polis teşkilatının siyasi baskılar altında çalışıyor olması sebebi ile elde edilen istihbarat ya da bilginin güvenilirliğinin şüphe uyandırması,
- Polisin bağlı olduğu siyasal kurumların güvenlik algılarının Realist yaklaşımın unsurları çerçevesinde sınırlı kalmasıdır.

İşbirliğini aksatan bir diğer sebep etkili olma sorunudur. Kurulan üst çatıya, çatıya bağlı faaliyet gösteren ulusal ofislere ve doğru şekilde analiz edilerek uygulayıcı birime

ulaştırılan bilgilere rağmen işbirliğinin öngördüğü ve ortak faydayı sağlayacak sonuca ulaşılmayabilmektedir. Bu etkili operasyon eksikliği, işbirliği örgütlerinde bir 'izleme merkezi' oluşturulmasının gerekli olduğu sonucunu doğurmaktadır (Apap,2004).

3.9.1.1. Mevzuat Eksikliği ve Ulusal Hukuk Farklılıkları

Polis İşbirliğini istenilen verimlilikte yürütmek, işbirliğini oluşturmaktan daha zordur. Çatı örgütün oluşmasında bir araya gelebilen devletler, örgütün pratikteki faaliyetleri karşısında yapmaları gereken mevzuat değişikliklerinde geride durmaktadırlar. Maastricht Antlaşması'nın üçüncü sütununda yer alan Adalet ve İçişleri alanındaki protokoller, çok az üye devlet tarafından imzalanmıştır. İşbirliğinin tüm taraflar için ortak fayda getirebilmesi için oluşturulan detaylı mevzuat, kimi zaman karmaşıklık kimi zaman da siyaseten öngörülememesi sebebi ile üye ülkelerin ulusal mevzuatlarında tam olarak yerini alamamıştır.

Ulusal hukuklarda soruşturma evrelerindeki (gözaltı ve soruşturma süreleri) ve ceza sürelerindeki farklılıklar ve adli yargılama standartlarındaki farklar, polisiye işbirliğinin işleyişinde ve sonucunda ortak beklentileri karşılayamamaktadır. Avrupa hukukunun yasal bir bağlayıcılığının olmaması, işbirliğinde söz konusu sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

3.9.1.2. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

İşbirliğiyle elde edilen bilgiler sonucunda varılan uygulama evresinde, kolluk kuvvetlerinin hatalı uygulamaları, işbirliğine sekte vuran bir diğer etkidir. Ateşli silahların gereksiz kullanımı, toplumsal olaylara müdahaledeki aşırılıklar, yasadışı göçmenlere uygulanan prosedürler, işbirliği desteği sağlayan taraflar arasında problemlere sebep olmaktadır. İşbirliği uygulayıcılarının uzman ve eğitimli personel olmasının gerekliliği bu noktada kendisini göstermektedir.

Uygulayıcı polis teşkilatının diğer taraf polis teşkilatının samimiyet ve dürüstlük yaklaşımını sorgulaması sonucu edindiği olumsuz bakış da, istihbarat toplanmasının ve sonuca dönük faaliyetlerinin sorgulanmasına sebep olmaktadır. Elde edilen istihbaratın, ulusal çaptaki uygulamalarda meydana gelen hatalar sebebi ile istihbarat ve analiz merkezlerine zamanında ulaştırılmaması durumunda da problem ortaya çıkmaktadır. Çünkü zamanında ulaştırılmayan istihbaratın hiç bir hükmü bulunmamaktadır.

3.9.1.3. Ortak Politika Uygulamadaki Güçlük

Uluslararası bir örgütün üyesi olan ülkeler, işbirliği örgütünün çalışma konuları dâhilinde, üye olmayan bazı devletlerle bir takım bölgesel siyasi ilişkileri doğrultusunda farklı işbirliği faaliyetlerinde bulunabilmektedirler. Bu halde, lokal siyasi konjonktür ile örgütün genel siyasi hedefleri arasında bir uyumsuzluk yaratabilmekte ve örgüt içinde de çatışmalara yol açabilmektedir. Böyle bir çatışma durumunda örgüt tarafından üye olan devlete ya da bu üye devletle ilişki içinde bulunan devlete yönelik uygulanması muhtemel yaptırımlar da, örgüt içinde çatışmanın büyümesine sebep olabilmektedir. Devletler her ne kadar güvenlik ve tehdit konusunda ortak bir noktada buluşabiliyor olsalar da, işbirliği konuları kendi ulusal egemenliklerini ve çok yönlü politikalarını ilgilendirdiğinde farklı politikalar üretebilmektedirler.

İstihbarat toplanması çalışmalarında yapılan işbirliğinde ortak bir standardın yakalanması oldukça güçtür. Bilgilerin toplanma yöntemlerinden, bilginin doğrulanmasına kadar pek çok konuda ulusal standartlar da dâhil olmak üzere uluslararası ortak bir standart belirlenmesi oldukça zordur (Born,2007:4).

Üyelik noktasında, yeni üye ve eski üyeler arasındaki bir takım sorunlar da işbirliğine engel olmaktadır. Örgüte yeni üyeler her ne kadar asgari standartları yerine getirmiş olsalar da, yolsuzluk, aşırı milliyetçi siyaset, değişen ulusal hükümetlerin siyasi algıları gibi sebepler, yolsuzluk, iltica, serbest dolaşım gibi konularda ortak politikanın uygulanmasında engel teşkil etmektedirler.

3.9.1.4. AB Dönem Başkanlıkları Değişiminden Kaynaklı Sorunlar

Özellikle EUROPOL ile ilgili olmak üzere, AB dönem başkanlığının altı aylık sürelerle değişmesi sebebi ile her dönem başkanının işbirliklerine dönük politikasının farklı olması sorun yaratan bir diğer etkidir. Dönem başkanlarının kimi zaman siyasi kaygıları kimi zaman da kendine has politikaları uygulama isteği, işbirliği konusunda takip edilmesi gereken politikaların aksamasına sebep olabilmektedir. Başkanların AB Dönem Başkanlığı boyunca izledikleri politikaları, ulusal hükümetlerinde ve kendi ülkelerinde siyasi sonuçlar doğurabilmektedir. Kendi ülkelerinin AB'den beklentileri ve AB üye devletlerinin ihtiyaçları arasında kalan başkanların tavırları, tüm işbirlikleri gibi polisiye işbirlikleri için de etkileyici bir faktör olmaktadır.

3.9.1.5. Denetim Problemi

Polisiye işbirliğinin pratiğinde temeli oluşturan istihbarat ve bilgiler, ulusal birimlerden derlenip örgüt tarafından analiz edilmektedir. Bu bilgiler üzerinde yapılan çalışmalar, bir noktadan sonra ulusal denetim birimlerinin dışında kalmaktadır. Bu çalışmaların ulusal denetimden uzak olması, işbirliğini olumsuz etkileyen bir diğer faktördür. Ulusal kamuoyları, kendi teşkilatlarınca toplanan bilgilerin uluslararası örgüt tarafından suiistimal edildiğini düşünebilmektedir. Kamunun baskısı karşısında kimi zaman etkisiz kalan yetkililer, denetimde yaşanan bu durum karşısında yine işbirliğine olumsuz bakabilmektedirler.

Denetimde, güvenlik ile kişi ve bilgi mahremiyeti arasındaki dengeyi kurmak çok önemlidir. Daha fazla güvenlikle birlikte daha çok işbirliği gerekmektedir. İşbirliği zorunluluğu karşısında kişisel verilerin korunması hükümlerinin ihlal edilmesi, siyasi baskılar sebebi ile denetimin yetersiz kalması sonucunda kamu baskısı ortaya çıkmaktadır. Bu baskı, işbirliğinin yapılmasında bir sorundur (Aldrich,2004:734).

3.9.1.6. Karşılıklılık İlkesi

Polis işbirliğinde bazı durumlarda, tarafları harekete geçirecek acil bir durum olmadığı hallerde bile taraf devletler birbirleri ile istihbarat ve bilgi paylaşabilmektedirler. Ancak bu durumda, taraflar birbirlerine bilgi sağlama noktasında zorunluluk hissetmektedirler. Böyle bir durumda ise teknolojik açıdan güçlü olan ve zengin istihbarat kaynaklarına sahip olan devlet bir süre sonra bu alanlarda zayıf olan devlete istihbarat akışını azaltacak ve kesecektir. Bu durum, istihbaratı elinde tutan devlet tarafından diğeri aleyhinde kötü niyetli olarak kullanılabilir bir koz olarak anlaşılabilir (Köseli,2010).

Sonuç ve Öneriler

Güvenlik, bireylerin, toplumların ve devletlerin en önemli ihtiyaçlarından. İnsanlar, toplum içinde yaşamaya başladığından bu yana kendi güvenliklerini sağlayabilmek adına bir takım önlemler alırken, devletler de içlerinde barındırdıkları toplumları, sınırlarını ve kendilerini koruyabilmek adına pek çok önlem almışlardır. Bu manada dış güvenlik askeri unsurlara bırakılırken iç güvenlik meseleleri de polis teşkilatları tarafından karşılanmıştır. 20.yüzyılın başlangıcı ile birlikte ise özellikle milliyetçilik akımlarının da etkisi ile yerel otoritelere karşı başkaldırı hareketleri ve anarşi olayları görünmeye başladığında, devletler arasında küçük çaplı polis işbirlikleri kurulmuş ve diğer ülkelere kaçan suçluların yakalanmasına çalışılmıştır.

Realist yaklaşım yaşanan siyasi ve askeri olayların da etkisi ile 20.Yüzyılın büyük kısmında, hâkim güvenlik algısını teşkil etmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının yaşanması, devletleri askeri anlamda güçlü olan devletin yanında durmaya sevk etmiştir. Güvenlik söz konusu olduğunda anlaşılan yegâne unsurlar sınırların güvenliği ve devletin bekası olmuştur. Askeri açıdan güçlenmek ve sınır komşusu devleti tehdit olarak görmek ve güvenliği silahlanarak sağlamak bu dönem için vazgeçilmez bir çözüm olmuştur. Uluslararası ilişkiler, ağırlıklı olarak askeri yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilen ilişkiler üzerinden şekillenmiştir. Bu dönemin uluslararası polis işbirliği çalışmaları açısından en önemli gelişmesi ise INTERPOL'ün kurulması olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce kurulan örgüt, yaşanan savaşların etkisi altında kalmış olması sebebi ile ancak savaşların ardından başlayan Soğuk Savaş döneminde etkili faaliyetlerine başlayabilmiştir. Teşkilat yapısında ulusal hükümetlerin ya da temsilcilerinin yer almaması sebebi ile olası siyasi etki ve baskıların olabildiğince minimize edilmeye çalışıldığı ilk örgüt olan INTERPOL, devletlerin de karşılıklı olarak birbirlerine güven duymaya başladıkları bir alan olmuştur.

20.Yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte dünyada teknoloji, iletişim ve ulaşım alanlarında yenilikler ve gelişmeler hız kazanmıştır. Uluslararası ilişkiler alanına bireyler ve sivil toplum kuruluşları da birer aktör olarak bu dönemde girmeye başlamıştır. Silahlanmanın güvenliği sağlamayacağını, diğer taraflar açısından bir tehdit unsuru olarak algılanacak olması sebebi ile güvensizlik yaratacağını savunan Neo-liberaller, diğer devletlerin birer tehdit unsuru olarak değil, işbirliği kurulacak taraflar olduğunu savunmuşlardır. Bu yeni

algı ile her alanda olduğu gibi polis işbirliği alanında da ihtiyaç duyulan oluşumu dile getirmişlerdir. Uluslararası güvenlik işbirliği, uluslararası kuruluşlar ve mutlak kazanç gibi kavramlar Neo-liberal teorisyenler tarafından literatürün önemli unsurları olarak ele alınmıştır. Devletleri barışçıl politikalarla birbirlerine yakınlaştırmak için ortak çıkarların bulunması gerekli olmuştur. Bu ihtiyaç ise kurulacak olan uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanacaktır. Neo-liberal teorisyenlere göre devletler arasında yapılan işbirlikleri hem karşılıklı güven unsurunu arttıracak hem de oluşan güven karşısında yeni işbirliklerinin de önünü açacaktır. Neo-liberal teorisyenlerin bu çalışmaları, yine bu dönemde ortaya konulan ‘ekonomik işbirliklerinin ve ortak ticaretin, güvenliği ve barışı sağlayacak bir unsur olduğu’ tezi gibi, ilerleyen yıllarda özellikle Avrupa kıtasında yapılan işbirliklerinin temelini oluşturmuştur. Söz konusu yaklaşım ortaya koyduğu tanım, unsur ve aktörlerle literatürün zenginleşmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Sosyal, teknolojik ve siyasal alanlarda yaşanan hızlı gelişmelerle birlikte küreselleşme sürecinde hızla ilerleyen dünyada, güvenlik alanında da değişimler yaşanmıştır. Güvenlik algısının şekillenmesinde en önemli faktör olan ‘tehdit’ unsuru, nitelik ve nicelik açılarından değişime uğramıştır. Tehdit kavramındaki değişim, güvenlik algılarının da değişimini zorunlu kılmıştır. Küreselleşme ile birlikte küresel suçlar kavramı güvenlik literatürüne girmiştir. Toplumların güvenliğinin sağlanmasında polislik uygulamaları ve polis işbirliği kavramları güçlenmiş ve polis işbirliği zorunluluk halini almıştır.

Özellikle de Soğuk Savaş sonrası dönemde, sınırların muğlâklaştığı, sermayenin ve bireylerin ülkeler arasında rahatça yer değiştirebildiği bir küreselleşme süreci söz konusudur. Küreselleşmenin sağladığı olanaklarla farklı bir niteliğe bürünen suç ve suçlularla mücadelede geleneksel güvenlik tedbirleri yetersiz kalmaya başlamıştır. Terörizmden uyuşturucuya, organize suçlardan bilişim suçlarına kadar pek çok alanda ulusal polis teşkilatları arasında hem bilgi ve istihbarat hem de operasyonel uygulama anlamında bölgesel ve küresel çaplı işbirliklerine girmişlerdir. Dolayısıyla, küreselleşmenin getirdiği bu yenilik ve değişimler sebebi ile devletler arası politikalarda ve uluslararası güvenlik konularında işbirlikleri zorunluluk halini almıştır.

Bu çerçevede AB'nin resmi bir kurumu olarak oluşturulan EUROPOL, INTERPOL, BM Polis Misyolları ve daha küçük ölçekteki polis işbirliği organizasyonları, ortak güvenlik anlayışının sağlanmasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. Küresel suçlarla mücadelede bu kurumlar vasıtası ile hız ve etkinlik kazanılmıştır. İstihbarat ve bilgi konularında yapılan tarafsız ve doğru paylaşımlar, güvenlik ve tehdit konularında ortaya konulan ortak tanımlamalar, devletlerin hem ulusal hem de küresel çaptaki suçla mücadelelerinde istenilen başarının yakalanabilmesi yolunda büyük katkı sağlamıştır.

Polis işbirliği organizasyonları, ortak tehditler karşısında sorumluluğun, sonucun ve maliyetin paylaşımına, tehdit ve güvenlik kavramlarında sağladığı ortak tanımlar itibari ile de uluslararası ilişkilerde ortak bir güvenlik algısının oluşumuna katkı sağlamıştır. Bu işbirlikleri, polis teşkilatlarına kendi ulusal hükümetlerinin olası siyasi baskılarından kurtularak çalışabilmeleri konusunda da destek vazifesi görmüştür.

Polis teşkilatları, işbirliği çalışmaları çerçevesinde dünyadaki yeni polislik uygulamaları, eğitim ve teknik konularında kendilerini geliştirebilmektedirler. CEPOL, EPCOTF ve EUROPOL ve BM çatısı altında faaliyet gösteren alt birimler aracılığı ile yapılan eğitim faaliyetleri ve ortak çalışmalar, işbirliğine taraf polis teşkilatlarının eğitim, bilgi ve uygulamalarında yeknesaklığı sağlamaktadır.

Türkiye'nin polis işbirliği çalışmalarına katılması kendi çıkarları açısından olduğu kadar işbirliğinin diğer tarafları için de büyük önem arz etmektedir. EUROPOL açısından bakıldığında, örgütün temel hedefi Avrupa'nın bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olmasını temin etmektir. Bu alan içinde ise yaklaşık olarak 4 milyon Türk kökenli insan yaşamaktadır. Bir Nordik ülkesinin nüfusu kadar olan bu sayı, Türkiye'nin fiilen dahi olsa EUROPOL'ün işbirliği sürecine dâhil edilmesi lüzumunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin en büyük sorunlarından bir tanesi olan kaçak yollardan Avrupa ülkelerine girişlerde Türkiye, koridor pozisyonunda bulunmaktadır. Yasadışı göçle mücadele açısından da EUROPOL'ün Türkiye ile işbirliği yapması kaçınılmazdır.

Türkiye, bulunduğu jeopolitik konum itibari ile Avrupa ve dünyanın diğer bölgelerini ticari, siyasi güvenlik açılarından yakından ilgilendiren ve etkileyen olayların çoğunlukla yaşandığı bir bölgenin merkezinde bulunmaktadır. Ortadoğu'da, Kafkaslar'da ve Balkanlar'da yaşanan siyasi gelişmeler sonucunda oluşan ortamdan istifade eden suç örgütlerinin faaliyetlerinin engellenmesindeki başarı, bu coğrafyanın

bir anlamda merkezinde bulunan Türkiye ile işbirliğini gerekli kılmaktadır. Uyuşturucu ile mücadele açısından, Türkiye, uyuşturucu maddelerin üretildiği ve tüketildiği ülkeler arasında transit bir konumda bulunmaktadır. Uyuşturucu madde ile mücadelenin ancak üretim, kaçakçılık ve tüketim aşamalarında yapılacak olan operasyonlarla başarıya ulaşabileceği değerlendirildiğinde, polis işbirliği çalışmalarında Türkiye yine önemli bir destek konumundadır. Buna ek olarak, dünyada genel itibari ile uyuşturucu sektörü, diğer suç alanlarını da finansal olarak besleyen bir pozisyondadır. Uyuşturucu maddelerin üretimi, kaçakçılığı ve pazarlanmasından elde edilen paranın aklanması, kara para ile mücadele alanında işbirliğini, paranın terör örgütlerine silah ve teçhizat desteğinde kullanılması ise terörist ve terörizm ile mücadele alanında işbirliğini gerektirmektedir.

Yukarıda bazıları belirtilen suç türleri ile mücadelede Dünya genelinde faaliyet gösteren polis işbirliği kurumlarının Türkiye ile işbirliği içinde çalışmaları, bu örgütler için bir gereklilik halini almıştır. Türkiye'nin de bölgesel ve küresel çaptaki işbirliği örgütlerine ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye'nin özellikle terörizm, uyuşturucu ve yasadışı göç ve insan kaçakçılığı suçlarındaki jeopolitik konumu itibari ile bu suçların başlangıç, geçiş ve eylem noktalarından en az bir tanesinin güzergâhında bulunmaktadır. Türkiye sadece kendi ulusal polis gücü ile bu suçlarla mücadele yürütebilecek konumda değildir. Dolayısı ile bu suçlarla mücadelede başarıyı yakalamak için Türkiye de bölgesel ve küresel çapta polis işbirliği faaliyetlerine katılmak durumundadır.

Türkiye 2005 yılından bu yana AB'ye tam üyelik müzakerelerini yürütmektedir. Türkiye'nin devlet ve toplum hayatını ilgilendiren pek çok alanda yönünü batıya, Avrupa'ya çevirmiş olması, işbirliğinin temellerinin atılmasındaki en önemli faktörlerden bir tanesi olan karşılıklı güven ve niyetin bir göstergesi durumundadır. AB'nin Adalet ve İçişleri alanlarındaki bütünleşme ve mevzuat ortaklığı konusu da tam üyelik çalışmaları kapsamındadır. Bu bağlamda Türkiye, Adalet ve İçişleri başlığı altında bulunan çalışmalarını tamamlayabilmek adına AB'nin ortak polis teşkilatı konumunda bulunan EUROPOL ile yakın işbirliği kurmak durumundadır. Türkiye, Türk Polis Teşkilatı, AB'ye tam üyelik halinde EUROPOL ile çok daha kapsamlı ve etkin işbirliği kurmuş olacaktır.

Belirtilen uluslararası işbirliklerinin gerek bürokratik yapılanmaları gerekse siyasi düşüncelerden yeterince uzak istihbarat ağları ve koordinasyon kabiliyetleri sayesinde, devletlerin ağır işleyen bürokratik sistemlerinden uzak kalarak suç ve suçlu ile mücadelede ihtiyaç duyulan hız, güvenilirlik ve etkinliğe sahip oldukları söylenebilir. Dolayısı ile bu işbirliği örgütleri küresel suçlar ile mücadelede Türkiye için vazgeçilmez olanaklar sunmaktadırlar.

Küreselleşen suçlara karşı devletlerin cevabı güvenlik anlayışının da küresel bir nitelik kazanması şeklinde olmuştur. Zamana ve mekâna bağlı kalmaksızın faaliyet gösteren suçlularla mücadele yine zaman ve mekâna bağlı olmaksızın birlikte hareket eden polis teşkilatlarınca yapılmaktadır. Bu işbirliklerinden sağlanan fayda, işbirliğinin taraflarınca mutlak kazanç çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu noktada, ortak ve mutlak faydalar tükendiğinde, işbirliğinin motor gücü ortadan kalkacağından, işbirliğinin sürdürülebilirliğinde problemler ortaya çıkacaktır. Bu sebeple işbirliği örgütleri sürekli olarak yeni ortak çıkar alanları oluşturmak zorundadır.

BM ve AGİT benzeri çatı kuruluşlar altında faaliyet gösteren polis işbirliklerinde devletler, çeşitli sebeplerle çekinceler koyabilmekte ve koordineli çalışmaya yanaşmayabilmektedirler. Kimi zaman karşılıklı güven noktasındaki eksiklikler kimi zaman da işbirliğine konu olan unsurun ulusal egemenlik noktasında değerlendirilmesi, örgüt üyelerini ortak kararlara uymaktan alıkoymaktadır.

Küresel güvenliğin sağlanmasının sürekliliği açısından devamlı olarak yeni ortak çıkarların bulunmasının zorunlu olduğu işbirliklerinde devletlerin bu çekinceleri, işbirliği sürecinin sağlıklı işleme açısından olumsuz bir durum olacaktır. Bu sebeple işbirliğindeki ortak operasyonların ve polislik uygulamalarının hedefe uygun olarak yerine getirildiğinin tespiti noktasında 'işbirliği izleme birimlerinin' oluşturulması gerekli görünmektedir.

Özellikle AB'nin bütünleşme politikaları çerçevesinde Adalet ve İçişleri alanlarında işbirliği çalışmaları mevcuttur. Üye devletlerin ve aday ülkelerin Adalet ve İçişleri uygulamalarında yeknesaklığın sağlanması ve ortak politikalar izlenmesi hedeflenmiştir. Fakat Polis İşbirliği çalışmalarında istihbarat, bilgi, eğitim ve teknik destek paylaşımlarında ortak noktada buluşabilen devletler, suçlu iade, soruşturma aşaması ve adli yargılama süreçlerinde farklı ulusal mevzuatları uygulamaktadırlar. Bu

farklılıklar, işbirliğine taraf diğer devletler tarafından eleştiri konusu olmakta ve başından sonuna kadar işbirliğine dâhil olması gereken konular sonuçları itibari ile ortak çıkarların dışında kalabilmektedir. İşbirliği çalışmalarının herhangi bir aşamada duraksamaya uğramaması için işbirliğine taraf olan devletlerin Adalet ve İçişleri uygulamalarındaki yeknesaklığı üst seviyede tutmaları gerekmektedir.

Sonuç olarak, güvenlik algısı özellikle küreselleşmede gelinen noktanın etkisi ile değişime uğramıştır. Bu değişim suç türlerinde çeşitliliğe ve genel itibari ile suçların da küreselleşmesine sebep olduğu gibi devletlerin de güvenlik algılarında değişime sebep olmuştur. Suç ve suçlu ile mücadelede ulusal güvenlik politikaları yetersiz kalmış ve devletler işbirliği çalışmalarına girmek durumunda kalmışlardır. Bu işbirlikleri küresel güvenliğin sağlanmasındaki faydasının yanında ulusal polisiye uygulamalarında küresel düzeye ulaşılmasında da fayda sağlamaktadır. Uluslararası polis işbirliği, küresel güvenliğin sağlanması ve devamlılığı noktasında önemli bir boşluğu doldurmaktadır. İşbirliğinin sağlanması amacı ile oluşturulan organizasyonlar, polisiye uygulamalar noktasındaki çalışmaları ile bölgesel ve küresel güvenliği sağlamanın yanında devletler arasındaki güveni de arttırarak yeni işbirliklerine alt yapı sağlamaktadır. Türkiye de, jeopolitik konumu ve dünya politiğinde ve güvenliğinde üstlenmek istediği rol itibari ile polis işbirliği organizasyonlarının en büyük destekçilerinden bir tanesi olmaktadır. Polis misyonlarındaki sayısal desteği, polisiye konulardaki eğitim faaliyetleri ve görev alınan misyonlarda kimi zaman ortak din ve kültürel benzerlikler sebebi ile elde edilen başarılar, uluslararası polis işbirliği organizasyonlarında Türk Polisini vazgeçilmez bir unsur haline getirmiştir.

KAYNAKÇA

- 1- AKSU Muharrem, TURHAN Faruk (2012) **Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik**, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt:4 S:2 s.69-80
- 2- AKTEL Mehmet (2003) **Küreselleşme ve Kamu Yönetimi**, Asil Yayıncılık, Ankara
- 3- ALEXANDER, Y-PLUNCHISKY, Dennis A. (1992) **European Terrorism: Today and Tomorrow**, Brassey's Company, Virginia
- 4- ALPAY, Şahin (2008) Değerlendirmeler, Ümit Cizre ve İbrahim Cerrah (Edt) Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa, Tesev Yayınları, İstanbul
- 5- APAP Joanna ve ANDERSON M.(2002) **Striking a Balance Between Freedom, Security and Justice in an Enlarged European Union**, Brussels
- 6- APAP Joanna (2004) **Towards Closer Partnerships, Requirements for More Effective JHA Cooperation in an Enlarged EU**, Centre for European Policy Studies, [ceps working documents](#).
- 7- ALDRICH Richard J.,(2004) **Transatlantic Intelligence and Security Cooperation** International Affairs Vol:80 No:4
- 8- ARI, Tayyar (2004) **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, Alfa Yayınları, İstanbul
- 9- ARI, Tayyar (2008) **Uluslararası İlişkiler Kuramları-I**, Açık Öğretim Yayınları, İstanbul
- 10- ATASOY, Ömer (2005), **Küresel Toplumda Güvenlik ve Uluslararası Polislik Çalışmaları**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
- 11- AYDIN, Mustafa (2004) **Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği**, Uluslararası İlişkiler Dergisi Sayı 11
- 12- AYDINLI Ersel (2003) **Küreselleşme ve Güvenlik: Teorik Yaklaşımlar**, Avrasya Dosyası, Cilt :9 Sayı:2 s:36-50
- 13- BATTERSBY Paul and SIRACUSA Joseph M.(2009) **Globalization and Human Security**, Rowman and Littlefield Publisher, England
- 14- BERG Marnie (2009) **The Role of Inter and Nongovernmental Organisations Vol 2, içinde** Conventions, Treaties and Other Responses to Global Issues, Edt: Gabriela Maria Kuttingayloan, USA
- 15- BİLGİN Pınar (2010) **Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları**, www.academia.edu/393331/Guvenlik_Calismalari erişim tarihi 20.04.2014
- 16- BEŞE, Ertan,(2002) **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Seçkin Yayınevi, Ankara
- 17- BİLEK Ramazan (2009) **Avrupa Birliği'nde Polis İşbirliği ve Türkiye'nin Uyumu**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
- 18- BOER Monica Den (1995) Justice and Home Affairs Cooperation in the European Union, Report NSCR WD, s.5
- 19- BORN Hans,(2007) **International Intelligence Cooperation: The Need for Networking Accountability** ftp://budgie3.ethz.ch/dcaf/handbook_intelligence_/born-international-intelligence-cooperation-networking-accountability-071006.pdf erişim tarihi 18.03.2014
- 20- BOTH Ken,(2003) **Güvenlik ve Özgürleştirme**, Avrasya Dosyası Dergisi Güvenlik Bilimleri Özel Cilt:9 Sayı:2, Asam Yayınevi, Ankara
- 21- BOTH Ken, (1991) **Security and Emancipation**, www.didierbigo.com/students/readings/booth1991emancipationsecurity.pdf 26.04.2014
- 22- BOZKURT Ömer (1995) **Maastricht Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin Geleceği**, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Semineri-20-21 Mart 1995, Merkez Bankası Yayınları, Ankara

- 23- BURES Oldrich,AHERN Stephanie (2007) **The European Model of Building Regional Cooperation Against Terrorism**, içinde David Cortright ve George A. Lopez ed, Uniting Against Terror:Cooperative Nonmilitary Responses to the Global Terrorist Threat,The MIT Press,Massachusetts
- 24- BRENT F. Nelsen, ALEXANDER C. (1994) **The European Union: Readings on the Theory of Practice of European Integration**, Lynne Rienner Publishers, Colorado
- 25- BRESELER, Fento N.(1993)**Interpol**, 1993, Germany
- 26- BUNYAN Tony,(2006),**The EU's Police Chief Task Force and Police Chiefs Committee**, www.statewatch.org/news/2006/mar/pctf.pdf 16.03.2014
- 27- BUNYAN,Tony,(1993)**TREVI, Europol and the European State, Statewatching the New Europe**, www.statewatch.org/news/handbook-TREVI.pdf 16.03.2014
- 28- BUZAN Bary,(1991)**New Patterns of Global Security in the 21st Century**, International Affairs Journal,Vol:67-3 Royal Institute of International Affairs Journal
- 29- BUZAN Bary (2008) **Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi**, Çev.Burcu Yılmaz,Uluslararası İlişkiler Dergisi,Cilt 5,Sayı 18,s:107-125
- 30- CHALK,Peter, (1996)**West European Terrorism and Counter Terrorism** ,St Martin's Press Inc.,Newyork,
- 31- CLUTTERBUCK, Richard (1990) **Terrorism,Drugs and Crime in Europe After 1992**, Routledge, London
- 32- ÇELİK Ahmet, ÇETİN Hakan Cem, ÖRS Hüseyin (2013) **Uluslararası Polis İşbirliği ve Türk Polis Teşkilatı**, Polis Akademisi Yayınları, Ankara
- 33- ÇOMAK Hasret, SANCAKTAR Caner (2013) **Uluslararası İlişkilerde Teorik Yaklaşımlar**, Beta Yayınları, İstanbul
- 34- DEDEOĞLU Beril,(2004) **Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine**, Uluslararası İlişkiler Dergisi,Cilt:1 Sayı:4
- 35- DEFLEM Mathieu (2000) **Bureaucratization and Social Control:Historical Foundations of International Police Cooperation**, Law and Society Review,Vol 34, No 3
- 36- DEFLEM Mathieu (2002)**Technology and the Internationalization of Policing:A Comparative Historical Perspective**,Justice Quarterly,Vol.19 No.3
- 37- DEFLEM, Mathieu (2005) **The Uncertain Origins of Europol,1898-1910**,Sage Publications
- 38- DENZA, Eileen,(2002) **Intergovernmental Pillars of the European Union**,Oxford University Press, England
- 39- DERDİMAN,Ramazan Cengiz,(2010) **Uyuşturucuyla Mücadelede Ulusal ve Uluslararası Polisiye ve Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri**
- 40- DOĞAN Nejat,(2004) Machiavellism,Kantian Deontology and the Melian Dialogue,Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi,Cilt 44,s:65-75
- 41- DOUHGERTY James E.,PFALTZGRAFF Robert L.(1990)**Contending Theories of International Relations**,Harper Collins Publisher, New York
- 42- DUNNE Tim, **Liberalism** içinde The Globalization of World Politics,(2001)162-181, ed.John Baylis, Steve Smith, Oxford University Press,London
- 43- EKMEKÇİ Faruk (2011) **Demokratik Barış Teorisi:Bir Değerlendirme**, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt 7,Sayı 26,s.107-124
- 44- ERDEM Mustafa Ruhan (2004) **Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri**, Seçkin Yayınları, Ankara
- 45- ERDOĞAN İbrahim, (2013) **Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı: Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi**, Cilt:6,Sayı:12

- 46- FİDAN Fatih (2007) **Avrupa Birliği'nde Polis İşbirliği ve Türkiye**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
- 47- FIJNAUT, Cryille (1994)**International Policing in Europe:Present and Future**
- 48- GEORGE, Bruce-TIMOTHY Watson (1992) International Terrorism after 1982
- 49- GILPIN Robert (2001) **Global Political Economy:Understanding International Order**, Oxford,Princeton University Press
- 50- GRUEN G.E.(2006)**Turkey's Role in Peacekeeping Missions**,American Foreign Policy Interests
- 51- GÜNEYİSİ,Ekrem (2006) **AB Polis İşbirliğinin Türk Polis Teşkilatı için Önemi ve Europole Üyeliğinin Olası Etkileri**,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 52- GRİECO, M. Joseph (1995) **Anarchy and the Limits of Cooperation:A Realist Critique of the Newest Liberals Institutionalism**
- 53- JOSEPH S.Nye, WELCH David A.(2010) **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**,Çev,Renan Akman, İşbankası Yayınları,İstanbul
- 54- KARACASULU Nilüfer,(2007)**Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım** www. usak.org.tr/dosyalar/ dergi/0faR2Hrj9jX5lpILrT7 cuVMevJ2KrO.pdf erişim tarihi 25.03.2014
- 55- KARATZOGIANNI Athina,(2009),**Global Conflict and Global Politics Journal**, Routledge, London
- 56- KAYA Sezgin (2009)Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Cilt 28,Sayı 1, s.49-69),Bursa
- 57- KEOHANE, Robert O.(1984) **After Hegemony**, ,Princeton University Press, New Jersey
- 58- KÖKTAŞ Arif (2004) **Avrupa Birliği'nde Adalet ve İçişlerinde İşbirliği Politikası**, Polis Bilimleri Dergisi,Sayı:3-4 s:71 Polis Akademisi Yayınları,Ankara
- 59- KÖSELİ Mutlu (2010) **Kamu Politikası Olarak İstihbaratta Uluslararası İşbirliği: Mevcut Yapılar ve Aktörler**,Polis Bilimleri Dergisi,Sayı:3 sayfa:83
- 60- KRAHMANN Elke (2005) **New Threats and New Actors in International Security**, Palgrave Macmillian Publisher,NewYork
- 61- KRAUSE Keith, WILLIAMS Michael C.(1996) **Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods**, Mershon International Studies Review,
- 62- KUIJPER,Pieter Jan(2004)**The Evolution of the Third Pillar From Maastricht to the European Union Constitution**:Instutional Aspects
- 63- LINKLATER Andrew (1995) **Neo-realism in Theory and Practice**, Ken Booth and Steve Smith ed. International Relations Theory Today içinde,Cambridge Polity Press
- 64- MANDEL,Robert (1994) **The Changing Face of National Security:A Conceptual Analysis**.Greenwood Press
- 65- MARCHESIN Philippe (2003) **Yeni Tehditler Karşısında Avrupa**, Çev.Beril Dedeoğlu,Dünden Bugüne Avrupa Birliği, Boyut Yayınları,İstanbul
- 66- MATHEU,Deflem,**Bureaucratization and Social Control:Historical Foundations of International Police Cooperation**,Law and Security Review,Vol.34, No:3
- 67- MEARSHEİMER John (2008) **Anarchy and the Strugggle for Power**
- 68- MILLER Benjamin (2001) **The Concept of Security: Should it be Redefined**, The Journal Of Strategic Studies, Vol:24
- 69- MONAR Jörg, WALSAMİS Mitsilegas,WYN Rees (2003) **The European Union and Internal Security**, Macmillian Distrubition Ltd, England,
- 70- MORGENTHAU, Hans Joachim (1970)**Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi** Çev,Ünsal Oksay,Baskın Oran,Ankara

- 71- NYE Joseph (2003) Amerikan Gücün Paradoksu, çev. Gürol Koca, Literatür Yayınları, İstanbul
- 72- OCCHIPINTI John(2003)**The Politics of EU Police Cooperation:Toward A European FBI**, Boulder Lynne Rienne Publication,USA
- 73- ÖZCAN Mehmet, YARDIMCI Serkan (2006), **Avrupa Birliği ve Küresel Terörizm ile Mücadele**, Terör, Terörizm ve Kültürel Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler Dergisi, USAK Yayınları, Ankara
- 74- PERS Steve (2009) **The Third Pillar Acquis After the Treaty of Lisbon Enters into Force**, State Words Analysis
- 75- PINDER, John, (1992) **European Community, The Building of a Union**, Newyork
- 76- REÇBER Kamuran (2010) **Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku ve Temel Metinleri**, Alfa Yayınları, İstanbul
- 77- SANDIKLI Atilla (2014) **Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm**: www.bilgesam.org/incele/645/-guvenlik-yaklasimlarinda-degisim-donusum/#.U3ycEmdZrIU
- 78- SANTIAGO Michael (2000) **Europol and Police Cooperation in Europe**, The Edwin Mellen Press, Newyork,
- 79- SARPER Ağır Bülent, (2003) **Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış**, Avrasya Dosyası, Ankara
- 80- STONE, Alec, **What is Supranational Constitution?** An essay in international relations theory The Review of Politics vol:56 No:3 s:441-473
- 81- SUR Melda, (2000) **Uluslararası Hukukun Esasları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir
- 82- TANRISEVER Oktay F.(2005) **Güvenlik İçinde Devlet ve Ötesi**, İletişim Yayınları, İstanbul
- 83- TEZCAN Ercüment (2001) **Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku**, Betaş Yayınları, İstanbul
- 84- YARDIMCI, Serkan (2008), **Uluslararası Polis İşbirliği Avrupa Birliği Polis İşbirliği Modeli**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
- 85- ULLMAN Richard H. (1983) Redefining Security, International Security Cilt 8, Sayı 1
- 86- VENNEMAN Nicola (2003) **Country Report on the Europe Union**, article
- 87- VIOTTI R. Paul- KAUPPI P. Mark (2012) International Relations Theory, United States
- 88- WAGNER Wolfgang (2006) **Guarding the Guards: The European Convention and the Communization of Police Cooperation**, Journal of European Public Policy
- 89- WALTZ Kenneth (1979) **Theory of International Politics**, Newyork
- 90- WOODWARD Rachel (1994) **Establishing Europol**, European Journal on Criminal Policy and Research, vol.1-4 Article
- 91- WRIGHT Joanne.-BRYETT Keith., (1994) **Multilateral Policing and New Conceptions of Security in the European Union**, Police Studies, Vol 17, No 4
- 92- Emniyet Genel Müdürlüğü **Uluslararası Polis İşbirliği Strateji Belgesi Taslağı**, Eylül 2013, Sayı No: 23346125.50149 (31020)
- 93- Avrupa Birliği ¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009D0371>
- 94- AB Dış Operasyonlar ¹ www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm
- 95- AB Dış Operasyonlar ^{II} www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm
- 96- Avrupa Konseyi ¹ www.coe.int/T/DG3/Pompidou/AboutUs/default_en.asp
- 97- Avrupa Konseyi ^{II} www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm

- 98- Avrupa Konseyi ^{III} www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Factsheet_060312.pdf
- 99- Avrupa Konseyi ^{IV} www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/ProximaBrochure.pdf
- 100- Avrupa Polis Koleji ^I <https://enet.cepol.europa.eu/index.php?id=history>
- 101- Avrupa Polis Koleji ^{II} www.cepol.europa.eu/who-we-are/european-police-college/about-us
- 102- Avrupa Polis Koleji ^{III} www.cepol.europa.eu/who-we-are/organisation/organogram
- 103- Birleşmiş Milletler^I http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf
- 104- Birleşmiş Milletler ^{II} www.un.org/en/aboutun/history/index.shtml
- 105- Birleşmiş Milletler ^{III} www.un.org/en/aboutun/index.shtml
- 106- Birleşmiş Milletler ^{IV} www.un.org/en/peacekeeping/issues/police.shtml
- 107- Birleşmiş Milletler ^V www.un.org/en/aboutun/nobelprize/1988/index.shtml
- 108- Birleşmiş Milletler ^{VI} www.un.org/en/peacekeeping/operations/history.shtml
- 109- Birleşmiş Milletler ^{VII} www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml
- 110- Birleşmiş Milletler ^{VIII} www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml
- 111- Birleşmiş Milletler ^{IX} www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml
- 112- Europol ^I www.europol.europa.eu/content/page/management-147
- 113- Europol ^{II} www.europol.europa.eu/content/page/management-147
- 114- Europol ^{III} www.europol.europa.eu/content/page/organisational-structure-157,
.....ve www.europol.europa.eu/content/page/management-147
- 115- Europol ^{IV} www.europol.europa.eu/content/page/information-exchange-1848
.....ve www.europol.europa.eu/content/page/organisational-structure-157
- 116- Europol ^V www.europol.europa.eu/content/page/europol%E2%80%99s-priorities-145
- 117- Europol ^{VI} www.europol.europa.eu/content/page/mandate-119
- 118- Europol ^{VII} www.europol.europa.eu/sites/default/files/flags/turkey_.pdf
- 119- Interpol ^I www.interpol.int/About-INTERPOL/Structure-and-governance
- 120- Interpol ^{II} www.interpol.int/About-INTERPOL/Structure-and-governance
- 121- Interpol ^{III} www.interpol.int/About-INTERPOL/International-partners
- 122- Interpol ^{IV} www.interpol.int/About-INTERPOL/History
- 123- Interpol ^V www.interpol.int/Crime-areas
- 124- Interpol-Türkiye ^I www.interpol.pol.tr/Sayfalar/interpolutaniyalim.aspx
- 125- Interpol-Türkiye ^{II} www.interpol.pol.tr/Sayfalar/tarihce.aspx
- 126- John F.Kennedy Presidential Library and Museum microsites.jfklibrary.org/cmc/oct16/
- 127- Stockholm International Peace Research Institute milexdata.sipri.org/results.php4
- 128- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı ^I www.abgs.gov.tr/index.php?p=195&l=1

129-T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı ⁱⁱ www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/3_ab_bakanligi_yayinlari/twinning_mekanizmasi.pdf

Özgeçmiş

Barış DURUCAN, 1995 Yılında Polis Koleji'nden ve 1999 yılında Polis Akademisi'nden mezun olmuştur. Samsun ve Bursa İl Emniyet Müdürlüklerinde çeşitli görevlerde bulunan DURUCAN, 2006-2009 yılları arasında T.C. Kopenhag Büyükelçiliğinde Ataşe olarak görev almasının ardından 2013 yılına kadar Bursa Valiliği Protokol Müdürlüğü görevini yerine getirmiştir.

Halen Muş İl Emniyet Müdürlüğü'nde çalışmakta olan Barış DURUCAN iyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.